

***”Kai sitä yritetään nuorille puhua, että jutella asioista,
elämästä, tulevaisuudesta”***

***Ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä Kriminaalihuolto-
laitoksen Jyväskylän aluetoimistolla***

**Heini Ekblom
Sanna Lahtinen**

**Opinnäytetyö
Tammikuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaali- ja terveysala

Tekijä(t) EKBLOM, Heini LAHTINEN, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 79 + 6	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐	
Työn nimi ”Kai sitä yritetään nuorille puhua, että jutella asioista, elämästä, tulevaisuudesta” Ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistolla		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) TAPANINEN, Eero		
Toimeksiantaja(t) Kriminaalihuoltolaitos Jyväskylän aluetoimisto (yhteistyössä)		
Tiivistelmä Kriminaalihuoltolaitos vastaa yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimiston ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä. Tutkimuksen teemoina olivat nuorten kokemukset valvonnasta, rikollinen käyttäytyminen ja valvonta seuraamuksena. Tutkimus oli kvalitatiivinen ja aineisto kerättiin haastattelemalla kahdeksaa Jyväskylän aluetoimiston nuorta valvonta-asiakasta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua ja aineisto analysoitiin jaotteleamalla vastaukset teemojen mukaan. Työn tavoitteena oli kerätä nuorten mielipiteitä ja saada palautetta sekä valvonnan kehittämisideoita Jyväskylän aluetoimiston valvontatyötä tekeville työntekijöille. Nuoret eivät pääsääntöisesti ajatelleet valvontaa rangaistuksena ja he olivat tyytyväisiä nykyjärjestelmään, eivätkä nähneet siinä juurikaan kehittämistä. Nuoret kokivat valvonnan melko mielekkäänä, mutta eivät itse nähneet valvonnalla olevan suurta merkitystä elämässään. Valvojat saivat kaikilta haastateltavilta positiivista palautetta ja avoin sekä luottamuksellinen suhde valvojiin välittyi nuorten vastauksista. Yleensä rikollisuuteen nuoret suhtautuvat jokseenkin kielteisesti, mutta omaa rikollista käyttäytymistään he eivät oikeastaan tuominneet. Haastattelujen perusteella voidaan päätellä, että valvonnalla on vaikutusta nuorten elämään ja valvojan rooli on merkityksellinen. Valvonnan laiminlyömistä olisi hyvä sanktioida, koska tällä näyttää olevan merkitystä nuorten asenteisiin valvontaa kohtaan. Lisäksi valvonnassa käytettäviä työmenetelmiä voisi monipuolistaa, ainakin joidenkin nuorten kohdalla.		
Avainsanat (asiasanat) ehdollisesti rangaistu nuori, valvontatyö, nuorisorikollisuus, nuorten rikollinen käyttäytyminen		
Muut tiedot		

Author(s) EKBLÖM, Heini LAHTINEN, Sanna	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 79 + 6	Language Finnish
	Confidential ☐	
Title "Guess they try to talk to young people, chat about things, life, the future" Thoughts of conditionally sentenced young offenders on supervision in the Jyväskylä District Office of the Probation Service		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) TAPANINEN, Eero		
Assigned by In cooperation with the Jyväskylä District Office of Probation Service		
Abstract The Probation Service is responsible for the enforcement of community sanctions. The purpose of this thesis was to interview young offenders conditionally sentenced by the Jyväskylä District Office of Probation Service in order to uncover their thoughts on supervision. The themes of the research were criminal conduct, young offenders' experiences with supervision, and supervision as a sanction. The research was qualitative and the material was collected by interviewing eight young offenders supervised by the Jyväskylä District Office. The research method was a half-structured thematic interview, and the material was analysed by grouping the answers according to themes. The objective was to gather the young offenders' opinions and collect feedback and ideas for improvement for the supervising officials of the Jyväskylä District Office. For the most part, the young offenders did not consider the supervision to be a punishment. They were happy with the current system, and did not see much room for improvement. They found the supervision to be quite sensible, but did not consider it to have a significant impact on their lives. The supervisors got positive feedback from all the interviewees, and an open and trustworthy relationship with the supervisors was conveyed through the answers. In general, the interviewees had a somewhat negative attitude toward crime, but they did not really condemn their own criminal behaviour. Based on the interviews, one can conclude that supervision has an impact on young offenders' lives and the role of the supervisor is significant. It would be beneficial to sanction neglect of the supervision, as this seems to have relevance to the interviewees' attitudes toward the supervision. Furthermore, the work methods used in the supervision could be diversified, at least in the case of some young offenders.		
Keywords conditionally sentenced young offender, juvenile crime, juvenile delinquency		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	4
2 KRIMINAALIHUOLTO.....	5
2.1 Organisaatio.....	5
2.2 Kriminaalihuoltolaitos.....	6
2.3 Jyväskylän aluetoimisto.....	7
2.4 Yhdyskuntaseuraamukset.....	9
2.4.1 Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta.....	9
2.4.2 Ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta.....	10
2.4.3 Yhdyskuntapalvelu.....	11
2.4.4 Nuorisorangaistus.....	12
2.5 Muut seuraamukset.....	13
2.5.1 Syyttämättä ja tuomitsematta jättäminen.....	13
2.5.2 Sakko.....	13
2.5.3 Ehdollinen vankeus.....	13
2.5.4 Ehdoton vankeus.....	14
2.6 Sovittelu.....	14
2.7 Henkilötutkinta.....	15
2.8 Rikosrekisteri.....	15
2.9 Rikosprosessi.....	16
3 NUORISORIKOLLISUUS SUOMESSA.....	17
3.1 Nuorisorikollisuuden kehitys.....	17
3.2 Nuorisorikollisuus lainsäädännössä.....	18
3.3 Nuorten tekemät rikokset.....	19
3.4 Nuorten rangaistukset.....	22
4 NUORTEN RIKOLLINEN KÄYTTÄYTYMINEN.....	23
4.1 Käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä.....	23
4.2 Teoriat.....	24
4.2.1 Sosiaalinen pääoma.....	25
4.2.3 What works -ajattelu tämän hetken kriminaalihuollossa.....	27
5 EHDOLLISESTI RANGAISTUJEN NUORTEN VALVONTATYÖ.....	29
5.1 Nuori rikoksentekijä.....	29
5.2 Valvonnan prosessikuvaus.....	29

5.3 Valvoja	31
5.4 Valvontatyö.....	32
5.4.1 Sosiaalinen kuntoutus.....	33
5.4.2 Valvonta asiakastyönä.....	34
5.5 Työmenetelmät	34
5.5.1 Motivoiva haastattelu	35
5.5.2 Työkalupakki	36
5.6 Valvonnan tilastoja.....	36
6 HAASTATTELU TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	37
6.1 Tutkimuksen tausta	37
6.2 Tutkimusongelmat	37
6.3 Tutkimusmenetelmät.....	38
6.4 Haastattelu ja teemojen kehittäminen.....	38
6.5 Tutkimusjoukon valinta.....	40
6.6 Tutkimuksen käytännön toteuttaminen	41
6.7 Aineiston käsittely ja analysointi.....	42
6.8 Tutkimuksen luotettavuus	43
6.9 Tutkimuksen eettisyys.....	45
7 TULOKSET	46
7.1 Taustatiedot.....	47
7.2 Kokemuksia valvonnasta.....	48
7.2.1 Valvontatapaamiset.....	48
7.2.2 Valvoja	51
7.2.3 Tulevaisuuden käsittely valvonnassa.....	52
7.3 Rikollinen käyttäytyminen	53
7.3.1. Nuorten tekemät rikokset ja suhtautuminen rikollisuuteen.....	53
7.3.2 Rikokset ja valvonta.....	57
7.3.3 Suhteet kavereihin ja kanssarikollisiin.....	59
7.4 Valvonta seuraamuksena	60
7.4.1 Valvonta ja säännöt.....	60
7.4.2 Valvonta ja läheiset.....	63
7.4.3 Valvonnan kehittäminen.....	64
7.5 Havaintojamme haastattelutilanteista.....	65
7.6 Tulosten yhteenvetoa.....	66
7.7 Johtopäätökset.....	68

8 PROSESSIN KUVAUS	71
9 POHDINTA	73
LÄHTEET	76
LIITTEET	80
Liite 1. Tekotyyppejen jakautuminen poikien ja tyttöjen välillä	80
Liite 2. Eri ikäryhmille tuomitut rangaistuslajit vuonna 2004	81
Liite 3. Valvonta ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena	82
Liite 4. Teemahaastattelun kysymysrunko.....	83
Liite 5. Kutsukirje	85

KUVIOT

KUVIO 1. Rikosseuraamusalan organisaatiokaavio.....	6
KUVIO 2. Jyväskylän aluetuomiston organisaatiokaavio.....	9
KUVIO 3. Rikosprosessin etenemistä kuvaava kaavio.....	17
KUVIO 4. Valvontaprosessin eteneminen.....	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän alue-toimistolla valvonnassa olevien ehdollisesti rangaistujen nuorten subjektiivisia kokemuksia valvontatyöstä. Tutkimuksessa selvitämme puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla, kuinka nuoret kokevat valvontatapaamiset, miten he suhtautuvat rikollisuuteen ja rikolliseen käyttäytymiseen, sekä valvontaan oheisseuraamuksena. Lähestymme teemoja nuorten subjektiivisista kokemuksista, eli tutkimme valvontatyötä asiakkaan näkökulmasta.

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen syntyi meidän kummankin tehtyä asiakastyön harjoittelun Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistolla. Yhdyskuntaseuraamuksista valvontatyö kiehtoo meitä eniten työn luonteen ja asiakaskunnan vuoksi. Aihetta täsmensimme yhteistyössä silloisen valvontatiimin, apulaisjohtaja Tuula Tarvaisen sekä ohjaavan opettajamme kanssa. Alkuperäinen idea lähti meidän kiinnostuksestamme, mutta tutkimus antaa Jyväskylän aluetoimiston valvontatyötä tekeville mahdollisuuden saada palautetta ja kehittämisideoita liittyen työhönsä ehdollisesti rangaistujen nuorten kanssa.

Nuorten valvontatyötä ei ole tutkittu kovin paljon. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedotusvälineille suuntaamassa selvityksessä syksyllä 2005 on nostettu esiin sellaisia rikosseuraamusten tutkimusaiheita, joita on tutkittu vain vähän Suomessa. Ehdollisesti rangaistut nuoret kuuluvat yhtenä ryhmänä näihin aiheisiin. (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2005.) Koulussamme ei ole tehty yhtään opinnäytetyötä liittyen ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontaan. Syksyllä 1998 on valmistunut Pasi Talvitien opinnäytetyö Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, joka on aiheeltaan samansuuntainen kuin meidän tutkimuksemme. Talvitien tutkimuksen tuloksia meillä ei kuitenkaan ollut käytössämme ja on tärkeää myös huomioda, että tutkimus on toteutettu vuonna 1998, jolloin kriminaalihuolto toimi vielä yhdistyksenä.

Suomessa nuorten rikollisuutta ja rikollista käyttäytymistä ovat tutkineet muun muassa Juhani Iivari, Tapio Lappi-Seppälä, Venla Salmi sekä Janne Kivivuori. Näistä aikaisemmista tutkimuksista saa taustatietoa ja pohjustusta aiheellemme, mutta vastaavaa tutkimusta meillä ei ole ollut työmme tukena.

Nuoria rikosentekijöitä koskeva laki on säädetty vuonna 1940 ja viime vuosina rikosseuraamusalalla on alettu odottaa nuoria koskevia uudistuksia. Muutoksia onkin luvassa, tosin esimerkiksi eduskunnan lainsäädännön muutostyö on hidasta ja kankeaa ja näin ollen muutokset eivät yleensä tapahdu nopeasti.

Ammatillisen kehittymisemme kannalta opinnäytetyömme teolla on meille suuri merkitys. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta-asiakkaiden haastattelut antavat hyvää kokemusta asiakastyöstä ja näin pääsemme lähelle nuorten omaa kokemusmaailmaa ja saamme uuden, asiakaslähtöisen näkökulman nuorisrikollisuuteen Suomessa.

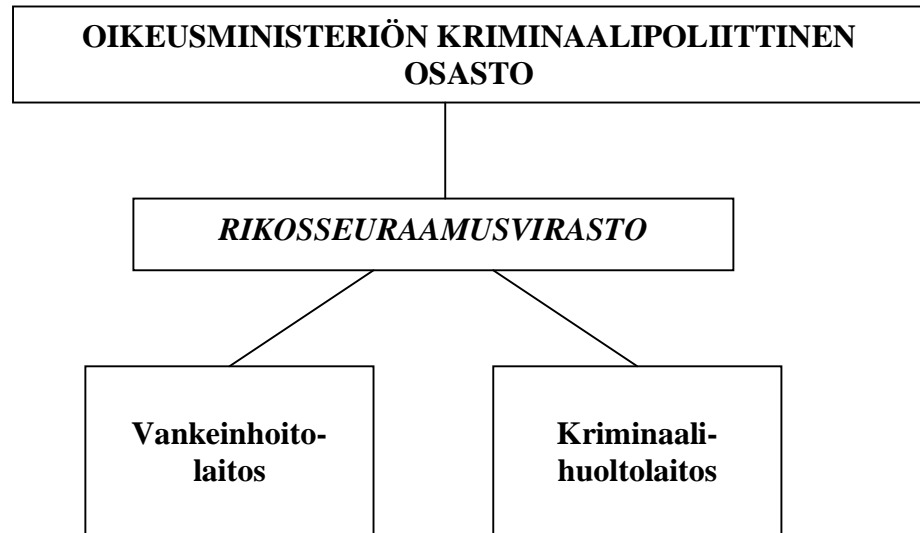
2 KRIMINAALIHUOLTO

2.1 Organisaatio

Kriminaalihuolto on Suomessa valtion hallinnoima järjestelmä. Rikosseuraamusala kuuluu Oikeusministeriön Kriminaalipoliittisen osaston alaisuuteen. (Rikosseuraamusvirasto 2007.) Rikosseuraamusvirasto on vuonna 2001 perustettu keskusvirasto, joka vastaa vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon johtamisesta sekä kehittamisestä. Rikosseuraamusalan tavoitteena on yleisen turvallisuuden ylläpitäminen huolehtimalla seuraamusten täytäntöönpanojärjestelmästä. Se pyrkii omalta osaltaan vähentämään uusintarikollisuutta ja katkaisemaan rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymisen. (Organisaatio 2007.)

Kriminaalihuoltolaitos kuuluu yhdessä vankeinhoitolaitoksen kanssa Rikosseuraamusviraston alaisuuteen. Vankeinhoitolaitos vastaa vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta ja Kriminaalihuoltolaitos vapaudessa toimeenpantavista yhdyskuntaseuraamuksista. Vankeinhoitolaitokseen kuuluu viisi aluevankilaa ja valtakunnallinen terveydenhuoltoyksikkö. (Organisaatio 2007.)

KUVIO 1. Rikosseuraamusalan organisaatiokaavio

2.2 Kriminaalihuoltolaitos

Kriminaalihuollolla on takanaan jo pitkä historia. Suomen Vankeusyhdistys perustettiin vuonna 1870. Yhdistyksen arvot olivat kristilliset ja johto koostuikin vahvasti pappissäädyn edustajista. Alusta alkaen tavoitteena oli uusintarikollisuuden estäminen ja vankilassa olevien kuntouttaminen (parantaminen). Vuonna 1966 Vankeusyhdistys muuttui Kriminaalihuolto ry:ksi ja vuonna 1975 Julkisoikeudelliseksi Kriminaalihuoltoyhdistykseksi (KHY). Vuonna 2001 Kriminaalihuoltolaitos (KHL) sai nykyisen muotonsa ja siitä tuli valtion alainen laitos. (Historia 2006.)

Kriminaalihuoltolaitos toimii siis nykyisin Rikosseuraamusviraston alaisuudessa ja sen tehtävänä on vastata yhdyskuntaseuraamusten eli vapaudessa suoritettavien seuraamusten täytäntöönpanosta. Kriminaalihuoltolaitokseen kuuluu 15 aluetoimistoa ja viisi paikallistoimistoa. (Organisaatio 2007.) Kriminaalihuoltolaitoksen toimintaa säätelevät lait sekä asetukset ja työtä tehdään yhteisesti hyväksytyjen arvojen, periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti (Kriminaalihuoltolaitos 2006).

Kriminaalihuoltolaitoksella on yhteiset arvot ja periaatteet Vankeinhoitolaitoksen kanssa. Periaatteista tärkeimpiä ovat ihmisarvon kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus. Työntekijänä tulee uskoa ihmisen mahdollisuuteen muuttua ja kasvaa. Kriminaalihuoltolaitos on sitoutunut perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamiseen, tuomitujen kohtelemiseen inhimillisesti, asiallisesti ja tasavertaisesti sekä toimimaan lain-

mukaisesti. Kriminaalihuoltotyössä on myös noudatettava oikeutta ja kohtuutta. Rangaistusten täytäntöönpano on toteutettava niin, että se tukee asiakkaan kehitystä ja kasvua sekä pyrkimystä rikoksettomuuteen. (Tavoitteet, arvot ja periaatteet 2006.)

Normaaliuden periaate on yksi tärkeimpiä Kriminaalihuoltolaitoksen toiminnassaan noudattamia periaatteita (Tavoitteet, arvot ja periaatteet 2006). Kriminaalihuoltotyössä pyritään normaaliuden periaatteen mukaisesti tukemaan asiakkaiden kiinnittymistä yhteiskuntaan. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi asiakkaiden ohjaamista tavallisten sosiaalipalveluiden piiriin. Ajatuksena on, että Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaat eivät poikkea muista yhteiskuntamme jäsenistä. (Tarvainen 2007.)

Muita periaatteita ovat muun muassa tuloksellisuus, yksilöllisyys ja yksilön vastuullisuus, ammatillisuus, yhteistyö sekä hyvä hallinto. Tuloksellisuudella tarkoitetaan laitosten vastuuta pyrkiä saavuttamaan asetettuja tavoitteita. Yksilöllisyys ja yksilön vastuullisuus muistuttavat, että täytäntöönpanossa otetaan huomioon tuomitun tilanne ja yksilölliset tarpeet. Asiakastyön on tuettava asiakasta ottamaan vastuuta elämästään ja teoistaan. Kriminaalihuoltotyö on vaativaa työskentelyä ihmisten parissa, ja se vaatii ammatillista työtötta. Yhteistyön periaatteella tarkoitetaan henkilökunnan kykyä työskennellä yhdessä ja erilaisissa verkostoissa. Hyvän hallinnon mittarina ovat laillinen, avoin ja ennustettava toiminta. (Tavoitteet, arvot ja periaatteet 2006.)

2.3 Jyväskylän aluetoimisto

Jyväskylän aluetoimisto on perustettu kesäkuun alussa vuonna 1970. Toimisto vastaa Keski-Suomen maakunnan alueesta, johon kuuluu kolme käräjäoikeutta; Jyväskylän, Jämsän ja Äänekosken käräjäoikeudet. Toiminta-alue on maantieteellisesti laaja ja alueella on kolmekymmentä kuntaa. Aluetoimistolla työskentelee 11 asiakastyöntekijää, kaksi sihteerii sekä johtaja ja apulaisjohtaja. (Jyväskylän aluetoimisto 2006.)

Vuonna 2005 Jyväskylän aluetoimistossa oli asiakkaita yhteensä 590. Yhdyskuntapalvelua suoritti 314 henkilöä, ehdonalaisesti vapautuneita oli valvonnassa 118 ja ehdollisesti rangaistuja nuoria valvottavia oli 158. Yhtään nuorisorangaistusta ei laitettu toimeenpanoon Jyväskylän aluetoimiston alueella. Yksityisvalvojat hoitivat ehdolli-

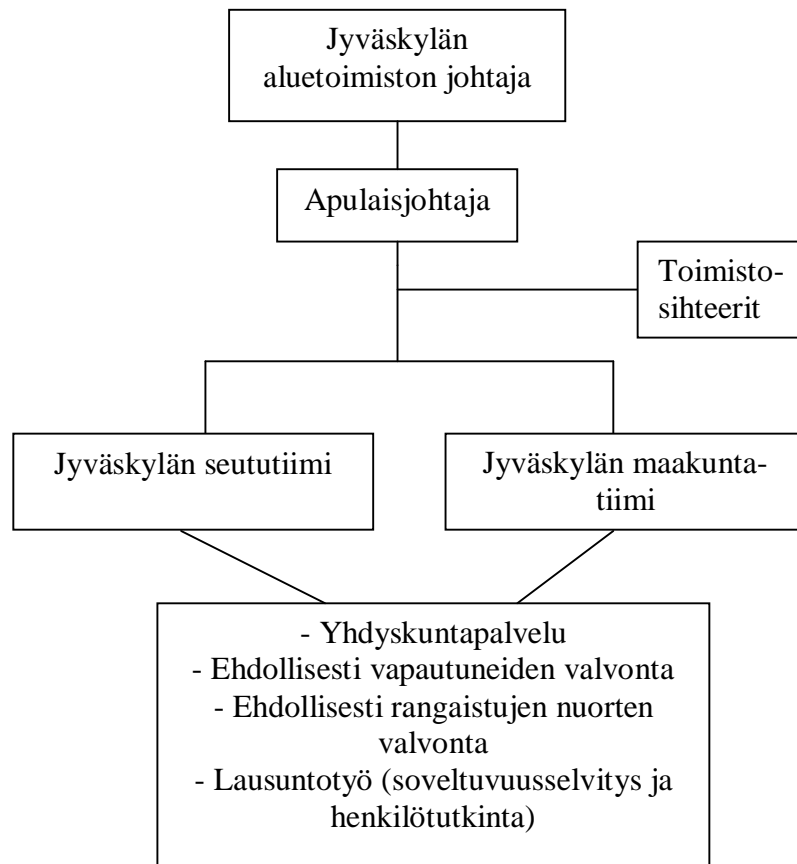
sesti rangaistujen nuorten valvonnoista 32 % ja ehdollisesti vapautuneiden valvonnasta 12 %. (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2005, 20.)

Aloitellessamme opinnäytetyötä Jyväskylän aluetoimistossa oli vielä kaksi tehtäväperusteisesti muodostettua tiimiä; valvontatiimi, joka vastasi kaikista valvontasiakkaista ja yhdyskuntapalvelutiimi, jonka tehtävänä oli vastata yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta. Syksyllä 2006 työnjako muuttui ja lähes kaikki työntekijät tekevät nykyisin sekä valvonta- että yhdyskuntapalvelutyötä. (Tarvainen 2007.)

Työt on nykyisin jaettu maantieteellisten alueiden mukaan Jyväskylän seututiimiin, sekä maakuntatiimiin. Seututiimiin kuuluvat Jyväskylän kaupunki sekä Jyväskylän maalaiskunta ja maakuntatiimiin muut aluetoimiston vastuualueen kunnat. Tiimien sisällä on joitakin erikoistumisia ja työntekijät ovat saattaneet painottua eri työtehtäviin. Esimerkiksi maakuntatiimissä on viisi työntekijää, mutta heistä vain kaksi hoitaa ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontaa kun taas seututiimissä nuorten valvontaja hoitaa viisi kuudesta työntekijästä. (Tarvainen 2007.)

Jyväskylän aluetoimiston valvontatyö tehdään tiimeissä ja tehtävän jako tapahtuukin tiimien sisällä. Tiimi toimii myös työntekijöiden tukena ja yhteiset palaverit onkin tarkoitettu kokemusten ja mahdollisten ongelmien jakamiseen. Jyväskylän aluetoimistossa vastuu ehdollisesti rangaistuja nuoria koskevassa päätöksenteossa on aluetoimiston apulaisjohtajalla. (Tarvainen 2007.)

KUVIO 2. Jyväskylän aluetoimiston organisaatiokaavio

2.4 Yhdyskuntaseuraamukset

Yhdyskuntaseuraamuksilla tarkoitetaan vapaudessa suoritettavia rangaistuksia. Näitä ovat yhdyskuntapalvelu, ehdonalainen vapaus, ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta ja nuorisorangaistus. Yhdyskuntaseuraamukset pannaan täytäntöön tuomitun normaalin arkielämän ohessa ja rangaistusten toteutumisesta vastaa Kriminaalihuoltolaitos. (Kriminaalihuoltolaitos 2006.)

2.4.1 Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta

Ehdollisen vankeuden tehosteeksi voidaan tuomita valvontaa, jos tuomittu on rikoksen tekohetkellä ollut alle 21-vuotias. Käräjäoikeus pyytää Kriminaalihuoltolaitosta laatimaan nuoresta henkilötutkinnan, jos tuomioksi on odotettavissa kovempi tuomio kuin sakkorangaistus. Henkilötutkinnassa otetaan kantaa valvonnan tarpeellisuuteen. Val-

vonta määrätään, jos katsotaan, että valvonnasta on nuorelle hyötyä uusintarikollisuuden ehkäisyn ja sosiaalisen selviytymisen kannalta. (Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta 2006.)

Vuoden 2006 aikana on monissa käräjäoikeuksissa muutettu toimintatapa henkilötutkinnan pyytämisessä. Aikaisemmin pyyntö henkilötutkinnasta tuli syyttäjältä, mutta nykyään jo rikosta tutkiva poliisi pyytää Kriminaalihuoltolaitokselta henkilötutkinnan nuoresta rikoksentehtäjästä. Tällä muutoksella pyritään nopeuttamaan nuorten rikosten käsittelyä, kyseessä on niin sanottu nopean puuttumisen malli. (Tarvainen 2007.)

Nuorten valvonta kestää vähintään kuusi kuukautta, jonka jälkeen valvonta voidaan lakkauttaa rikosseuraamusviraston toimesta. Tällöin valvonnan on tullut sujua moitteettomasti ja valvonta koetaan nuorelle tarpeettomaksi. Valvojana voi toimia joko Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijä tai joku muu sopivaksi katsottu henkilö, yksityisvalvoja. (L 31.5.1940/262.)

2.4.2 Ehdollaisesti vapautuneiden valvonta

Pääsääntöisesti vankilasta vapaudutaan kun tuomiosta on suoritettu kaksi kolmasosaa. Ensikertalainen vapautuu kuitenkin suoritettuaan puolet määrätystä tuomiosta ja alle 21-vuotiaana rikoksen tehneet suoritettuaan kolmasosan. Tuomitut pääsevät ehdollaiseen vapauteen. (Vapautuminen 2006.)

Ehdollaiseen vapauteen liitetään valvonta, jos koeaika on pidempi kuin yksi vuosi tai jos vapautuva on tehnyt rikoksensa alle 21-vuotiaana. Vanki voi myös itse pyytää valvontaa. Valvontaan voidaan jättää myös määräämättä jos siihen on erityisiä perusteita ja valvonta selvästi tarpeeton. Valvonnan järjestää Kriminaalihuoltolaitos, jonka henkilökuntaan kuuluva toimii myös valvojana. Joissakin tapauksissa voidaan käyttää myös apuvalvojaa. (L 23.9.2005/782.)

Valvonta-ajalle tehdään valvontasuunnitelma ennen tuomitun vapautumista. Suunnitelmassa ilmenee tavoitteet ja keinot kuinka tavoitteisiin päästään. Vankilasta vapautuneen tulee ilmoittautua valvojalleen valvontasuunnitelmassa ilmoitetulla tavalla. (A 21.6.2006/511). Ensimmäinen tapaaminen pyritään järjestämään mahdollisimman

pian tuomitun vapauduttua, ja ensimmäisen kolmen kuukauden tapaamistiheys määrittyy valvottavan yksilöllisen tilanteen ja tarpeen mukaan. Yleensä kuitenkin valvonnan alkuvaiheessa tapaamisia on vähintään kahdesti kuukaudessa. Valvonnan tarkoituksena on tukea yleistä turvallisuutta tukemalla valvottavaa hänen sosiaalisen selviytymisensä edistämiseksi estämällä häntä tekemästä uusia rikoksia. (Tarvainen 2007.)

Valvonta kestää enintään kolme vuotta, mutta Rikosseuraamusvirasto voi lakkauttaa valvonnan aiemmin jos siihen on perusteita (Ehdonalainen vapaus 2006). Valvottavan rikkoessa velvollisuuksiaan valvontaa kohtaan, tulee Kriminaalihuoltolaitoksen antaa kirjallinen varoitus. Ennen varoituksen antamista valvottavaa on kuitenkin kuultava. Jos valvottava toistuvasti laiminlyö valvontavelvoitteitaan on Kriminaalihuoltolaitoksen ilmoitettava asiasta syyttäjälle ja valvottava voi menettää ehdollisen vapauden. (L 23.9.2005/782.)

2.4.3 Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelu on vaihtoehto ehdottomalle vankeusrangaistukselle. Vankeutta on voitu tuomita enintään kahdeksan kuukautta, jolloin se on tuomioistuimessa muunneltavissa yhdyskuntapalveluksi. Yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita myös yli vuoden mittaisen ehdollisen vankeusrangaistuksen ohella. Vankeusrangaistuksen pituudesta riippuu myös yhdyskuntapalvelun pituus, joka on vähintään 20 ja enintään 200 tuntia. Jos yhdyskuntapalvelu määrätään ehdollisen vankeusrangaistuksen ohella, tällöin sen pituus on enintään 90 tuntia. (Yhdyskuntapalvelu 2002, 2–3.)

Yhdyskuntapalveluun voidaan määrätä ainoastaan syytetyn omasta suostumuksesta. Syyttäjä pyytää Kriminaalihuoltolaitokselta selvityksen syytetyn soveltuvuudesta yhdyskuntapalveluun, jos syyttäjä ei ole tätä selvitystä pyytänyt voi pyynnön selvityksestä tehdä myös syytetty itse tai hänen asiamiehensä. Soveltuvuusselvityksessä Kriminaalihuoltolaitos antaa lausunnon syytetyn edellytyksistä suoriutua yhdyskuntapalvelusta. Päätöksen yhdyskuntapalveluun määräämisestä tekee kuitenkin tuomioistuin. (Mts. 3–4.)

Yhdyskuntapalvelua suoritetaan yleisimmin kaksi kertaa viikossa ja 3–4 tuntia kerrallaan (Yhdyskuntapalvelu 2002, 2). Palvelupaikoiksi kelpaavat julkisyhteisölliset tai julkisoikeudelliset yhdistykset sekä muut voittoa tavoittelemattomat tai palveluita julkisyhteisölle tuottavat yhdistykset ja säätiöt. (A 28.12.1990/1259.) Yhdyskuntapalvelua suorittavan on mahdollista pitää koulutus- ja työpaikka sekä säilyttää oikeutensa työttömyysturvaan. Jos palveluksen suorittaja rikkoo yhdyskuntapalvelun sääntöjä, voi syyttäjä muuntaa jäljellä olevan palvelun vankeudeksi. (Yhdyskuntapalvelu 2002, 2, 6.)

Yhdyskuntapalvelusta voidaan suorittaa enintään kymmenen tuntia osallistumalla uusintarikollisuutta ehkäiseviin toimintaohjelmiin tai käyttämällä päihdepalveluja Kriminaalihuoltolaitoksen hyväksymällä tavalla (L 12.12.1996/1055). Hyväksyttäviä toimintaohjelmia Jyväskylän aluetoimistossa ovat Ohjauspyörä, Liikenneturvajakso ja Suuttumuksenhallintakurssi (Tarvainen 2007).

2.4.4 Nuorisorangaistus

Nuorisorangaistus tuli käyttöön ensin kokeiluna helmikuussa vuonna 1997 seitsemään käräjäoikeuspiiriin (Helsinki, Espoo, Joensuu, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa). Kokeilu päättyi vuoden 2004 lopussa ja Nuorisorangaistuselaki tuli voimaan 1.1.2005, jolloin rangaistusmuoto laajeni koko maan kattavaksi. (Nuorisorangaistus 2006.)

Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita rikoksen tekohetkellä 15–17 -vuotias nuori. Nuorisorangaistus on vaihtoehto kun sakkorangaistus on riittämätön, mutta ehdoton vankeus liian ankara tuomio. Nuorisorangaistus on vakavuudeltaan ehdollisen vankeuden tasoa. Nuorisorangaistus voidaan tuomita 4–12 kuukauden mittaiseksi. Rangaistukseen sisältyy valvonta, sosiaalisia taitoja edistävät tehtävät ja ohjelmat sekä työelämään tutustuminen. Kriminaalihuoltolaitos vastaa nuorisorangaistuksen toimeenpanosta. (Nuorisorangaistus 2005, 2–3.)

2.5 Muut seuraamukset

2.5.1 Syyttämättä ja tuomitsematta jättäminen

Aina syyttäjä ei nosta syytettä. Syyttämättä jättämistä puoltavat, jos rikos on kokonaisuutena vähäinen tai jos alle 18-vuotiaan tekemässä rikoksessa tuomio on ankarimmillaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta sekä teko on johtunut ennemminkin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin halusta rikkoa lakia.

Syyttämättä voidaan jättää myös, jos seuraukset olisivat rikoksen tekijälle kohtuuttomat tai jos tekijä on tehnyt jotakin rikoksensa estämiseksi ja poistamiseksi, kuten käynyt sovittelussa. (Tietopaketti 2002, 12.)

Oikeus voi jättää rikoksesta tuomitsematta myös edellä esitetyin perustein. Tuomitsematta voidaan myös jättää, jos rikosta pidetään erityisistä syistä anteeksiannettavana. Syyttäjä voi antaa rikosentekijälle huomautuksen, vaikka päättäisikin luopua toimenpiteistä. (Mts. 13.) Vaikka rikoksesta jätetään syyte nostamatta, tai tuomio antamatta, vahvistetaan kuitenkin tekijän syyllisyys rikokseen (Marttunen 2006, 282).

2.5.2 Sakko

Sakkorangaistus tuomitaan päiväsakkoina. Pienin mahdollinen määrä on yksi ja suurin 120 päiväsakkoa. Päivien lukumäärään vaikuttaa rikoksen törkeys ja yhden päiväsakon määrään tuomitun tulot. Päiväsakko on kuitenkin vähintään 6 euroa. Maksamattomat päiväsakot voidaan muuntaa vankeudeksi erillisessä oikeudenkäynnissä, tällöin kolme päiväsakkoa vastaa yhtä päivää vankeutta. Muunnon vähimmäismäärä on neljä päivää vankeutta ja enimmäismäärä 60 päivää. On olemassa myös rikesakko, joka on euromäärältään kiinteä rangaistus ja sitä ei voida muuntaa vankeudeksi. (Rangaistukset 2006.)

2.5.3 Ehdollinen vankeus

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi. Koeaika on vähintään yhden vuoden ja enintään kolme vuotta. Mikäli koeaika siis sujuu ilman

uusia rikoksia, ei ehdollista vankeusrangaistusta laiteta täytäntöön. Jos rangaistu tekee uusia rikoksia, joista hänelle tuomitaan vankeusrangaistus, voidaan tällöin myös aiempi ehdollinen rangaistus laittaa täytäntöön. (L 19.12.1889/39.)

Alle 21-vuotiaana rikoksen tehnyt nuori voidaan tuomita ehdollisen rangaistuksen tehosteeksi valvontaan. Oheisseuraamuksiksi voidaan määrätä myös sakkoa tai yhdyskuntapalvelua. (L 19.12.1889/39.)

2.5.4 Ehdoton vankeus

Ehdotonta vankeutta voidaan tuomita joko tietyksi määräajaksi tai elinkaudeksi. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen tulee olla kestoaltaan vähintään 14 päivää ja enintään 12 vuotta. Enintään kahden vuoden määräaikainen tuomio voidaan määrätä ehdolliseksi. (L 19.12.1889/39.) Lokakuun alussa 2006 tuli voimaan uusi Vankeuslaki. Uudessa laissa velvoitetaan muun muassa tekemään kaikille vangeille rangaistusajan suunnitelma, joka sisältää suunnitelmia vankeusajan suorittamisesta, vapautumisesta ja ehdonalaisesta vapaudesta. (L 23.9.2005/767.)

Alle 18-vuotiaana rikoksen tehneitä ei saa tuomita ehdottomaan vankeuteen, ellei siihen ole painavia syitä. Alle 21-vuotias vanki voi vapautua ehdonalaiseen vapauteen suoritettuaan yhden kolmasosan tuomitusta vankeusrangaistuksesta, toisin kuin yli 21-vuotiaat voivat pääsääntöisesti vapautua vasta suoritettuaan vähintään puolet rangaistuksesta. Nuorille on erikseen olemassa nuorisovankila Keravalla, mutta sinne pääsyä päätetään erikseen vankilaoikeudessa. (Tietopaketti 2002, 15, 20.)

2.6 Sovittelu

Tammikuussa 2006 tuli voimaan laki rikosasioiden sovittelusta. Sovittelulla tarkoitetaan maksutonta palvelua, jossa rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus kohdata toisensa puolueettoman sovittelijan läsnä ollessa. Osapuolet voivat täten yhdessä sopia muun muassa toimenpiteistä, jolla rikoksentekijä voi hyvittää tekonsa. Kummankin osapuolen tulee olla tilanteessa vapaaehtoisesti. Lain mukaan lääninhallituksen velvollisuus on järjestää sovittelu mahdollisuus läänin jokaiseen osaan. (L 9.12.2005/1015.)

Sovittelussa voidaan käsitellä rikoksia, joiden arvioidaan siihen soveltuvan rikoksen laadun ja tekotavan perusteella. Rikoksen käsittely ja ratkaiseminen tuomioistuimessa eivät ole esteenä sovittelulle. (L 9.12.2005/1015.) Sovittelun tavoitteena on katkaista mahdollisesti alkava rikoskierre varhain. Pääpaino on kuitenkin rikosentekijän ja –uhrin henkilökohtaisessa kohtaamisessa ja vuorovaikutuksen syntyisessä. Tavoitteet ovat sosiaalisia ja kasvatuksellisia, sekä rikosoikeudellisia. (Tietopaketti 2002, 5.)

2.7 Henkilötutkinta

15–20-vuotiaalle nuorelle suoritetaan henkilötutkinta, jos teosta voi seurata sakkoo ankarampi rangaistus. Henkilötutkinnan tehtävänä on saada asiantuntijalausunto tuomioistuimelle auttamaan tuomittavan rangaistuksen valinnassa. Henkilötutkinnassa selvitetään nuoren elämän senhetkistä tilannetta, taustaa, sekä syitä, jotka mahdollisesti vaikuttivat rikokseen syyllistymiseen. Henkilötutkinnassa otetaan kantaa mahdolliseen ehdollisen vankeusrangaistuksen valvontaan ja sosiaaliviranomaisten toimenpiteisiin. (Tietopaketti 2002, 4–5.)

Alle 18-vuotiaiden henkilötutkintaan liittyy usein vanhempien tapaaminen ja sosiaaliviranomaisten on selvitettävä tarvittavat toimenpiteet ja suunnitelmat liittyen nuoreen. Henkilötutkinnan näkökulma on ennen kaikkea sosiaalityöstä lähtöisin. Henkilötutkinnassa käydään läpi myös oikeudenkäyntiin liittyviä asioita. (Mts. 4–5.) Vuodesta 1992 lähtien alle 18-vuotiaiden henkilötutkinnat ovat suorittaneet sosiaaliviranomaiset ja täysi-ikäisten henkilötutkinnat taas tehdään Kriminaalihuoltolaitoksella (Tarvainen 2005, 101).

2.8 Rikosrekisteri

Rikosrekisteriin tulee merkintä, jos henkilö tuomitaan Suomessa ehdottomaan vankeuteen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeusrangaistukseen, ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa sakkoon, henkilö on viraltapantu tai hänet on jätetty tuomitsematta syyntakeettomuuden vuoksi. Rikosrekisteriin ei tule merkintää jos henkilö suorittaa sakon muuntorangaistusta tai siviilipalveluslain mukaisesti henkilö on tuomittu vankeusrangaistukseen. (L 20.8.1993/770.)

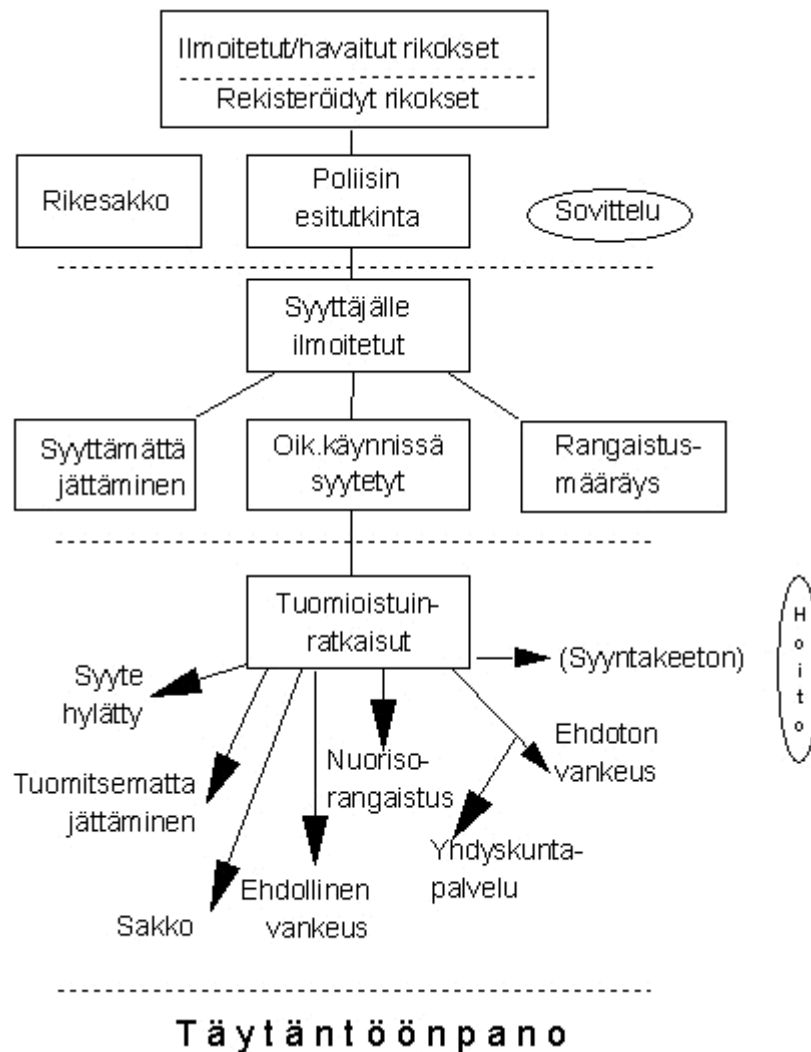
Rikosrekisteristä poistetaan tietoja rikosten niin sanotusti vanhetessa. Tiedot poistuvat viiden vuoden kuluttua, jos henkilö on tuomittu ehdolliseen vankeuteen tai ehdollisen vankeuden ohessa sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan. Myös nuorisorangeistukseen tuomittu tai nuorisorangeistuksen sijasta sakkoon tuomitun tiedot poistuvat viiden vuoden kuluttua. Enintään kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun tuomitun henkilön rikosrekisteristä tiedot poistuvat kymmenen vuoden kuluttua. (L 20.8.1993/770.)

Yli kahden vuoden, mutta enintään viiden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun tiedot poistuvat kahdenkymmenen vuoden kuluttua. Syyntakeettomana tuomitsematta jättämisestä seuraa myös kahdeksikymmeneksi vuodeksi merkintä rikosrekisteriin. Yli viiden vuoden ehdottoman vankeusrangaistuksen saaneiden tiedot eivät poistu rikosrekisteristä ennen tuomitun kuolemaa tai 90 vuoden ikää. Elinkautisvangin armahtaminen ei vaikuta tietojen poistumiseen rikosrekisteristä. (L 20.8.1993/770.)

2.9 Rikosprosessi

Kriminaalihuoltolaitos tulee prosessiin mukaan nuorten kohdalla mahdollisesti jo ennen rikoksen etenemistä syyttäjälle. Poliisi tai syyttäjä voi tällöin pyytää Kriminaalihuoltolaitosta tekemään nuoresta alle 21-vuotiaasta henkilötutkinnan. Kriminaalihuoltolaitos tekee myös pyydettäessä soveltuvuus selvityksen, jos syytetyn mahdollinen tuomio on ehdotonta vankeutta ja yhdyskuntapalvelusta pidetään mahdollisena rangaistuksena. Muutoin Kriminaalihuoltolaitos tulee mukaan rikosprosessiin vasta täytäntöönpanovaiheessa, vastatessaan yhdyskuntapalvelusta, nuorisorangeistuksesta ja ehdollisen vankeuden ohessa nuorille tuomittavasta valvonnasta. Ehdottomaan vankeuteen tuomitut voivat tulla Kriminaalihuoltolaitoksen asiakkaiksi vapauduttuaan vankilasta, jos heille on määrätty koeajaksi valvontaa tai he ovat sitä itse pyytäneet.

KUVIO 3. Rikosprosessin etenemistä kuvaava kaavio

Lähde: Rikosseuraamusvirasto, rikosprosessin kulku.

[Http://www.rikosseuraamus.fi/17334.htm](http://www.rikosseuraamus.fi/17334.htm).

3 NUORISORIKOLLISUUS SUOMESSA

3.1 Nuorisoriikollisuuden kehitys

Harrikarin (2004) mukaan 1920- luvun lopulla vahvistui käsitys nuoruuden ilmiöstä ihmisen elämänkaareissa lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Näin ollen termi *nuorisoriikollisuus* vakiintui ja tutkimuksissa, käytännöissä ja keskusteluissa alettiin käyttää hyväksi puberteettia ja nuoruutta koskevaa tietoa. Aluksi keskustelu nuorista rikolli-

sista liittyi vahvasti rikosoikeudellisiin käytäntöihin, koska rikoslain mukaan näille nuorille oli ”mahdollista määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia”. (Mts. 185–186.) Iivari (1996a) toteaa, että vuosikymmenten saatossa on jatkettu tarkkailun ja kontrollin sävyttämää linjaa, jossa nuoriin kohdistuva tutkimus liittyy pääosin rikollisuuteen ja poikkeavaan käyttäytymiseen.

Nuorisoriikollisuutta on esiintynyt kautta historian, siihen suhtautuminen vain on muuttunut yhteiskunnassamme ja aikuisväestön keskuudessa aikojen saatossa. 1900-luvulla käytiin keskustelua pahatapaisen nuorison ja lasten huolenpidosta silloin, kun heihin eivät ”normaali hoito ja koulukuri tehonneet”. Tuolloin 7–14 -vuotiaita rikoksentekijöitä määrättiin kasvatuslaitokseen tai ruumiilliseen kuritukseen. 15–17 -vuotiaiden luonteen katsottiin olevan vielä kehittymätön ja näin ollen heidän tekemiinsä rikoksiin ei suhtauduttu niin vakavasti kuin yli 18 -vuotiaiden. Suomeen ei haluttu nuorisotuomioistuinjärjestelmää, vaan suunnaksi otettiin kehittää yhteistyöjärjestelmä oikeus- ja sosiaaliviranomaisten välille. (Laitinen & Nyholm 1992, 13, 16–19.)

3.2 Nuorisoriikollisuus lainsäädännössä

Vuonna 1918 annetulla lailla saatettiin voimaan ehdollinen rangaistustuomio Suomessa (Laitinen & Nyholm 1992, 18). Vuonna 1932 laki ehdollisesta vankeusrangaistuksesta laajeni niin, että myös alle 21 -vuotiaita oli mahdollista tuomita ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Oikeusministeriön asettama komitea valmisti vuonna 1937 mietinnön, johon oli kirjoitettuna ehdotus laiksi 15–20 -vuotiaista *nuorista rikoksentekijöistä*. Lakiin lisätyn valvonnan tarkoituksena oli lisätä tuomion vakavuutta nuoren tukemisen, sekä suojelemisen lisäksi. (Harrikari 2004, 189, 192.) Kyseinen Laki nuorista rikoksentekijöistä tuli voimaan vuonna 1943 ja pätee edelleen tänäkin päivänä.

Syyntakeisuusikäraja on 15 vuotta vuoden 1889 rikoslainsäädännön mallin mukaisesti. Asiasta on kuitenkin käyty useita keskusteluja esimerkiksi siitä näkökulmasta, että ikäraja tulisi nostaa, jotta se olisi yhdenmukaisempi lastensuojelulain ikärajojen kanssa. (Mts. 193.) Viimeksi vuonna 2001 nimitetyn Nuorisoriikostoimikunnan tehtäväksi annettiin pohtia rikosoikeudellisen ikärajan muuttamista tai säilyttämistä ennallaan. (Nuorisoriikostoimikunnan mietintö 2003b, 175.)

Toimikunta tuli siihen lopputulokseen, että ikärajaa ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa. Päätöstä perustellaan muun muassa seuraavin seikoin: poliisin tietoon tulleissa rikoksissa alle 15-vuotiaiden osuus on vain noin 2 %, seuraamusjärjestelmässä ei ole alle 15-vuotiaille soveltuvia rangaistuksia, vaan lastensuojelun toimenpiteet ovat riittävät ja kansainvälinen vertailu osoittaa, että juuri missään maassa rikosoikeudellinen ikäraja ei ole 15 vuotta korkeampi. (Nuorisorikostoimikunnan mietintö 2003b, 177.)

Marttunen (2006, 282) on koonnut Suomalaisen nuorisorikosoikeuden tämänhetkiset nuoria koskevat rangaistukset ankaruusjärjestykseen: poliisin huomautus, syyttämättä jättäminen, rikesakko, rangaistusmääräyssakko, tuomitsematta jättäminen, tuomioistuinsakko, ehdollinen vankeus (johon mahdollisesti liitettynä oheissakko, yhdyskuntapalvelu tai valvonta), nuorisorangaistus, yhdyskuntapalvelu sekä vankeusrangaistus.

Nuoriin rikoksentekijöihin liittyvä tämänhetkinen rikos- ja prosessioikeudellinen lain-säädäntö on muuttumassa ja moniin lakeihin on ehdotettu muutoksia (Mts. 284). Yksi ratkaiseva askel muutoksissa on ollut vuonna 2005 voimaan tullut Nuorisorangaistus (Nuorisorangaistus 2006). Tulevat oikeusministeriössä virkamiesvalmistelussa olevat muutokset eivät kuitenkaan muuta nykyisen järjestelmän perusteita. Rikosprosessin aikaiseksi pakkokeinoksi on ehdotettu nuorisoarestia ja jatkossa tultaisiin perehtymään entistä enemmän nuoren rikoksentekijän elämäntilanteeseen. (Marttunen 2006, 284.)

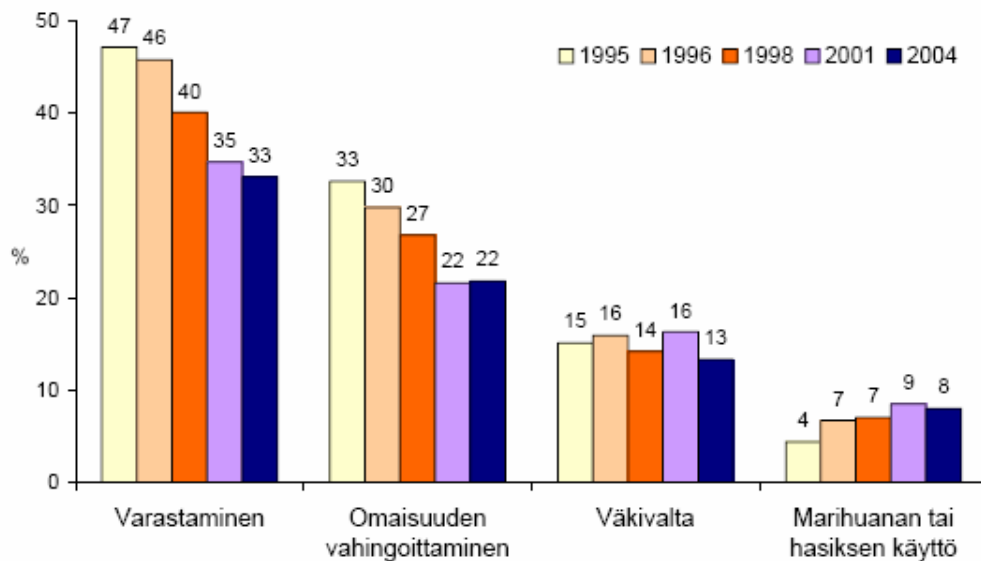
3.3 Nuorten tekemät rikokset

Kivivuori (2005, 1) kuvaa nuoruuden olevan ”elämänkaaren rikollisinta aikaa”, etenkin yleisimmissä omaisuus- ja väkivaltarikollisuuden lajeissa. Mahkosen (1993, 117) mukaan lapsi syyllistyy noin 10–12 -vuotiaana ensimmäisiin tietoiisiin rikoksiinsa. Rikoskäyttäytymiselle altistutaan helpoimmin nuorena ja huipussaan rikoskäyttäytyminen on 15–17 -vuotiaana, etenkin joissakin väkivalta- ja varkausrikoksissa sekä vahingontekorikoksissa. Tyypillisesti nuoret tekevät rikoksia harkitsemattomasti, ilman suunnitelmallisuutta. (Salmi 2004, 30.)

Nuorten rikollisuutta on vaikea tutkia, koska siihen liittyy aina *piilorikollisuutta*. Eli on olemassa paljon tekoja, jotka täyttävät rikosten tunnusmerkit, mutta ne eivät tule poliisin tietoon, eivätkä ne näin ollen käy ilmi tilastoista. Kivivuoren (2006) mukaan

piilorikollisuuden osuus on niin suuri, että pelkkien viranomaistilastojen mukaan ei nuorisoriikollisuuden suuntaa voida arvioida. Kokonaisrikollisuuden tilastoitumiseksi on tehty kyselytutkimuksia (peruskoulujen yhdeksäsluokkalaisille vuosina 1996, 1998, 2001 sekä 2004), joiden perusteella saadaan siis selville sekä piilorikollisuus, että ilmirikollisuus. (Mts. 17–18.)

TAULUKKO 1. Vuosina 1995–2004 15-16 – vuotiaiden osallistuminen prosentteina eri rikoksiin vuosittain

Lähde: Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuuden kehitys. Teoksessa Nuorisoriikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino, 19.

Poliisin tietoon tulleista nuorten rikoksista yleisimpiä ovat *pahoinpitelyt, varkaudet, vahingonteot, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta sekä erilaiset luvattomat käytöt*. Ikäluokan kokoon verrattuna 15–20-vuotiaat ovat rikosaktiivisin ryhmä. (Nuorisoriikostoimikunnan mietintö 2003a, 31–33) Kuitenkin nuorten tekemien rikosten osuus on laskenut ikäryhmävertailussa yhdestä neljänneksestä yhteen viidennekseen viimeisten viiden vuoden aikana (Kivivuori 2006, 36). Kuten vanhempienkin, myös nuorten tekemissä rikoksissa tytöt ovat rikosantekijöissä vähemmistönä poikiin verrattuna, mutta naisten tekemät pahoinpitelyt ovat lisääntyneet (Nuorisoriikostoimikunnan mietintö 2003a, 36). (Liite 1)

Vuonna 1928 18–20-vuotiaiden osuus kaikista tehdyistä omaisuusrikoksista oli 22 % ja vuoteen 1990 se oli laskenut 17 %:iin. Samassa ajassa (62 vuodessa) nuorten väkivaltarikokset laskivat 21 %:sta 11 %:iin. Näissä tilastoissa on otettava huomioon se,

että rikokset ovat määrällisesti lisääntyneet, mutta nuorten osuus ei ole kasvanut. (Laitinen & Nyholm 1995, 20.)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana nuorten tekemät omaisuusrikokset ovat vähentyneet entisestään. Nykyisin joka kolmas 15–16-vuotiaista on varastanut, näpistellyt tai tahallaan vahingoittanut omaisuutta, kun vuonna 1995 tähän perinteiseen omaisuusrikollisuuteen syyllistyi lähes puolet. Vahingonteoissa kymmenen vuoden aikana muutos on tapahtunut kolmanneksestä viidennekseen. Omaisuusrikosten määrän vähene-
misen sijaan nuorten tekemät vakavat väkivaltarikokset lisääntyivät 1900- ja 2000-luvun vaihteessa. Aivan viime vuosina tämä kasvu näyttää kuitenkin pysähtyneen. Lievempien väkivaltarikosten määrä taas on pysynyt suunnilleen samana pitemmän aikaa. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 342–343.)

Honkatukian ja Kivivuoren (2006) mukaan nuorten rikollisuus on siis jonkin verran muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana ja lisääntyneen kontrollin myötä rikollisten tilastoituminen lisääntynyt. Nuoriin kohdistuva valvonta on tehostunut viime vuosina, esimerkiksi vartijoiden ja valvontakameroiden määrät julkisissa paikoissa ovat kasvaneet ja nykyisin nuorten tekemistä rikoksista ilmoitetaan herkemmin poliisille. (Mts. 342–343.)

Rikosoikeuden professori Inkeri Anttilan mukaan Suomen media on saanut enemmän valtaa kriminaalipolitiikassa. Rikosuutisia käytetään joukkotiedotusvälineissä myyvinä, sensaatiomaisina uutisina ja tämä vaikuttaa siihen, että esimerkiksi nuoret leimaantuvat tiedotusvälineitä seuraavien vanhusten silmissä päihteitä käyttäviksi rötöstelijöiksi ja rikollisiksi. Samoista rikoksista uutisoidaan räikeästi useaan kertaan: rikoksen tapahduttua, rikoksentehtäjän selvittyä, syytteen määräytyessä ja lopulta vielä oikeudenkäynnin aikana. (Kostiainen 2001, 6–7.)

Salmen (2005, 57) ja Kivivuoren tutkimus vuosina 1995–2004 osoittaa, että *nuorten suhtautuminen nuorten tekemiin rikoksiin* on muuttunut ankarammaksi. Nuorten asenteiden ankaroituminen viittaa Kivivuoren (2002, 54) mukaan siihen, että nuoret eivät halua ymmärtää normien rikkojia, vaikka he itse normeja rikkovatkin. Asennemuutokseen on todennäköisesti vaikuttanut myös yleinen ilmapiirin muutos ankarampaan suuntaan rikoksiin suhtautumisessa ja median huomion kiinnittyminen nuorten tekemiin väkivaltarikoksiin (Kivivuori 2006, 49). Rikoksista kokonaan pidättyvien nuor-

ten määrä on siis kasvanut, mutta samaan aikaan tehdyt rikokset kasautuvat yhä enemmän samojen henkilöiden tekemiksi. Tätä ilmiötä kutsutaan polarisaatioksi. (Nuorisorikostoimikunnan mietintö 2003a, 36.)

Nuorisorikollisuuden tulevaisuutta, kuten rikollisuuden kehityssuuntia yleensäkin, on vaikea ennustaa. Keskeisimpiä sosiaalisia ja yhteiskunnallisia rikollisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat kontrollitaso, rikoksentehtävällisyys sekä rikoksentehtäjäksi motivoituminen ja tähän muun muassa vaikuttavat rikoksentehtäjän taustaan liittyvät moninaiset seikat. Nuorten rikollisuuden väkivaltaistumisen oletetaan mahdollisesti jatkuvan, ja sen ohella nuorten huumeidenkäytön nähdään tulevaisuudessakin muodostavan vakavasti otettavan ongelman, kuten myös ulkomaalaisperäisten nuorten osuus rikollisuudessa. Ennaltaehkäisevä näkökulma ja eri viranomaisten (kuten lastensuojelun ja koulun) yhteistyö vanhempien kanssa nähdään ensiarvoisen tärkeäksi. Lainsäädännön vaikutusmahdollisuudet suoraan rikollisuuteen nähdään vähäisinä. (Mts. 35–37.)

3.4 Nuorten rangaistukset

Kaiken kaikkiaan nuorille rikoksentehtäjille määrätään lievempiä ja lyhyempiä rangaistuksia, kuin muille ikäryhmille. Viime vuosien aikana ei ole tapahtunut suuria muutoksia ainakaan rangaistusten ankaroitumisen suuntaan. (Marttunen 2005, 360.)

Tuomioistuimissa määrätään noin yksi neljäsosa nuorten rikosten seuraamuksista ja kolme neljäsosaa rangaistusmääräys- tai rikesakkomenettelyssä. Rikesakkoja on viime vuosina määrätty nuorille noin 4000 vuodessa kun taas rangaistusmääräysmenettelyssä nuorille tuomitaan yleisimmin sakko rikosoikeudellisena seuraamuksena. Sakkoja määrätään nuorille noin kaksi kertaa enemmän vuosittain tuomioistuimissa tuomittuihin rangaistuksiin verrattuna. Rikesakkoihin ja sakkoihin johtavat teot ovat melko lieviä, kuten lieviä liikenne rikkomuksia, näpistyksiä tai alkoholirikoksia. (Mts. 348.)

Sakon ollessa nuorille tuomittu yleisin rangaistus, on ehdollinen vankeusrangaistus toiseksi yleisin. Ehdollinen vankeusrangaistus tuomitaan noin viidesosalle nuorista, joiden teko käsitellään tuomioistuimessa. 15–17 vuotiaista noin 5 % jätetään vuosittain tuomitsematta. Nuorisorangaistuksen osuus tuomituista tuomioista oli vuonna 2004 vain yhden prosentin. Suhteellisesti yli 8 kuukauden vankeustuomion saaville

nuorille tuomitaan usein yhdyskuntapalvelusta mutta määrällisesti vuonna 2004 yhdyskuntapalveluita tuomittiin vain 24. Vuonna 2004 21-vuotiaista 14 % tuomittiin ehdottomaan vankeusrangaistukseen, 18–20-vuotiaista 8 % ja alle 18-vuotiaista vain yksi prosentti. (Mts. 350–351.) (Liite 2)

Vuoden 2001 lakiuudistuksen myötä alle 21-vuotiaille lainrikkojille ei tuomita enää automaattisesti valvontaa, vaan valvonta voidaan tarpeen mukaan tuomita koeajaksi ehdollisen vankeusrangaistuksen tehosteena (tuomiossa otetaan siis huomioon tekijän sosiaalisen selviytymisen tukemisen tarve sekä riski rikosten uusimiseen). Ennen lakiuudistusta valvonta liitettiin alle 21-vuotiaille ehdolliseen vankeusrangaistukseen 85 % tapauksista ja 15 % katsottiin valvonta tarpeettomaksi. (Marttunen 2005, 359.)

Vuoden 2001 jälkeen valvonta on vähentynyt selvästi ja sitä on tuomittu vain runsaalle kolmannekselle 15–20-vuotiaista. Valvontaan tuomitseminen on vähentynyt etenkin 18–20-vuotiaiden kohdalla. On kuitenkin otettava huomioon se, että nykyinen valvontaan erikseen tuomitseminen aiheuttaa tilastoharhaa, koska aikaisemmin valvontaan on jouduttu ilman erillistä tuomitsemista. Näin ollen asiakasmäärien laskua nuorten valvonta-asiakkaiden kohdalla ei ole kuitenkaan havaittavissa Kriminaalihuoltolaitoksen asiakaslukuissa. (Mts. 359.) (Liite 3)

4 NUORTEN RIKOLLINEN KÄYTTÄYTYMINEN

4.1 Käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä

Honkatukian ja Kivivuoren (2006) mukaan nuorten rikoskäyttäytymiselle löytyy monia erilaisia syitä ja selityksiä, jotka liittyvät toisiinsa tai täydentävät toinen toisiaan. Tutkimuksissa on todettu muun muassa seuraavien tekijöiden vaikuttavan nuorten ajautumiseen rikolliselle uralle: riskitekijät varhaisessa kasvuympäristössä (mm. vanhempien päihteidenkäyttö, väkivalta ja ankara ja epäjohdonmukainen kasvatus), lapsiperheiden sosiaalinen huono-osaisuus ja köyhyys, rangaistukset ja niiden heikentävä vaikutus nuoren kiinnittymiseen esimerkiksi työhön ja parisuhteeseen, sekä vertaisryhmien ja median vaikutus rikollisuutta suosivien asenteiden omaksumiseen. Edellä

mainittujen syiden lisäksi yksilön rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttaa laajasti ymmärrettyä vuorovaikutus erilaisten ympäristötekijöiden kanssa. (Mts. 345.)

Yhteiskuntamme on muuttunut melko radikaalisti kaupungistumisen myötä viimeisten vuosikymmenten aikana. ”Teollinen murros” on vaikuttanut paljon perheiden asemaan ja kulttuuriin ja näin ollen myös lasten kasvatukseen. Yhteiskunnassamme arvostetaan yhä enemmän yksilöllisyyttä ja itsenäisyyttä, eivätkä perheet enää ole yhtä tiiviitä ja kiinteitä yksiköjä kuin ennen. Kaiken kaikkiaan avioerojen määrät ovat lisääntyneet, perheiden koot pienentyneet ja rakenne muuttunut sekä perheenäitien työssäkäynti lisääntynyt. Osittain näistä syistä johtuen yksilön saama sosiaalinen kontrolli ja tuki on heikentynyt ja joidenkin teorioiden mukaan tämä on vaikuttanut ratkaisevalla tavalla sosiaalisten ongelmien lisääntymiseen. (Lindfors 1996, 71–73.)

4.2 Teoriat

Rikollista käyttäytymistä selittävät ensimmäiset tutkimukset julkaistiin 1700-luvulla Euroopassa. Tämän *klassisen koulukunnan* mukaan selitys rikolliselle käyttäytymiselle on ihmisen oman ajattelun tulos ja käytännön ratkaisu. Klassisen koulukunnan ratkaisu rikollisuuteen piilee rangaistuksessa, jonka tulee toimia pelotteena muuttamaan käyttäytymistä ja sopeutumaan yhteisöön ja sen normeihin. (Iivari 1996b, 17.) Tarvainen (2005, 14) mukaan klassisen koulukunnan näkemyksessä rikokset kohdistuvat nimenomaan yhteiskuntaan ja rangaistukset pyritään saamaan mahdollisimman tasapuolisiksi eikä hoito kuulu rangaistusten luonteeseen.

Klassista koulukuntaa kritisoidaan muun muassa siitä, että sen mukaan rikoksentekijä nähdään ikään kuin välikappaleena yhteiskunnassa. Rangaistukseen ja pelkoon perustuva rangaistusjärjestelmä asettaa kaikki tasa-arvoiseen asemaan, jolloin uusintarikollisuus vähentymisen sijaan lisääntyy. (Tarvainen 2005, 14.) 1800-luvulla syntyi *positiivinen koulukunta* vastavoimaksi klassiselle koulukunnalle. Positiivisen koulukunnan ajattelutavassa perinnöllisyys nähdään selityksenä rikolliselle käyttäytymiselle. (Iivari 1996b, 17–18.)

Positiivinen koulukunta uskoo, että yksilö on perimänsä takia taipuvainen tietynlaiseen käyttäytymiseen ja näin ollen rikostentekijät alettiin nähdä yksilöinä, jotka tarvitsevat kuntoutusta, kasvatusta ja hoitoa. Vaikka positiivisen koulukunnan teoria osoittautuikin puutteelliseksi, eikä se kattanut tieteellisesti selitystä rikolliselle käyttäytymiselle, se avasi uuden tien rikollisuuden tutkimiselle tieteessä. (Mts. 18–19.)

4.2.1 Sosiaalinen pääoma

Rikoskäyttäytymistä ja sosiaalista ympäristöä tutkimalla on pyritty löytämään selityksiä rikolliselle käyttäytymiselle. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa resursseja ja verkostoja, jotka syntyvät ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Sosiaaliseen pääomaan kuuluvat esimerkiksi nuorten kohdalla vahvasti perhe, koulu ja lähiympäristö sekä kaverisuhteet ja näistä saatava luottamus, tuki ja kontrolli. Eri tutkimuksissa on havaittu, että puutteellisella sosiaalisella pääomalla ja rikollisuudella on yhteys. (Salmi 2006, 187,189.)

Rikollisuutta ehkäisevästi sosiaalinen pääoma voi vaikuttaa kolmella eri tasolla. Yksilötasolla lainkuuliaista elämäntapaa vahvistavat sitoutuminen yhteisöön ja vahvat läheiset ihmissuhteet. Pienyhteisön tasolla taas vaikuttavat vertaisryhmien ominaisuudet, yhteisön säännöt, verkostoitumisen taso sekä epävirallinen sosiaalinen kontrolli. Koko yhteiskunnan tasolla normit, jotka liittyvät yhteiseen arvopohjaan, yhteistyöhön sekä luottamukseen, voivat suojata rikolliselta käyttäytymiseltä. (Mts. 190.)

Salmen (2006) mukaan nuorten rikoskäyttäytyminen liittyy tiiviisti nuorten kaverisuhteisiin ja sosiaaliseen elämään. Nuoruus on vaihe, jossa nuoret kokevat suuria muutoksia sosiaalisissa suhteissa. Vanhempien merkitys vähenee ja itsenäistymisen myötä sosiaalisen pääoman lähteet muuttuvat yhä enemmän kodin ulkopuolelta ja laajemmista ihmissuhteiden verkostoista tuleviksi. Negatiivisesti sosiaalinen pääoma vaikuttaa silloin, kun se kannustaa normien rikkomiseen. (Mts. 191, 198 ja 202.)

Salmen (2005, 75) mukaan sosiaalisen pääoman peruskäsitteet liittyvät läheisesti myös alakulttuuriteoriaan, sekä sosiaalisen kontrollina ja sosiaalisen oppimisen teoriaan.

4.2.2 Nuoruuden alakulttuuriteoria

William B. Sanders (1981) on kehittänyt nuoriin ja nuoruuteen liittyvän teorian, jolla pyritään selittämään nuorten rikollista käyttäytymistä. Alakulttuuriteorian mukaan yhteiskunnallinen asema ja olosuhteet, joissa nuoret elävät, tekevät merkittävän eron aikuisväestön ja nuorten kulttuurien välille. Rikosten tekemisen huippu ajoittuu ylisukupolvisesti nuoruuteen, vain tekijät, rikollisuuden muodot ja asteet vaihtelevat, mutta ”rikoksen tekemisen tilanne jää, pysyy”. (Iivari 1996b, 35–36.)

Sanders ei määrittele nuoria rikollisiksi tai ei-rikollisiksi, vaan kiinnittää ensinnäkin huomion *tilanteisiin*, joista toiset (avoimet) mahdollistavat rikollisuuden paremmin kuin toiset (suljetut). Suljettuihin tilanteisiin vaikuttavat tietyt käyttäytymissäännöt ja struktuurit ja niissä ihmisten käytös on virallista. Suljetuiksi tilanteiksi voisi luokitella esimerkiksi työpaikalla tai luokahuoneessa tapahtuvan toiminnan. Avoimissa tilanteissa taas käyttäytyminen on tiukkojen sääntöjen puuttuessa epävirallista ja näin ollen rikollisuus näkyy ja mahdollistuu niissä eri tavalla. Nuoret viettävät paljon aikaansa avoimissa tilanteissa kuten kaupungin kaduilla tai ”bileissä”. Paikan lisäksi otollisemmaksi rikollisen käyttäytymisen tekee esimerkiksi se, ketä tilanteessa on läsnä ja millainen on tilanteen luonne. (Mts. 36–37.)

Toiseksi Sanders haluaa tarkasteltavan nuoren elämään kuuluvia *sosiaalisia organisaatioita ja rakenteita* ja sitä, mitkä näistä tuottavat nuorisoriikollisuutta ja mitkä eivät. Sosiaalisilla organisaatioilla tarkoitetaan laaja-alaisesti erilaisia yhteiskunnan instituutioita ja yhteisöjä, joiden kanssa nuori on tekemisissä ja jotka vaikuttavat hänen käyttäytymiseensä. Sosiaalinen rakenne taas koostuu esimerkiksi perheestä, kaveripiiristä ja muista sosiaalisista suhteista jotka muokkaavat jotenkin nuoren käyttäytymistä. (Mts. 38.)

Lisäksi Sanders pitää olennaisena tarkastella rikoksia tekevää nuorta ja hänen tilannettaan *yhteiskunnallisena ilmiönä*. Tästä näkökulmasta käsin nuoren elämää ja historiaa tarkastellaan laajasti (esimerkiksi perheen tilanne, talous, nuoren sosiaalinen asema), ja kiinnitetään huomiota myös nuoreen liittyneisiin diskriminaatioihin. Jos rikoksia tehneen nuoren tilannetta pohditaan Sandersin nuoruuden alakulttuuriteorian mukaan, rikoksen nähdään ilmentävän osattomuutta ja nuoruuden syrjäytymistä yhteiskunnassamme. Iivari (1996b) kuvaa rikoksia tekevän nuoren toiminnallaan etsivän identiteet-

tiään, sekä yhteiskunnallista ja sosiaalista merkitystään. Näin ollen nuoruuden alakulttuuriteoria pyrkii siis liittämään selityksen rikoksia tekevien nuorten käyttäytymisestä laajaan, yhteiskuntapoliittiseen viitekehykseen. (Mts. 39–40.)

4.2.3 What works -ajattelu tämän hetken kriminaalihuollossa

Tällä hetkellä vankein- ja kriminaalihuollossa on kansainvälisestikin vallalla What works – ajattelu (eli mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa). Tähän ajattelumalliin kuuluvat kolme periaatetta: riskiperiaate, tarveperiaate sekä vastaavuusperiaate. (Bonta 2003, 54–55.)

Riskiperiaate -ajattelun mukaan on ehdottoman tärkeää arvioida jokaisen asiakkaan kohdalla heidän henkilökohtaiset tarpeensa ja riskit rikolliseen käyttäytymiseen. Tämän arvioinnin pohjalta asiakkaalle tulee suunnata oikeanlaisia toimenpiteitä sillä ideologialla, että intensiivisin toiminta on hyödyllisintä heille, joiden rikoksenuusimisriski on suurempi. Alhaisen riskin omaavat hyötyvät taas eniten vähemmän intensiivisestä ohjelmasta. Riskiperiaate - ajattelua on tutkittu käytännössä ja on huomattu, että liian intensiiviset toimenpiteet väärälle ihmiselle saattavat jopa vaikuttaa niin, että rikollinen käyttäytyminen vähentymisen sijaan lisääntyy. Tämä ajattelu on tärkeää myös esimerkiksi valvonta-asiakkaiden kohdalla ja sillä pystytään myös järkevöittämään resurssien käyttöä. (Motiuk 2003, 18–19.)

Riskitekijät voidaan jakaa kahteen eri ryhmään, staattisiin eli pysyviin sekä dynaamisiin eli muuttuviin. Staattisia riskitekijöitä ovat: aikaisempi rikollisuus, milloin ensimmäinen rikos on tehty, millaista rikoskäyttäytyminen on ollut, mikä on rikoslaji/t, perhetausta sekä muut taustatekijät kuten ikä, sukupuoli sekä etinen ryhmä. Nämä tekijät ovat sellaisia, joihin ei enää pystytä vaikuttamaan, mutta ne liittyvät vahvasti rikosentekijän rikollisen käyttäytymisen arvioimiseen. Dynaamisia riskitekijöitä, joihin pyritään vaikuttamaan, ovat: käyttäytyminen, asenteet ja ajatukset, tunteet sekä tavat. Kohdistamalla toimenpiteitä dynaamisiin riskitekijöihin, yritetään ehkäistä rikosentekijän rikosten uusimista, eli vähentää rikollista käyttäytymistä. (Tarvainen 2007.)

Tarveperiaatteen mukaan rikoksenteijöillä on sekä kriminogeenisiä, että ei-kriminogeenisiä tarpeita. Kriminogeenisiä tarpeita ovat muun muassa: rikollisuudelle myönteiset asenteet, päihteidenkäyttö, rikollinen seura, ongelmanratkaisutaidot, epä-sosiaalinen persoonallisuus sekä vihamielisyys ja vihan hallinta. Näihin tarpeisiin vaikuttaminen vaikuttaa myös rikoksenuusimisen riskiin. Ei-kriminogeenisiin tarpeisiin kuuluvat: itseluottamus, ahdistus, psyykkinen pahoinvointi, ympäristön kohentaminen sekä ryhmään kuuluminen. Ei-kriminogeenisillä tarpeilla ei nähdä olevan suoranaista vaikutusta rikolliseen käyttäytymiseen. Niinpä riskitekijöiden arvioinnin jälkeen seuraava tärkeä kuntoutuskeino on pyrkiä vaikuttamaan asiakkaan kriminogeenisiin tekijöihin. (Bonta 2003, 54.)

Kolmantena periaatteena on *vastaavuusperiaate*, joka tarkoittaa sitä, että rikoksenteijän persoonallisuus ja kognitiivis-behavioraaliset piirteet vaikuttavat siihen, miten hyvin asiakas pystyy omaksumaan kuntoutusta. On siis tärkeää ottaa huomioon rikoksenteijän oppimistyyli ja kyky omaksua uusia asioita. What works – ajattelun kolme tärkeintä periaatetta luovat yhdessä pohjaa rikoksenteijöiden toimiville kuntoutusohjelmille. (Mts. 55–56 ja 63.)

Motiuk (2003) jakaa rikollista käyttäytymistä kuvaavat teoriat kolmeen luokkaan: kliiniseen kriminologiaan, sosiologisiin teorioihin sekä sosiaaliseen oppimiseen perustuviin teorioihin. Kliinisen kriminologian teoria perustuu siihen, että syy rikolliseen käyttäytymiseen löytyy esimerkiksi mielenterveysongelmasta tai jostakin muusta yksilön henkilökohtaisesta syystä, ei yhteiskunnasta. Sosiologisista teorioista Motiuk mainitsee muun muassa rajallisten mahdollisuuksien teorian ja leimautumisteorian, joiden mukaan yhteiskunnallinen asema, sukupuoli, ikä, tulotaso ja etniseen ryhmään kuuluminen vaikuttavat suoraan rikolliseen käyttäytymiseen. (Mts. 14–16.)

Sosiaalisen oppimisen teoria pohjautuu ajatukseen siitä, että rikollinen käyttäytyminen liittyy tärkeisiin henkilökohtaisiin tekijöihin sekä yksilön kohtaamien eri tilanteiden vuorovaikutuksiin. Teoriassa painotetaan sitä, että rikollinen käyttäytyminen on opittua ja ihmisen on mahdollista muuttua ja näin ollen oppia myös pois vanhasta totutusta. Motiukin (2003) mukaan sosiaalisen oppimisen teoria liittyy myös siihen, miten ihmiset aina arvioivat tekojensa hyödyt ja haitat. Rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttaa hyödyn tavoittelu ja haittojen minimointi. Kaiken lisäksi jokaisella yksilöllä on oma näkökulmansa tekojensa ja niiden seurausten hyödyllisyydestä. Usein esimerkiksi

sosiaaliset suhteet rikollisiin henkilöihin voivat olla hyvinkin suuri tavoiteltava hyöty rikollisesta toiminnasta. (Mts. 16–17.)

5 EHDOLLISESTI RANGAISTUJEN NUORTEN VALVONTATYÖ

5.1 Nuori rikosentekijä

Nuorella rikosentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on rikosentekohetkellä täyttänyt 15 -vuotta, mutta ei ole vielä 21-vuotias (L 31.5.1940/262). 15-vuotiaan katsotaan olevan henkisesti niin kypsä, että tekijä pystyy ottamaan vastuun teoistaan. Alle 15-vuotiaille ei tule rangaistusta eli rikosoikeudellisesti tällöin on kyse lapsesta, jotka ovat syyntakeettomia (Kivelä & Nordell 2000, 192–193).

Verrattuna lastensuojelulakiin on huomattavissa selkeä eroavaisuus: lastensuojelulaisena lapseksi määritellään alle 18-vuotias ja nuoreksi henkilöksi alle 21-vuotias (L 5.8.1983/683). Alle 18-vuotiailla käytetään lievempää rangaistusasteikkoa ja nuori voidaan jättää myös tuomitsematta jos oikeus katsoo teon johtuneen ennemminkin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin tahallisuudesta, eikä tuomioksi ole odotettavissa kuin korkeintaan sakkoja tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. (Kivelä & Nordell 2000, 192–193.)

5.2 Valvonnan prosessikuvaus

Poliisi (tai syyttäjä) pyytää sosiaalivirastoa tai Kriminaalihuoltolaitosta tekemään henkilötutkinnan 15–20-vuotiaasta nuoresta silloin, kun nuorta syytetään teosta, josta rangaistus voi olla ankarampi kuin sakkotuomio. Henkilötutkinnassa annetaan tuomioistuimelle tietoja nuoren taustasta, elämäntilanteesta ja rikokseen johtaneista syistä. Henkilötutkinnassa otetaan myös kantaa mahdollisen valvonnan tarpeellisuudesta. Nuoren tilannetta tarkastellaan sosiaalityön näkökulmasta. (Tietopaketti 2002, 5.)

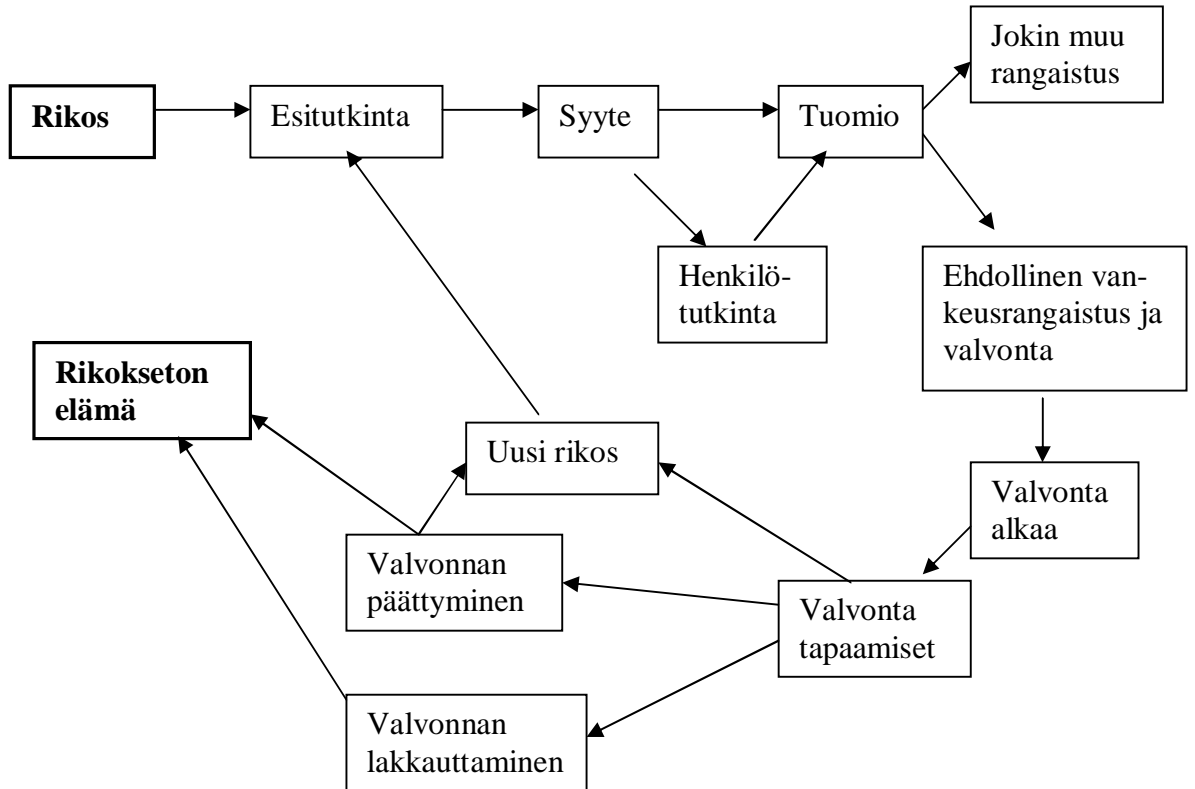
Käräjäoikeus tuomitsee nuoren, tuomiosta käy ilmi ratkaisun lopputulos ja perustelut. Käräjäoikeus voi hylätä syytteen tai tuomita nuoren rikoksesta rangaistukseen. Käräjäoikeuden päätöksestä voi valittaa. Jos nuori tuomitaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen, voidaan rangaistuksen tehosteeksi tuomita valvontaa. Valvonta tuomitaan oheisseuraamuksena, jos siitä katsotaan olevan hyötyä nuoren sosiaalisen selviytymisen kannalta sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi. (Mts. 11, 23.)

Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonnan järjestää Rikosseuraamusvirasto. Valvonnan käytännössä hoitaa kuitenkin Kriminaalihuoltolaitos ja alle 18-vuotiailla sosiaaliviranomaiset. Valvojana voi toimia myös yksityisvalvoja. Valvonta alkaa muodollisesti Kriminaalihuoltolaitoksen tehtyä valvojapäätös, mutta usein valvonta alkaa heti oikeudenkäynnin jälkeen. Valvonta kestää tuomitun koeajan, ellei sitä lakkauteta aiemmin. (Mts. 25–26.)

Ehdollisesti rangaistujen nuorten on käytävä valvonnassa vähintään kuuden kuukauden ajan. Tämän jälkeen valvonta voidaan lakkauttaa valvojan esityksestä ja Rikosseuraamusviraston hyväksytyä esitys. Valvonnan lakkauttamisen perusteita ovat hyvin sujunut valvonta ja oletamus, että valvonnan jatkamisesta ei ole merkittävää hyötyä valvottavalle nuorelle. (Lappi-Seppälä 2006, 114.)

Valvottavan tehdessä koeaikana uusia rikoksia voidaan aikaisemmat ehdolliset rangaistukset muuttaa ehdottomiksi tuomioiksi. Vaikka valvonta lakkautettaisiin aikaisemmin kuin koeaika päättyy, niin silti ehdollisen rangaistuksen koeaika jatkuu eli ehdollinen voidaan muuntaa tarvittaessa ehdottomaksi tuomioksi. (Tietopaketti 2002, 23, 27.)

KUVIO 4. Valvontaprosessin eteneminen

5.3 Valvoja

Ehdollisesti rangaistun nuoren valvojana voi toimia joko Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijä tai yksityinen henkilö, joka on tehtävään ohjeistettu (L 31.5.1940/262). Kriminaalihuoltolaitos voi määrätä ehdollista rangaistusta suorittavalle henkilölle valvojaksi yksityisen henkilön, esimerkiksi pitkien etäisyyksien vuoksi. Yksityisvalvojan tulee täyttää häneltä vaadittavat kriteerit, jotka ovat pääsääntöisesti samat kuin valvojalta yleensä vaadittavat ominaisuudet. (A 18.12.1942/1001.) Suurin osa yksityisvalvojista työskentelee sosiaalialalla (Rikoksettomaan elämänhallintaan 2001, 61).

Valvojan tulee soveltua tehtävään, hänen taustansa tulee olla hyvämaineinen ja hänen kuuluu kohdella valvottavaa oikeudenmukaisesti ja hyvántahtoisesti. Valvojan tulee toimia nuoren parhaaksi ja ohjeistaa häntä tarvittaessa arkielämän asioissa. Valvontatapaamiset tulee järjestää niin, ettei valvottava voi leimautua ulkopuolisten silmissä. Valvottavalle ei saa tulla ylimääräisiä kuluja, eikä aikaa saa kuluja kohtuuttoman paljon tapaamisiin. Tämän takia valvojan tuleekin asua tai työskennellä lähellä valvottavaa. (A 18.12.1942/1001.)

Yksi valvojan tärkeimmistä ominaisuuksista on uskoa nuoren mahdollisuuteen muuttua ja kasvaa ihmisenä. Muita valvojalta vaadittavia ominaisuuksia ovat tasapainoisuus ja kiinnostus ihmisiä sekä yhteiskuntaa kohtaan. Valvoja ei voi olla lähisukulainen, työnantaja tai muu henkilö, johon nuorella on jokin riippuvuussuhde. (Tietopaketti 2002, 24, 28.)

Laissa ei ole otettu kantaa valvojan koulutukseen. Kriminaalihuoltolaitokselle haettaessa uusia virkamiehiä arvostetaan alalle soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa tai sosiaalialan tutkintoa ammattikorkeakoulusta, sosionomi AMK (Avoimet työpaikat 2006). Laurean Ammattikorkeakoulussa on nykyään mahdollista valita myös rikosseuraamusalan koulutusohjelma, joka kouluttaa opiskelijoista rikosseuraamusalan taitajia. Ammattinimeke on Vankeinhoito ja kriminaalialan sosionomi (AMK). (Rikosseuraamusalan koulutusohjelma 2006.)

5.4 Valvontatyö

Valvonnan päätavoite on estää nuorta tekemästä uusia rikoksia ja olla hänen tukenaan nuoren pyrkiessä elämään nuhteettomasti. Tavoitteena on myös parantaa nuoren elämäntilannetta, jotta hän kiinnostuisi omasta elämästään ja tulevaisuudestaan. Nuorta tulisi opettaa valvonnan aikana luottamaan omiin kykyihinsä ja löytämään omat voimavaransa. Nuoren tulisi luoda itselleen tavoitteita ja uskoa mahdollisuuteen saavuttaa ne. (Tietopaketti 2002, 28.)

Valvonnan aikana valvottava ja valvoja tapaavat säännöllisesti. Ensimmäiset kolme kuukautta olisi hyvä tavata vähintään kaksi kertaa kuukaudessa ja tämän jälkeen kerran kuukaudessa. Valvonnan perustavoite on saada positiivinen muutos valvottavan tilanteeseen. Nykyisin joillakin paikkakunnilla käytetään myös ryhmävalvontaa, jossa useampi valvottava työskentelee jonkin ohjelman tai toiminnan merkeissä. (Mts. 29.)

Valvonnan alussa valvoja pyrkii tavoittamaan nuoren ja sopimaan tapaamisajasta. Tämän jälkeen alkaa kontaktin luominen, joka on erittäin tärkeää. Tilanearvio tehdään valvonnan alkupuolella ja siinä kartoitetaan riskit ja voimavarat. Nuoren kanssa keskustellaan kartoituksen yhteydessä muun muassa päihteiden käytöstä, asumisesta, toimeentulosta, vertaisryhmistä, nuoren asenteista ja käsitellään rikosta sekä siihen

johtaneita syitä. Kartoituksen tekeminen on tärkeää, koska sen pohjalta mietitään yhdessä sitä, mihin asioihin kyseisen nuoren kohdalla keskitytään ja mitkä ovat nuoren henkilökohtaiset tavoitteet valvonnalle. (Tarvainen 2007.)

Tavoitteiden asettelun jälkeen nuoren kanssa mietitään millä keinoin tavoitteisiin päästään ja kuinka niiden toteutumista arvioidaan. Suunnitelmat toteutetaan nuorten henkilökohtaisen tilanteen mukaan, esimerkiksi tavoitteet voivat olla hyvin erilaisia. Valvontatyö koostuu pääsääntöisesti yksilötapaamisista, joiden aikana voidaan keskustella erilaisista teemoista tai tehdä työkalupakista tehtäviä. Jyväskylän aluetoimistolla on myös toimintaohjelmia, joihin ehdollisesti rangaistut nuoret voivat osallistua. Näitä ovat Liikenneturva ja Suuttumuksenhallintakurssi. (Tarvainen 2007.)

5.4.1 Sosiaalinen kuntoutus

Rangaistuksen tavoitteena on Tapio Lappi-Seppälän (2006) mukaan rikollisen parantaminen. 1940- ja 1950-luvuilla rikollisten kuntouttamista ajateltiin lähinnä hoidollisena potilas – terapeutisuhteena. Sosiaalisen kuntoutuksen myötä rikollista pyritään auttamaan nykyisin opettamalla sosiaalisia ja tiedollisia taitoja. Rangaistuksiin liittykin usein opetusta ja erilaisia toimintaohjelmia. Rangaistuksen avulla pyritään muuttamaan asenteita ja käyttäytymistottumuksia. (Mts. 80.)

Rikollisten kuntoutumisen tuloksia on hankala tarkastella, koska on vaikea määrittellä, millainen rikollinen on kuntoutunut rikollinen. Matti Laineen (1994) mukaan hyviä kuntoutumisen mittareita ovat rikollisuuden väheneminen, rikokset eivät ole yhtä vakavia tai se, että asiakkaan tilanne ei ainakaan mene huonompaan suuntaan. Pelkkä rikosten uusiminen on Laineen mielestä liian kova mittari, koska kyse on kuitenkin ihmisten käyttäytymisestä. (Mts. 53.)

5.4.2 Valvonta asiakastyönä

Asiakastyössä asiakasta tulee tukea hänen ratkaisuissaan ja tavoitteissa parantaa elämäntilannettaan. Asiakas on tärkeä hyväksyä ihmisenä, mutta hänen tekojaan ei tarvitse hyväksyä. Tekoja kuitenkin tulee ymmärtää. Hyvän asiakassuhteen perustana ovat välittäminen, kunnioitus ja luottamus. Asiakkaan pyrkiessä muuttumaan tulee työntekijän olla hänen tukenaan ja motivoijana, mutta asiakkaan on kuitenkin itse otettava vastuu muutoksesta. (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 20.)

Kriminaalihuoltolaitoksen yleisiin arvoihin kuuluu ihmisoikeuden kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuus. Kriminaalihuoltotyössä on uskottava ihmisen kykyyn muuttua ja tuettava asiakasta tässä muutoksessa. Ammatillisuus, jota kriminaalihuoltotyössä vaaditaan osoittaa myös kykyä tehdä työtä tavoitteiden mukaisesti vaikka omat ajatukset olisivat ristiriitaiset. (Tavoitteet, arvot ja periaatteet 2006.)

Ehdollisesti rangaistujen nuorten kanssa tehtävä valvontatyö on hyvin monipuolista asiakastyötä. Valvontatyöllä on luonnollisesti omat lain säätämät tehtävät. Rangaistusten täytäntöönpano on tärkein kriminaalihuollon tehtävistä, vaikka sosiaalityön näkökulma on myös merkittävä. Yksiköllä on myös omat vaatimukset ja tulostavoitteet valvontatyölle. Pääsääntöisesti valvonta on kuitenkin asiakastyötä, jossa pyritään vaikuttamaan nuoren rikolliseen käyttäytymiseen (What Works -ajattelu). Valvojat ovat myös palveluohjaajia ja verkostotyöntekijöitä, jotka pyrkivät ohjaamaan nuorta tarpeellisten palveluiden piiriin sekä omalta osaltaan pyrkivät ylläpitämään ja tarvittaessa lisäämään nuoren verkostoa. (Tarvainen 2007.)

5.5 Työmenetelmät

Tarvaisen (2007) mukaan Jyväskylän aluetoimiston työntekijät käyttävät valvontatyössä erilaisia työmenetelmiä. Työntekijöiden tärkeimpiin kykyihin kuuluu nuoren motivointi. Tähän motivointiin suurin osa työntekijöistä käyttää muun muassa motivoivan haastattelun keinoja. Myös Työkalupakki on tärkeä työväline, sillä sieltä löytyy monenlaisia vinkkejä asiakastapaamisiin. Jokainen työntekijä voi itse melko vapaasti päättää, millaisia menetelmiä työssään käyttää. Eri menetelmät sopivat eri työntekijöille ja tärkeää on, että menetelmä sopii myös asiakkaalle. (Tarvainen 2007.)

Valvontatapaamiset ovat etukäteen suunniteltuja ja tavoitteet asetetaan jokaisen asiakkaan kohdalla erikseen. Valvojan työn menetelmiksi voi myös laskea palveluohjauksen ja verkostotyön. Osaa valvottavista nuorista on ohjattava valvonnan aikana muun muassa päihde- ja työvoimapalveluiden piiriin. Verkostopalavereissa yhdessä eri toimijoiden kanssa suunnitellaan, mitä kyseisen nuoren kanssa tehdään ja kuinka edetään. (Tarvainen 2007.)

5.5.1 Motivoiva haastattelu

Motivoiva haastattelu on tapa auttaa ihmisiä tunnistamaan ongelmansa ja tekemään jotain päästäkseen niistä eroon. Tekniikka on käyttökelpoinen varsinkin sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka eivät tiedosta ongelmaansa tai eivät vielä harkitse muutosta. Motivoivassa haastattelussa työntekijä ei ole auktoriteetti ja asiakas ei saakaan tuntea tulevaisuutta varsinaisesti autetuksi. Vastuu on asiakkaalla, hän joko ottaa avun vastaan tai ei. (Vesikansa 1993, 12.)

Motivoivassa haastattelussa suostutellaan ja tuetaan asiakasta. Tavoitteena on kasvattaa asiakkaan jo sisällä olevaa motivaatiota eikä suinkaan tuoda ratkaisuja ulkoapäin. Työntekijän on osoitettava empatiaa asiakasta kohtaan. Empatialla ei kuitenkaan tarkoiteta, että työntekijän tulisi samaistua asiakkaan tunteisiin, vaan ammattilaisen tulee kuunnella taitavasti ja vahvistaa asiakkaan omaa kokemusta. Työntekijä hyväksyy ja pyrkii ymmärtämään asiakkaan tunteita ja näkökulmia arvioimatta ja arvostelematta. (Mts. 2, 15.)

Asiakkaan tulee itse oivaltaa miksi hänen tilanteensa on ongelmallinen ja miten sen tulisi muuttua. Työntekijän on uskottava asiakkaan kykyyn muuttua, sillä työntekijän luottamus nostattaa myös asiakkaan itseluottamusta. Motivoivassa haastattelussa esitetään avoimia kysymyksiä, jotta asiakas ei pysty vastaamaan ainoastaan ”kyllä” tai ”ei”. (Mts. 15–17.)

5.5.2 Työkalupakki

Kriminaalihuoltolaitoksella on käytössä Työkalupakki, joka helpottaa työntekijöiden työtä. Pakissa on paljon esimerkkejä erilaisten asioiden käsittelyyn. Työkalupakki sisältää niin konkreettisia tehtäviä kuin ajatuksia keskusteluiden pohjalle. Jokainen työntekijä voi poimia materiaalista itselleen ja erityisesti asiakkaalleen sopivimmat menetelmät. Työkalupakki sisältää tehtäviä ja keskustelujen aiheita niin ehdollisesti rangaistuille nuorille kuin ehdolliseen vapauteen vapautuneille vangeille. (Työkalupakki 2000.)

5.6 Valvonnan tilastoja

Vuonna 2005 koko maassa uusia nuorten valvontoja alkoi 810, kun vuonna 2003 samainen luku oli 904. Valvonnassa vuoden 2005 aikana oli yhteensä 2 456 nuorta. Vuoden viimeisenä päivänä valvonnassa oli 1 554 nuorta ja keskimäärin päivässä vuonna 2005 oli valvonnassa 1 572 nuorta. (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2005, 25.)

Yhteensä vuonna 2005 uusia valvottavia tuli vuoden aikana 810, kun vuonna 2004 määrä oli ollut 883 ja vastaavasti vuonna 2001 peräti 1 154 nuorta. Vuonna 2005 122 nuoren valvonta lakkautettiin ja koeaika päättyi 645 ehdollisesti rangaistulta nuorelta. Vuoden 2005 valvonta-asiakkaista 186 oli alle 18-vuotiasta, 928 18–20 –vuotiaita ja 472 valvonnassa olevaa nuorta oli täyttänyt jo 21 vuotta. (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2005, 25–26.)

Jyväskylän Kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistolla ehdollisesti rangaistuja nuoria oli vuonna 2005 valvonnassa 158 henkilöä, sisältäen myös yksityisvalvottavat 32 prosenttia (Mts. 20). Vuonna 2004 luku oli vastaavasti 159 ja tuolloin yksityisvalvottavien osuus oli 40 prosenttia (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2004, 20). Vuonna 2003 vastaavat luvut olivat puolestaan 200 ja 38 prosenttia (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2003, 20). Edellä mainittuja tilastoja tulkitessa on hyvä muistaa, että vuoden 2001 lakimuutoksen myötä valvottavien nuorten määrä on ollut laskusuuntainen (Tarvainen 2005, 103).

6 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen tausta

Olemme kummatkin kiinnostuneita sosiaalialan opinnoissamme erityisesti kriminaali-huoltotyöstä ja suuntasimme opintojamme tähän osa-alueeseen. Teimme asiakastyön harjoittelun Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimistossa ja valitsimme kriminaalihuoltotyön syventäviä opintoja. Kummankin ajatuksena oli, että opinnäytetyö olisi mielenkiintoista tehdä liittyen kriminaalihuoltotyöhön. Koulussamme on viime vuosina tehty vain kaksi opinnäytetyötä yhteistyössä Kriminaalihuoltolaitoksen kanssa, (toinen töistä liittyy yksityisvalvojiin ja toinen yhdyskuntapalvelupaikkoihin) joten aiheemme on tässäkin mielessä erityinen.

Mietittyämme erilaisia aiheita päädyimme valitsemaan tutkimuksen kohteeksi ehdollisesti rangaistut nuoret. Asiakasryhmänä nuoret kiinnostivat meitä eniten, eikä tutkimuksissa ole kovinkaan paljon perehdytty juuri tähän ikäryhmään. Yhdessä Jyväskylän aluetoimiston apulaisjohtajan ja silloisen valvontatiimin kanssa rajasimme aihetta tarkemmin useassa yhteisessä palaverissa. Tutkimuksessa on huomioitu työntekijöiltä esiin nousseet tarpeet ja tarkoituksena on, että tutkimuksesta olisi mahdollisimman paljon hyötyä työntekijöille käytännön valvontatyössä. Tutkimuksen avulla työntekijät saavat myös palautetta omasta työstään.

6.2 Tutkimusongelmat

Tutkimusongelmia meillä on varsinaisesti kolme, mutta niiden alle lukeutuu monia muita mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä. Tutkimusongelmat nimesimme pääteemojen mukaan. Pääteemamme ovat nuorten kokemukset valvonnasta, rikollinen käyttäytyminen ja valvonta seuraamuksena. Haastattelurunko muodostui näiden teemojen ympärille.

Tutkimusongelmat:

1. Kuinka nuori kokee valvonnan?
2. Millaisia ovat nuoren omat asenteet rikolliseen käyttäytymiseen?
3. Mitä nuori ajattelee valvonnasta rangaistuksen oheisseuraamuksena?

6.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen, eli laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analysoidaan ja kuvataan aineistoa, tuloksia ei voida pääsääntöisesti esittää numeerisesti. Laadulliseen tutkimukseen voi kuitenkin liittyä myös joitakin kvantitatiivisia osuuksia. (Eskola & Suoranta 1996, 9.) Tutkimusaineistomme koostuu haastatteluista saaduista vastauksista, jotka koskevat asiakkaiden mielipiteitä ja kokemuksista. Tulokset eivät siis ole numeerisesti mitattavissa. Joidenkin kysymysten vastaukset ovat hyvin samankaltaisia, mutta tutkimusjoukon pienuuden vuoksi ei ole mielekästä eikä tarkoituksenmukaista vertailla vastauksia määrällisesti.

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi puolistrukturoidun teemahaastattelun, koska se sopii mielestämme parhaiten tutkimuksen luonteelle ja kyseiselle asiakasjoukolle. Teemahaastattelu sopii emotionaalisesti arkoihin tutkimusaiheisiin, sekä silloin, kun tutkitaan asioita jotka haastateltava itsekin tiedostaa vain heikolla tasolla (Hirsjärvi & Hurme 1995, 29–35). Teemahaastatteluun päädyimme, koska asiakasryhmämme on haastava ja heidän itseilmaisunsa vaihtelevaa ja eritasoista. Halusimme nostaa esiin nuorten henkilökohtaisia ajatuksia sekä kokemuksia, joten teemahaastattelu oli luonteva valinta.

6.4 Haastattelu ja teemojen kehittäminen

Alusta alkaen oli selvää, että tulisimme haastattelemaan asiakkaita henkilökohtaisesti. Emme uskoneet mahdollisuuteen tehdä tutkimusta esimerkiksi postitettavaa kyselylomaketta käyttäen, koska arvelimme asiakkaiden osallistumisprosentin jäävän häviävän pieneksi. Tutkimusongelmamme sopii luonteeltaan ehdottomasti paremmin laadulliseen, kuin määrälliseen tutkimukseen.

Aluksi mietimme eri teemoja, joiden pohjalta lähdimme kehittämään haastattelukysymyksiä. Pääteemojen hahmottaminen oli vaikeaa, koska oli hankala rajata, mitä kaikkea halusimme asiakkailta kysyä ja mihin tiettyihin asioihin hakea vastauksia tutkimuksellamme. Pitkällisen pohdinnan jälkeen päädyimme siis seuraaviin pääteemoihin: valvontatyön sisältö, rikollinen käyttäytyminen sekä valvonta seuraamuksena. Näiden teemojen ympärille keräsimme kysymyksiä.

Haastattelurungon rakentaminen vaati todellista pysähtymistä ja perehtymistä aiheeseen. Jälkikäteen ajateltuna olisi ollut hyödyllistä paneutua teoriaan jo tässä vaiheessa paremmin. Ottaen huomioon asiakasryhmämme haastavuuden sekä sen, ettei kummallakaan meistä ollut aikaisempaa kokemusta vastaavanlaisen teemahaastattelun tekemisestä, meidän oli melko vaikea ennakoida esimerkiksi haastattelun pituutta ja kysymysten toimivuutta käytännössä. Pyrimme kuitenkin ajattelemaan kysymyksiä asiakkaiden näkökulmasta ja esimerkiksi avaamaan joitakin käsitteitä mahdollisimman hyvin arkikielelle.

Haastattelua tehdessämme jouduimme tietoisesti rajaamaan aihetta melko paljon. Haastattelussa emme kysyneet esimerkiksi nuorten päihteiden käytöstä, paljoakaan asiakkaiden menneisyydestä emmekä kaveripiiristä tarkemmin, jotta tutkimusalueemme ei paisuisi liian laajaksi. Eli pidimme mielessämme valitsemamme näkökulman, tutkimusongelmat ja tavoitteet, joiden asettamisessa rajoissa pyrimme pysymään. Lopullisen teemarungon (Liite 4) muokkaamisessa oli mukana Jyväskylän aluetoimiston valvontatiimin työntekijöitä sekä apulaisjohtaja. Työntekijöistä oli valtava apu miettiessämme teemoja ja kysymyksiä.

Työntekijät halusivat vastauksia muun muassa kysymyksiin, jotka koskivat valvojan vaihtumista ja sen vaikutuksia, sekä mieleen jääneitä asioita valvontatapaamisilta. Muita työntekijöiden mielenkiinnon kohteita olivat, miksi nuoret ovat sitoutuneita valvontaan ja se, tuoko valvonta nuorten omasta mielestä muutosta rikolliseen käyttäytymiseen. Valvojat halusivat palautetta omasta työstään ja kuulla nuorten henkilökohtaisia mielipiteitä valvojista.

Kysymysrunko ei voinut olla kovinkaan laaja, koska haastattelemamme nuoret ovat kuitenkin erityisryhmä ja keskustelussa työntekijöiden kanssa selvisi, että haastattelu voi olla melko haastava ainakin joillekin nuorille. Epäilimme, että joihinkin kysymyk-

siin nuorten olisi vaikea vastata. Tarkoituksenamme oli tehdä koehaastattelu, jonka jälkeen meillä olisi ollut viikon verran aikaa tarkastella haastattelun toimivuutta ja kysymysten asettelua. Koehaastattelu ei kuitenkaan toteutunut, koska aikataulu muutosten ja pienten väärinkäsitysten myötä haastatteluja sovittiin ensimmäiselle viikolle useampia, joten aikaa muutosten tekemiseen ei jäänyt.

6.5 Tutkimusjoukon valinta

Halusimme rajata kohderyhmää niin, että otimme tutkimukseen mukaan vain 18 vuotta täyttäneet Jyväskylän Kriminaalihoitolaitoksen työntekijällä käyvät ehdollisen rangaistuksen saaneet valvonta-asiakkaat. Näin ollen emme tarvinneet lupaa haastatteluun asiakkaiden huoltajilta ja kaikkia asiakkaita yhdisti valvonta nimenomaan Jyväskylän aluetoimistolla. Tavoitteenamme oli haastatella kahdeksaa nuorta, mutta emme halunneet määritellä kuinka monta tyttöä tai poikaa haastatteluun osallistuu, koska emme nähneet haastateltavien sukupuolella olevan niin paljon merkitystä tutkimusongelmiemme näkökulmasta.

Keskustelimme Jyväskylän aluetoimiston valvontatyöntekijöiden ja apulaisjohtajan kanssa asiakkaiden valinnasta. Päädyimme siihen, että annamme työntekijöille tietynlaiset kriteerit asiakkaista, joiden toivomme osallistuvan haastatteluun. Kriteereinämme oli, että asiakkaan tuli olla käynyt valvonnassa yli puoli vuotta (tai vastaavasti valvontatapaamisia oltava takana useita) ja asiakkaan tuli olla työntekijän mielestä melko motivoitunut hoitamaan valvontaa ja hänen valvontansa edistyvän valvojan mielestä hyvin. Halusimme haastatteluun asiakkaita, joilla valvonta sujuu hyvin, koska pyrimme ottamaan positiivisen lähestymistavan tutkimusongelmiimme.

Kirjoitimme asiakkaille kutsukirjeen (Liite 5), jonka valvojat antoivat mahdollisille haastatteluun osallistuville nuorille kertoessaan tutkimuksestamme. Samalla suurin osa asiakkaista allekirjoitti valvojansa kanssa suostumuslomakkeen tutkimukseen. Joidenkin asiakkaiden kanssa valvojat sopivat haastattelusta puhelimitse, mutta kaikki allekirjoittivat suostumuslomakkeen, viimeistään haastatteluun saapuessaan.

Etukäteen ajattelimme suurimmaksi haasteeksi sen, miten saisimme asiakkaita osallistumaan tutkimukseen. Työntekijöiden kanssa kiinnitimmekin huomiota juuri asiakkai-

den motivoimiseen. Haastattelumme korvasi nuorille yhden valvontatapaamisen ja heille, jotka normaalisti tapasivat valvojaansa omalla paikkakunnallaan, Kriminaali- huoltolaitos korvasi matkakulut. Haastatteluissa tarjosimme nuorille kahvia ja pientä syötävää. Tutkimukseemme osallistui siis tavoitteidemme mukaisesti kahdeksan nuorta. Nuorten motivoiminen haastatteluun onnistui hyvin, kiitos tästä kuuluu aktiivisille työntekijöille.

6.6 Tutkimuksen käytännön toteuttaminen

Haastattelut toteutimme Kriminaalihuoltolaitoksen tiloissa. Ensimmäisen haastattelun teimme syyskuun 2006 alussa ja viimeisen lokakuun lopussa. Haastatteluajankohdat työntekijät sopivat yhdessä nuoren kanssa antamiemme aikataulujen mukaisesti. Tutkimukseen osallistuvien nimet saimme tietää sen jälkeen, kun nuori oli antanut suostumuksensa haastatteluun.

Koehaastattelua emme siis tehneet, mutta mielestämme sen puuttuminen ei vaikuttanut ratkaisevasti tutkimuksemme tekemiseen. Ensimmäisen haastattelun perusteella muutimme joidenkin kysymysten järjestystä, mutta emme lisänneet tai poistaneet kysymyksiä. Emme kuitenkaan usko, että olisimme tehneet sen suurempia muutoksia, vaikka meillä olisi ollut enemmän aikaa. Kaiken kaikkiaan aivan viimeisissäkin haastatteluissa nuoret kertoivat jotakin mielenkiintoista, johon kiinnitimme huomion. Tällöin tuli mieleemme uusia kysymyksiä, joita olisi voinut esittää kaikille nuorille.

Sovituista haastatteluista peruuntui kolme jo etukäteen, mutta kaksi jätti tulematta paikalle ilman, että edes ilmoitti esteestä. Tämä kuvaa hyvin valvontatyön luonnetta, oikeastaan koskaan ei voi olla varma, saapuuko nuori tapaamiselle. Haastatteluhan kuitenkin korvasi nuorille yhden valvontatapaamisen ja siltikään kaikki eivät saapuneet sovitusti paikalle. Kahden peruuntuneen haastattelun tilalle saatiin kuitenkin sovittua uusi aika saman nuoren kanssa, mutta kolmen kohdalla haastattelut jäivät tekemättä, vaikka he olivat jo kertaalleen suostuneet haastatteluun.

Haastattelut nauhoitimme suoraan kannettavalle tietokoneelle kahden mikrofoniin avulla. Nuoret suhtautuivat nauhoittamiseen luontevasti ja järjestelmämme osoittautui erittäin toimivaksi. Kuuntelimme haastattelut tietokoneelta ja litteroimme keskustelut

sanatarkasti pian haastatteluiden jälkeen. Haastattelumme olivat lyhyempiä, kuin enakkoon ajattelimme, emmekä kokeneet esimerkiksi litteroimista kovinkaan työläänä prosessina. Haastatteluiden pituudet vaihtelivat 20 ja 40 minuutin välillä.

Teimme haastatteluja vuorotellen, jotta kumpikin sai kokemusta haastattelutilanteesta. Toisen haastattellessa toinen teki muistiinpanoja ja varmisti, että kaikkiin kysymyksiin saadaan vastaukset. Haastattelun lopulla toinen kysyi vielä puuttuvia ja epäselviä asioita. Myös haastattelun kuluessa saatoimme auttaa toisiamme esimerkiksi muotoilemaan kysymyksen uudelleen, jos asiakas ei heti kysymystä ymmärtänyt.

6.7 Aineiston käsittely ja analysointi

Nauhoitetut haastattelut purimme tekstiksi eli litteroimme ne. Teemahaastattelun pohjalta meillä oli valmiit teemat, joiden alle oli helppo teemoitella saadut vastaukset. Litteroinnin jälkeen siis järjestimme kaikki vastaukset eri teemojen ja kysymysten alle, jonka jälkeen vertailimme vastauksia keskenään. Vertaillessamme vastauksia kiinnitimme huomiota erityisesti siihen, esiintyykö sama mielipide tai kokemus useammassa eri vastauksessa tai toisaalta löytyykö vastauksista suuria eroavaisuuksia ja selkeää mielipiteiden jakautumista.

Aineiston analysoinnissa emme puhtaasti käyttäneet mitään tiettyä menetelmää, mutta analysointitavastamme löytyy piirteitä muun muassa sisällönanalyysistä, sekä aikaisemmin mainitsemastamme teemoittelusta. Sisällönanalyysi tarkoittaa kerätyn tietoa-ineiston kuvaamista tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysissä on merkityksellistä erottaa tutkimusaineistosta samanlaisuudet ja erilaisuudet. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 23.)

Purkaessamme vastauksia tuloksiksi, kävimme läpi jokaisen haastattelussa esittämämme kysymyksen, emmekä jättäneet tulosten kirjausvaiheessa mitään pois. Tulosten raportointia tehostimme vielä haastateltavien suorilla lainauksilla. Lainauksiksi valitsimme asiakkaiden toisistaan eroavia ja paljonpuhuvia kommentteja, joiden uskomme antavan lukijalle paremmin todellisuutta vastaavan kuvan nuorten mielipiteistä.

6.8 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on vaikea arvioida, koska otokset ovat usein pieniä ja tulokset perustuvat eri ihmisten mielipiteisiin ja/tai tutkijan havaintoihin. Onkin tärkeää huomioida, että tutkija itse luo omat lähtökohdat tutkimuksen luotettavuudelle. Tutkijan tulee olla mahdollisimman avoin tekemälleen tutkimukselle ja sen mukanaan tuomille tuloksille. (Eskola & Suoranta 1996, 165–167.) Luotettavuutta olemme pohtineet paljon jo ennen haastatteluita, sillä perustuuhan tutkimustulosten analysointi pitkälti meidän omiin tulkintoihimme ja kysymysten asettelullakin saattaa olla ratkaiseva merkitys vastauksen kannalta. Meillä ei ollut ennalta tarkoin määritellyjä odotuksia, mitä nuoret tulisivat kysymyksiin vastaamaan, joten olemme mielestämme suhtautuneet avoimesti tutkimuksen tuloksiin.

Kvalitatiiviseen tutkimukseen ei varsinaisesti sovi käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti vaan ne kuuluvat lähinnä määrällisen tutkimuksen mittareiksi (Tuomi & Sarajärvi 2003, 133). Varsinkin reliabiliteetti eli tutkimustulosten toistettavuus on meidän tutkimuksessamme hyvin kyseenalainen. Uskomme, että tutkimustuloksemme ovat melko luotettavia Keski-Suomen alueella, mutta jonkin toisen aluetoimiston alaisuudessa tehdyt tutkimukset saattaisivat hyvinkin poiketa toisistaan. Valvontatyötä työntekijät tekevät kuitenkin persoonina, joten jo nuoren valvojalla on suuri merkitys siihen kuinka asiakas valvonnan kokee.

Haastattelimme siis yhteensä kahdeksan nuorta, heistä kuusi on miestä ja kaksi naista. Vuonna 2005 Jyväskylän aluetoimiston alaisuudessa on ollut yhteensä 158 ehdollisesti rangaistua nuorta, joilla on valvontaa. Yksityisvalvojat hoitivat 51 nuoren valvonnan eli aluetoimiston työntekijöille jäi valvottavia 107. (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2005, 20.) Vuoden 2005 tilastojen mukaan haastattelimme siis 7,5 % Jyväskylän aluetoimiston ehdollisesti rangaistusta valvonta-asiakkaista, mikä on mielestämme ihan kohtalainen otos kvalitatiivisessa tutkimuksessa ja opinnäytetyössä.

Toukokuussa 2006 Jyväskylän aluetoimiston valvonnassa käyvistä ehdollisesti rangaistusta nuorista 81 oli miestä ja 16 naista. Nämä luvut perustuvat tiettyinä päivinä valvonnan piirissä olleisiin asiakkaisiin ja päivittäiset asiakasmäärät vaihtelevat vuoden aikana, mutta sukupuolijakauma pysyy jokseenkin samana. Toukokuun tilastojen

mukaan naisten osuus valvottavista on ollut 16 %. (Tarvainen 2007.) Haastatteluisamme naisten osuus oli 25 % (kaksi naista kahdeksasta) eli melko paljon todellista sukupuolijakaumaa suurempi. Emme kuitenkaan usko, että haastattelemiemme naisten ja miesten vastauksissa on niin suuria eroavaisuuksia, että ne vaikuttaisivat tutkimustuloksiin ja niiden luotettavuuteen.

Tutkimuksen luotettavuutta vähentää mielestämme muun muassa kysymysten asettelu. Nuorten kommunikointi- ja keskustelutaidot olivat hyvin eritasoisia, joten jouduimme esittämään kysymykset nuorille eri tavoin ja toisille jouduimme aukaisemaan kysymyksiä enemmän kuin toisille. Nuoret käyttivät paljon kielikuvia ja sanontoja, joiden merkityksen voi ymmärtää monin eri tavoin. Meille tuli kuva, että toisinaan nuoret käyttivät sanontoja sellaisissa tilanteissa, joissa eivät olleet varmoja mitä tulisi vastata.

Joidenkin haastateltavien kohdalla tarkensimme sanontojen merkitystä, mutta kaikkia tapauksia emme huomanneet ennen kuin vasta analysointivaiheessa. Tällöin meidän tehtäväksemme jäi lausahdusten tulkitseminen. Pyrimme tulkitsemaan vastauksia liittäen ne kokonaiskuvaan, jonka nuori loi haastattelun aikana. Jokaisen nuoren elekieli ja sanaton viestintä poikkesivat toisistaan, tämä auttoi meitä tulkitsemaan vastausten merkitystä. Tuloksia kirjoittaessa olemme poimineet hankalasti tulkittavia lausahduksia suoriksi lainauksiksi, jolloin myös lukijalle jää mahdollisuus tulkita vastauksia itse.

Tilakysymystä mietimme tarkkaan jo ennen haastatteluiden toteuttamista. Vaihtoehtoina oli eri paikkoja (esimerkiksi koulu, kahvila, kirjasto) ja itse koimme aluksi ettei Kriminaalihuoltolaitoksen tilat ole parhaat mahdolliset haastattelun toteuttamisen kannalta. Ajattelimme tilan vaikuttavan nuorten mielipiteisiin ja heidän olevan siellä varauksellisempia. Päädyimme kuitenkin Kriminaalihuoltolaitoksen tiloihin, koska nuorten on helppo tulla toimistolle sen tuttuuden ja keskeisen sijainnin takia. Meillä oli käytössämme rauhallinen ja sopivan kokoinen tila, jossa nuoret eivät normaalisti käy valvontatapaamisillaan. Myös turvallisuuskysymys vaikutti tilan valintaan ja josakin julkisella paikalla olisi ollut häiriötekijöitä ja haastattelujen nauhoittaminen olisi ollut vaikeaa. Emme usko, että tilalla oli lopulta minkäänlaista vaikutusta nuorten vastauksiin ja tutkimuksen luotettavuuteen.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa varmastikin se, että olemme kumpikin olleet harjoittelussa Kriminaalihuoltolaitoksella ja osa haastatelluista nuorista on meille tut-

tuja jo harjoitteluajoilta. Tiesimme joistakin nuorista asioita, jotka eivät välttämättä kuitenkaan tulleet ilmi itse haastattelussa. Tämä on voinut tiedostamattamme vaikuttaa asenteisiimme jo itse haastattelutilanteessa, mutta myös vastausten analysoimisessa. Olemme keskustelleet asiasta paljon ja olemme todella tarkkaan analysointivaiheessa pyrkineet pitämään mielessä, että tiedot joita käytämme tulevat itse haastatteluista.

6.9 Tutkimuksen eettisyys

Yhteistyöstämme Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimiston kanssa sovittiin etukäteen ja laadimme yhdessä yhteistyösopimuksen. Tässä vaiheessa selvitimme myös, mitä lupia tarvitsemme tutkimuksen toteuttamiseen. Emme tarvinneet mitään erityisiä lupia, koska kaikki tutkimuksessa käyttämämme aineisto tulee asiakkailta itseltään tai julkisista lähteistä. Näin ollen asiakkaan oma suostumus on riittävä. Opintojemme alussa olemme allekirjoittaneet vaitiolovelvollisuussopimuksen, joka koskee myös opinnäytetyöhömmme liittyviä tietoja. Emme ole keskustelleet nuorten vastauksista tai haastatteluista kenenkään ulkopuolisten, tai Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijöiden kanssa ennen kuin tulokset on saatettu työssämme esitettävään yleiseen muotoon.

Haastateltavat saivat etukäteen tietoa tutkimuksen aiheesta ja he saivat vapaasti päättää, osallistuvatko tutkimukseen. Jokainen haastateltava allekirjoitti suostumuslomakkeen, jonka yhteydessä kerrottiin myös mihin heidän antamiaan tietoja käytetään. Haastatteluiden alussa kävimme vielä nuoren kanssa yhdessä läpi, mihin hän oli suostunut ja annoimme nuorelle mahdollisuuden kysyä epäselviä asioita. Kerroimme nauhoittavamme ja litteroivamme haastattelut sekä painotimme sitä, että vain me kuuntelemme ja luemme saatua materiaalia. Haastatteluiden äänitykset ja litteroidun aineiston olemme säilyttäneet niin, etteivät ne päädy ulkopuolisten tarkasteltaviksi. Opinnäytetyön valmistuttua hävitämme tiedostot ja haastatteluja koskevat paperit asianmukaisella tavalla.

Tietojen käsittelyssä on kaksi tärkeää termiä: luottamuksellisuus ja anonyymiteetti eli täydellinen nimettömyys (Eskola & Suoranta 1996, 57). Luottamuksellisuuden pysyminen takaamaan, sillä haastatteluiden sisällöt eivät päädy muiden tietoon ja raportoidessamme tuloksia pidimme myös tarkkaan huolen, ettei kenenkään henkilöllisyys

paljastu vastauksista. Anonymiteettiä emme kuitenkaan pystyneet säilyttämään Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijöiden osalta, sillä jo haastateltavien valinnan yhteydessä osa heistä sai tietää ketkä haastatteluihin osallistuvat, sillä asiakkaiden valinnanhan tekivät työntekijät. Itse saimme haastateltavien nimet tietoomme siinä vaiheessa, kun he olivat suostuneet haastatteluun.

Tutkimuksessa ei saa kerätä mitään arkaluonteisia tietoja turhaan, vaan tiedon saannilla tulee olla tällöin tärkeä merkitys. Myös vastaamisen tulisi olla vapaaehtoista. (Eskola & Suoranta 1996, 57.) Kaikilla haastattelussa kysymillämme kysymyksillä oli yhteys tutkimusongelmiin ja ne olivat oleellisia tutkimuksemme kannalta. Haastatteluissa nuorella oli mahdollisuus valita vastaustensa laajuus ja tarkkuus, sekä kieltäytyä vastaamasta kokonaan joihinkin kysymyksiin.

Tutkimuksen eettisyyttä lisää se, että tutkimustuloksissa on paljon haastateltujen suoria lainauksia heidän vastauksistaan. Tällöin lukijakin voi todeta, ettei tuloksia ole muunneltu. Haastatteluun osallistuneilla nuorilla on myös mahdollisuus saada työmme itselleen, sillä haastatteluiden yhteydessä sovimme, kenelle kaikille lähetämme valmiin työn.

7 TULOKSET

Haastattelimme kahdeksan nuorta, kuusi miestä ja kaksi naista. Seuraavaksi käsittelemme tutkimuksemme tuloksia ja olemme ottaneet mukaan lainauksia nuorten vastauksista. Lainaukset antavat lukijalle mahdollisuuden tulkita itse vastauksia ja ne luovat konkreettista tuntumaa nuorten käyttämään kieleen. Emme ole nimenneet vastaajia erikseen, jotta takaisimme mahdollisimman varmasti nuorten anonymiteetin säilymisen.

Olemme käyttäneet väliotsikoita jäsentämään tutkimustuloksia ja helpottamaan vastausten lukemista. Jotkin nuorten vastaukset ovat liittyneet oleellisesti tutkittuun teoria-tietoon, ja olemme tehneet joitakin poimintoja teoriasta suoraan vastausten yhteyteen.

7.1 Taustatiedot

Aloitimme haastattelun kyselemällä nuorilta yleisesti heidän elämäntilanteestaan. Nuorista viisi asuu vuokra-asunnossa ja kolme vanhemman/vanhempien luona. Neljän nuoren vanhemmat ovat eronneet, viisi nuorista kertoo haastatteluhetkellä seurustele- vansa ja kaksi heistä asuu avoliitossa. Vain yksi haastateltavista on perheensä ainoa lapsi, muilla on sisaruksia ja/tai sisarpuolia. Kolmen nuoren haastattelussa tuli ilmi, että heidän perheessään on tai on ollut lastensuojelun asiakkuuksia.

Nuorista kaikki ovat käyneet peruskoulun loppuun. Haastatteluhetkellä kaksi nuorista opiskelee, toinen korkeakoulussa ja toinen opistoasteella. Kaksi nuorta on työelämäs- sä, kaksi työttömänä ja kaksi nuorta on elämässään muunlaisessa tilanteessa. Viisi haastateltavista kertoo ainakin kerran keskeyttäneensä jonkin aloittamansa koulun ja kolme heistä uskoo, ettei aio enää opiskella jatkossakaan, koska heidän mukaansa ”koulu ei ole heitä varten”. Viisi haastateltavista saa ainakin osan toimeentulostaan sosiaalitoimistosta toimeentulotukena.

Tarkasteltaessa vuonna 2005 Suomen ehdollisesti rangaistujen nuorten taustoja selvi- ää, että suurin osa nuorista on työttömänä (49 %). Opiskelijoita nuorista on 31 % ja töissä 18 %. Asevelvollisia sekä eläkeläisiä on prosentti kumpaakin. Verrattaessa vuotta 2005 aikaisempiin vuosiin, ei suuria muutoksia ehdollisesti rangaistujen nuor- ten taustoissa ole tapahtunut 2000-luvulla. (Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilas- toja 2005, 26.)

Meidän tutkimuksessamme nuorten taustat eivät ole vastaavasti jakautuneet, tosin otoskin on melko pieni. Haastateltavien ”hyvä tilanne” (peruskoulu käyty loppuun, suhteessa pieni työttömien osuus) saattaa johtua siitä, että valitsimme tietoisesti tutki- mukseen nuoria, jotka ovat sitoutuneita valvontaansa ja hoitavat sitä hyvin. Tästä voi päätellä, että nuoret hoitavat myös muita asioitaan ja huolehtivat itsestään ehkä keski- verto- ja valvonta-asiakasta paremmin. Puolet nuorista on rikkinäisistä perheistä ja kol- men haastatellun perheessä on/on ollut lastensuojelullisia tarpeita. Nämä taustat kerto- vat osaltaan yhteiskuntamme muuttuneista perherakenteista.

Kolme haastateltavista kertoo tehneensä ensimmäisen rikoksensa 10–12 –vuotiaana ja kolme 13–15 –vuotiaana, yksi alle 10-vuotiaana sekä yksi yli 15-vuotiaana. Eli puolet haastateltavista on tehnyt ensimmäiset rikoksensa ala-asteikäisenä.

No, mikäköhän nyt. Kuinka jyrkkä rikos. No, ihan nyt jo vaikka alaikäisenä, hetkonen. Mikäköhän. Ehkä nyt olis 12 (vuotta).

Nyt kysyt vaikeeta. En mä tiiä, varmaan jotain 12-vuotiaana. Jotain tonne päin. Jos ei nyt mitään näpistyksiä lasketa. (...) No sitten on vittu varmaan jotain 10-vuotiaana, en mä oo ihan varma. Joskus sillan.

Nuoret ovat saaneet ehdonalaisen rangaistuksen, jonka oheen on tuomittu valvontaa, seuraavista rikoksista: virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, talousrikos, pahoinpitely, varkaus, vahingonteko sekä huumausainerikos. Yksi haastateltavista ei halunnut kertoa, mitä rikoksia hän on tehnyt ja mistä hänet on tuomittu ja kaksi asiakkaista ei tiennyt tarkalleen, mistä mainitsemistaan rikoksista heille on tuomittu valvontaa. Kuudella asiakkaista kyseessä on ensimmäinen valvonta, kahden asiakkaan valvontaa on jatkettu uusien tuomioiden myötä.

7.2 Kokemuksia valvonnasta

7.2.1 Valvontatapaamiset

Yleisimmät nuorten asettamat tavoitteet valvonnalle ovat: rikosten loppuminen, valvonnan suorittaminen hyvin loppuun ja se, ettei valvonnalla ole tavoitteita. Muita vastauksia ovat: asioiden ymmärtäminen, rauhoittuminen, valvontatapaamisiin saapuminen, sekä koulussa menestyminen.

Nuorten moninaiset tavoitteet kertovat mielestämme siitä, että heille on luotu hyvin erilaisia tavoitteita jo valvonnan alussa. Tavoitteita suunniteltaessa on selvästi otettu huomioon nuorten tilanteet, sillä pelkkä paikalle saapuminen ja toisaalta asioiden ymmärtäminen ovat hyvin eritasoisia tavoitteita, mutta varmasti juuri kyseisille nuorille sopivia.

Lähes kaikki nuoret vastasivat, että valvontatapaamisilla käsitellään ns. ”perusjuttuja”, miten heillä menee ja mitä heille kuuluu. Kolme vastaajista mainitsi, että valvontakäynneillä keskustellaan tulevaisuudensuunnitelmista, kahden mielestä valvontata-

paamisilla ei käsitellä juuri mitään, tai ei ainakaan mitään tärkeää. Kaikki nuorista mainitsee, että rikoksia on jotenkin käsitelty valvontatapaamisilla. Nuoret kertoivat, että tapaamisilla on juteltu muun muassa seuraavista asioista: rikoksen ymmärtäminen ja siitä ylitse pääseminen, mitä ja miksi on tapahtunut, mitkä asiat johtavat rikokseen ja miten niitä voi ehkäistä, sekä onko tehnyt uusia rikoksia. Eräs haastateltava kokee, että rikoksista puhutaan aika vähän valvontatapaamisilla. Muita esille tulleita asioita olivat alkoholinkäyttö, harrastukset, elämä yleensä sekä perhesuhteet.

No minun alkoholinkäytöstä varmaan jottain ja minun harrastuksista ja mistä nyt yleensäkin. Ihan perusjuttuja, että miten mennee yleensäkin.

Eipä oikeestaan mitään. Jotain perhesuhteita, näitä mitä tässäkin. Ei mitään tärkeitä.

Kysyttäessä valvontatapaamisilta mieleen jääneitä asioita viisi nuorista ei osannut nimetä mitään erityistä. Kaksi haastateltua kuitenkin kertoi, että rikosten käsittely on saanut ajattelemaan omaa elämää yleensä.

No en mä tiää onhan noista rikoksistakin kun on mitä on tapahtunut ja niistä esimerkiks noita pahoinpitelyjuttuja. No on ne nyt pistäny ajattelemaan mutta en mä nyt osaa määritellä nytte.

Kaikki vastaajista totesivat, että valvontatapaamisilla on helppo jutella valvojan kanssa, tapaamisten tunnelma kuvattiin leppoisaksi, eikä kukaan myöntänyt jännittävänsä enää ensimmäisten tapaamisten jälkeen. Nuoret kokevat oman olonsa rauhalliseksi, normaaliksi ja vapautuneeksi tavatessaan valvojaansa.

Hauskaa on tänne tulla, aina saa nauraa ja silleen ihan rento (...) Kyllä mä sille aina vastailen jos se jotain kysyy. Kyllä sitä on välillä ihan kiva kiusataki.

Se on se alku on ehkä ollu kaikkein aina vaikein, et ei tiää, mut sitte ku toinen osaa kysellä hyvin nii sitte osaa vastata ja siitä se niiku lähteeki sitte.

Kysyttäessä valvonnan hyviä puolia, viisi nuorista mainitsi, että valvontatapaamisilla on mukava käydä keskustelemassa valvojan kanssa. Hyviksi puoliksi koetaan myös: asioiden läpikäyminen, sitoutuminen ja säännöllisyys, sekä seuranta ja opastus tuomi-
on jälkeisessä elämässä. Eräs vastaajista totesi, ettei valvonnassa ole hänelle mitään hyviä puolia, vaan hän vain odottaa valvonnan loppumista.

Mitä sitä nyt sanois? No onhan tässä et joutuu käymään kummiski säännöllisesti ja pitää noudattaa aikataulua ja pääsee keskustelemaan asioista.

Jaa-a. No mä en, mä en nää omalle kohalleni et siitä ois mulle niiku periaattees mitään hyvää, että voihan se olla et toisille ihmisille se on hyvä, että onhan se hyvä että on jolleki, on ainakin jolleki puhua. Et jos joku on semmonen et ei oo ketään kelle voi käyvä näitä asioita lävite ja sillaila. Mutta tota, en mä, mä en osaa, mä en nää siinä semmosia omalle kohalleni, mun on vaikee sanoo, en osaa sannoo kyllä.

Ei tää nyt mitenkään vastenmielistäkään oo käydä silleen että ihan kivahan täällä on välillä käydä pyörähtämässä että ihan sama (...) Ihan mukavahan tässä on nyt aina käydä höpöttämässä.

Puolet nuorista kokee, ettei valvonnalla ole huonoja puolia tai he eivät osanneet niitä nimetä. Toisaalta negatiivisia asioita löytyi, kuten aamuhäämiset ja yleensäkin valvontatapaamisten sovittaminen omaan aikatauluun (kaksi vastausta). Huonoksi puoleksi nähtiin myös valvonnan turhuus ja se, että Kriminaalihuoltolaitoksella joutuu käymään säännöllisesti.

Viisi nuorista oli sitä mieltä, että oma suhtautuminen valvontaan on muuttunut positiivisemmaksi valvonnan aikana. Valvonnan edetessä valvontatapaamisille on siis ollut mukavampi saapua, kuin alussa. Nuoret ajattelevat muutoksen johtuneen siitä, että he ovat aikuistuneet, elämä on rauhoittunut ja nyt he tietävät, mitä valvonta on. Myös mukavilla valvojilla on oma osuutensa muutokseen. Kolme vastaajaa taas on sitä mieltä, että suhtautuminen valvontaa kohtaan on pysynyt samana koko ajan.

No on kai se jollain tavalla ett en tiiä. Ei ehkä oo niin ärsyttävää aina tulla sitten nyt kun se oli silloin alkuun ett se oli vähän vaan aina este että joutu käymään silloin mutta nyt on tälleen ihan sama käydä että ei silleen.

No varmaan kun on vähän vaan muuttunu mulla nuo hommat että ei oo enää ihan niin menevää tuo touhu niin siinä ehkä muuttunu. Niin että ei oo tullu niitä uusia juttuja sit tonne niin on ruennu toimimaan vähän paremmin että ollaan vähän samalla aaltopituudella vissiin ehkä.

7.2.2 Valvoja

Nuoret tulevat hyvin toimeen valvojiensa kanssa ja moni kokee suhteen valvojaan olevan luottamuksellinen. Kaikista asioista puhuminen on helppoa ja eräs nuori kommentoi, että valvoja on nykyisin enemmän kaveri kuin viranomainen. Toisaalta yksi vastaaja pohti haastattelussa, onko suhde valvojaan luottamuksellinen, vaikka sen hänen mielestään pitäisi olla. Yksi nuori kertoi, ettei voi sanoa luottavansa valvojaansa.

Vähän periaattees niiku tukihenkilö, valvoja. Et mä ainaki sen nään sillee.

No mielestäni ihan hyvä. Että pystyn sanomaan, mitä on sanomista ja niin edespäin. Että ihan hyvä.

Haastateltavista ainoastaan yhdellä nuorella on pysynyt sama valvoja koko valvonnan ajan, kaikilla muilla valvoja on vaihtunut vähintään kerran, joillakin jopa kahdesti. Kahden nuoren valvojana on toiminut aiemmin myös joku muu henkilö kuin Jyväskylän Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijä. Neljä nuorista kokee, ettei valvojan vaihtuminen ole oikeastaan vaikuttanut valvontaan mitenkään. Keskustelussa esille nousi kuitenkin, että jotkut nuoret kokevat turhauttavaksi kertoa aina samoja asioita uusille ihmisille ja valvojan vaihtuminen vaikuttaa myös luottamuksen syntymiseen.

Nuorten mielestä hyvä valvoja on rento, hänen kanssaan pystyy keskustelemaan kaikista asioista, hän on iloinen ja positiivinen. Esiin nousi myös, että valvojalla tulisi olla jonkinlaisia terapeutin taitoja, hänen olisi hyvä olla ymmärtäväinen ja rauhallinen perusihminen. Kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että valvojan sukupuolella ei ole merkitystä valvonnan kannalta. Kaiken kaikkiaan haastatteluista tuli ilmi, että nuoret ovat tyytyväisiä omiin valvojiinsa ja pyydettyä kuvaamaan hyvää valvojaa, muutama vastasi, että sellaisia kuin he ovat täällä tai sellainen kuin hänen oma valvojansa on.

Kai sen pitäis olla semmonen ilonen, positiivinen, et sen kaa on helppo jutella ja siinä, siinä ne varmaan (...) Oishan se kiva, jos se ois joku nuori nätti tyttönen.

Varmaan semmosia, niiku ne täällä on ollu. En mä nyt osaa yksityiskohdastemmin selittää. Varmaan semmonen rauhallinen perusihminen, mikä, mikä se sitten on normaalia, mikä ei, siitä en tiä mutta.

Just tommonen rento, ei jaksaa natkuttaa hirveesti mistään.

7.2.3 Tulevaisuuden käsittely valvonnassa

Jokaisen nuoren mukaan tulevaisuutta on käsitelty valvontatapaamisilla. Nuoret ajattelevat tulevaisuutta, mutta eivät näe suoranaista yhteyttä siihen, että juuri valvonta olisi saanut heidät suunnittelemaan sitä aikaisempaa enemmän. Tapaamisilla on keskusteltu siitä, mitä tulevaisuuden suunnitelmia nuorilla on, mitä on ajatellut tehdä ja mikä kiinnostaa. Nuoria on myös tuettu ja ohjattu eteenpäin. Puolet heistä kokee, että valvonta on jollakin tavalla vaikuttanut tulevaisuuden ajattelutapaan. Valvonta on lisännyt ja kirkastanut tulevaisuuden ajattelua, tuonut muun muassa erilaisen näkökulman tarkastella omaa tulevaisuutta ja kannustanut eteenpäin.

No ei tää valvonta suuremmin, mutta kyllähän sitäkin (tulevaisuutta) on tullu mietittyä. No oikeestaan ei myö muusta puhutakaan varmaan, mitä mä meinaan rueta tekemään ja tollasta.

Kyllä se jollaki tapaa ehkä, kirkastunu tulevaisuuden kuva. Kyllä mua on pyritty ohjaamaan ja tukemaan kaikissa asioissa ja ihan hyvin siinä on onnistuttukin.

Kuuden haastateltavan tulevaisuuden suunnitelmiin sisältyy koulun käyminen tai työpaikan saaminen. Kaksi nuorta ei tiedä tarkempia suunnitelmiaan, koska kertoivat monien asioiden olevan vielä avoinna, muun muassa uusia tuomioita on tulossa. Vain yksi haastateltavista nimesi tulevaisuuden suunnitelmikseen työpaikan lisäksi oman kodin ja perheen perustamisen.

Kysyimme haastattelussa, minkälaisena nuoret näkevät tilanteensa vuoden kuluttua. Viisi nuorista uskoo opiskelevansa, tai olevansa töissä, yksi uskoo olevansa armeijassa, eräs vastaajista toivoi elämänsä olevan rauhallisempaa päihteidenkäytön suhteen ja yksi haastateltavista piti mahdollisena sitä, että hän olisi vuoden kuluttua vankilassa. Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat ovat positiivisia, mutta kuitenkin melko varovaisia ja joidenkin on vaikea kuvailla elämäänsä vuoden kuluttua.

No jos mä oon vankilassa niin sit mä oon siellä. Mut jos mä en oo, sit menee ihan hyvin. Että töissä käyn edelleen ja en tiä asunko Jyväskylässä. Ehkä, ehkä en.

Toivoisin että ois muuttunu vähän, no rauhottunu elämä vähän. No päihteiden käyttö ja semmonen että no sais muutenki rauhottua vähän, olla kotona eikä koko ajan tarvis olla lennossa ja. Semmosta toivoisin mutta.

No jos samaan malliin jatkuu niin todennäköisesti aika hyvältä. Nii, mikäli siellä on se jos aina. No mä en oo selvännäkijä (...) Se on päivä kerrallaan ja siitä sit nähään, mitä tapahtuu.

7.3 Rikollinen käyttäytyminen

7.3.1. Nuorten tekemät rikokset ja suhtautuminen rikollisuuteen

Kysyttäessä nuorilta, millaisia rikoksia he ovat kaiken kaikkiaan tehneet, he nimesivät yhteensä 15 eri rikosnimikettä. Yleisin rikos on pahoinpitely, johon viisi kahdeksasta haastatellusta kertoi syyllistyneensä. Muita useammin kuin kerran mainittuja rikoksia ovat näpistys, huumausainerikos, ilkivallan teko sekä varkaus. Muita tehtyjä rikoksia ovat törkeä rahanpesu, bensavarkaus, perätön ilmianto, kunnianloukkaus, rattijuopumus, kortitta ajaminen, vahingonteko, virkavallan harhaanjohtaminen, virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, sekä talousrikos.

Haastattelussa kysyttiin, miten nuoret suhtautuvat omiin tehtyihin rikoksiinsa. Vastaukset olivat moninaisia. Osa myönsi katuvansa tehtyjä rikoksia, toiset taas ajattelevat rikosten olevan taakse jäänyttä elämää.

No just noista käyttörikoksista niin niin mun mielestä ne on niinku vähän tyhmiä rikoksia silleen että kun niistä on tullu merkintää. Mutta sit just joku pahoinpitely tai vastaava niin harmittaa että semmosta on tapahtunu ja näin että.

No onhan ne vähän virheitä ollu mutta en mä nyt hirveesti ees kadu periaatteessa mutta. Ollu ja menny ehkä enempiikkiä (...) No kyllä mää vois in jottain jättääkin (tekemättä), mutta on ne hauskoja ollu silleen loppuunlopuks mutta kyllähän noita mielellään jättäis pois.

En mä tiä kadunks mä mut, tai no kadun mä ehkä. Mut tota on se väärin ainakin. Ja en mä tekis samallalailla jos vois niiku muuttaa. Tai jos oisin vaikka ollu selvinpäin niissä tilanteissa niin en mä ois toiminu samalla tavalla.

Nuoret suhtautuvat eri tavoin siihen, että heillä on rikosrekisteri. Neljän mielestä se vaikuttaa melko paljon heidän elämäänsä nyt tai ainakin tulevaisuudessa, kun taas loput nuorista suhtautuvat rikosrekisteriinsä välinpitämättömämmin. Lähes kaikki ymmärtävät, että rikosrekisteri saattaa vaikuttaa työpaikan saantiin. Neljä ajattelee, että rikosrekisteri on ja pysyy, eikä siihen luonnollisesti enää voi mitenkään vaikuttaa.

Erään vastaajan mielestä hänen rikosrekisterinsä painoarvoa vähentää se, että hänen tekemänsä rikokset ovat niin pieniä.

No se on mennyttä elämää ja sille ei voi mitään (...) mulla on aika pieniä nuo rikokset, että ei oo mitään semmosta isoo rikosta nii en nää siinä mitään.

Jaa-a. Kyllä se vaikuttaa elämään aika paljon, että ei oo kovin montaa työpaikkaa missä ei sanota että tuo (...) rikosrekisteri mukana, jos sulla on (...) Ois se mukavampaa olla semmonen puhtonen ihminen.

Kai se vähitellen siitä vanhenee (...) Miun mielestä ihminen voip aina muuttua.

Haastattelemiemme nuorten rikosrekisteristä tiedot poistuvat viiden vuoden kuluttua rangaistuksen saamisesta, koska heidät on tuomittu ehdolliseen vankeuteen (L 20.8.1993/770). (Ks. s.15, 2.8 Rikosrekisteri)

Rikollisuuteen yleensä haastateltavat suhtautuvat jokseenkin negatiivisesti. Nuoret vastasivat, ettei rikollisuudessa ole mitään järkeä ja ettei rikoksia kannata tehdä. Toisaalta esiin nousi ajatus siitä, että joidenkin täytyy velkojen tai pakotteiden takia tehdä rikoksia ja ettei rikosten tekeminen ole järkevää sen takia, että jossakin välissä siitä kuitenkin jää kiinni. Yksi vastaajista kertoi kavereidensa tekevän paljon rikoksia, ja vaikutti hänen mielestään rikollisuus olekaan järkevää, ei hän silti tuomitse kavereitaan.

No, no ei kai siinä mitään järkeä oo. Ei kai se kannata että, jossain vaiheessa, kylhän sä voit sitä vähän aikaa tehdä, mut jossain vaiheessa sä jätät kiinni joka tapauksessa. Että tota, ei kai siinä mitään järkeä ole. Minkään näkösellä, mutta. En mä osaa siihen silleen sanoo.

No sitä sattuu ja tapahtuu, mutta ei sais sattua (...) Ei niitä kannattais tehdä. Joidenki on vaan pakko tehdä. No, joku pakottaa tai sitten esimerkiks oot velkaa johonki suuntaan. Sitte niitä tulee tehtyä.

No en mä tiiä. Sitä on aina ollu ja aika paljon kavereissa se kyllä. Jollain tavalla jottain tekkee aina nii. En mä nyt tiiä, mitä mieltä mä osaan olla. No ei se nyt mittään hirmu fiksu kyllä oo, mutta en mä nyt mitenkään tuomitsekaan niitä.

Kuusi haastatelluista nuorista on sitä mieltä, että mitkään rikokset eivät periaatteessa ole hyväksyttäviä. Kaksi haastateltavista nimesi erikseen rikoksia, jotka eivät ainakaan ole hyväksyttäviä. Yksi sanoi köyhiltä varastamisen ja toinen raiskaamiset ja mummo-

jen hakkaamisen. Kaksi nuorista ajattelee, että pienet näpistykset eivät ole varsinaisesti rikoksia. Eräs nuori lukee hyväksyttäväksi itsepuolustuksen, toinen lasten ahdistelijoita kohtaan tehdyt rikokset.

No, ei periaatteessa minkäänlaiset rikokset oo hyväksyttäviä. Ne on vastoin lakia.

Öö, en mää kyllä nää mitään oikeestaan, mitä vois hyväksyy loppupeleissä. No silleen että lasketaanko ne (näpistykset) rikokseks, siis silleen et onhan ne nyt rikoksia et kyllähän jokainen tietää et mitä saa tehdä ja mitä ei. Eihän tää muute toimis tää systeemi.

Kysyimme haastattelussa erikseen nuorten mielipidettä kannabiksen laillistamisesta koska aihe nousi esiin kysyttäessä hyväksyttäviä rikoksia. Viime aikoina kannabiksen laillistamisesta ja käytöstä on käyty paljon julkista keskustelua Suomessa. Kaksi vastaajista suhtautuu myönteisemmin, muiden mielestä kannabiksen käyttö ei oikeastaan ole hyväksyttävää, koska se on tällä hetkellä laissa kiellettyä. Yksi vastaajista on sitä mieltä, että tupakkakin pitäisi kieltää, kahden mielestä jokainen saa tehdä omat päätöksensä kannabiksen polton suhteen.

(...)11–12 –vuotiaana poltin ensimmäistä kertaa kannabista (...) mun mielestä se pitäis Suomessa laillistaa. No siihenkin tietysti jonkinlaiset rajoitukset, ikärajat sun muut että. Mut mun mielestä se ei ole niin minkäänlainen rikos mistä pitäis tulla merkintää, mainintaa jos on muutama gramma taskussa sitä. Ei se mun mielestä ole rikos kuitenkaan.

Kyllä se mun mielestä on aika siinä rajoilla. Mieluummin vittu pilvee vaikka polttaisivat kun ryyppäisivät tuolla. Vähemmän tapahtuis.

No oonhan mää sitä joskus käyttäny ja kokkeillu silleen mutta. En oo hirveesti kyllä käyttäny ikkään, mutta tota. Mitä mieltä oon. No, ei mua paljon kiinnosta. Jos joku käyttää niin käyttää. No ei erikoisemmin oo (hyväksyttävää). En välttämättä ois sen puolella.

Kysyimme nuorilta, millaisena he näkevät nykypäivän nuorisorikollisuuden Suomessa. Kahden mielestä rikollisuus on lisääntynyt ja rikoksia tekevät yhä nuoremmat ja nuoremmat. Yhden nuoren mielestä rikokset ovat yhä väkivaltaisempia. Kolme on sitä mieltä, että Suomessa nuorisorikollisuus on pienissä mittakaavoissa, eikä tilanne ole niin vakava kuin muissa maissa. Yksi vastaajista sanoi, ettei Suomessa ole paljon nuorisorikollisuutta eikä se ole kovin väkivaltaista. Eräs nuorista ei osannut ottaa kantaa rikollisuuden määrään, mutta oli sitä mieltä että alkoholin käytöllä on vaikutusta siihen, miksi nuoret eivät toimi järkevästi.

No se on varmaan, se kuka sille polulle lähtee niin se jää sinne, että. Tai riippuu tietenkin että minkälaista rikollisuutta, onhan niitä kaikennäköstä erilaista. No sitä on sillee, ei sitä nyt paljoo oo, mutta siis sillee keski-vertosesti. No ei se mua sinänsä kiinnosta mitää, et jokainen päättää mitä tekee ite että.

Jotenki on semmonen kuva että aika väkivaltasta porukkaa on liikkeellä. Ja en tiää. Ehkä nykyään vaan yhä nuoremmat ja nuoremmat saattaa olla mukana.

Aika laaja käsite. Kyllähän niitä, onhan joka puolella rikoksia paljonkin. Mutta kyllä Suomessa on aika pienet mittakaavat kuitenkin rikoksissa. Että ei täällä kovin huonosti asiat ainakaa oo.

Se on ehkä varmaan semmosta, mun mielestä että nuoret käyttää alkoholia ja sitte tulee humalassa tehtyä jotakin, mikä ei oo järkevää että.

No nykypäivänähän se on hirveesti lisääntyny ja sitä on mun mielestä aika paljo. Mun mielestä.

Kysyimme nuorilta heidän mielipidettään siihen, että rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana ja sitä nuorempia voidaan tuomita vain sakkorangaistuksiin. Kahdeksasta vastaajasta viisi on sitä mieltä, että 15 vuotta on sopiva ikäraja, koska silloin tekijällä on jo jokin käsitys teon seurauksista, ja kolme taas toivoisi sen olevan matalampi. Perusteina ikärajan alentamiselle ovat se, että rikollisuus alkaa nykyisin niin paljon aikaisemmin ja nuoren tulisi itse kantaa siitä vastuu (vaikka vastaaja toteaaakin, ettei esimerkiksi 13-vuotias varmasti olisi vielä valmis kantamaan vastuuta), erään mielestä pitäisi rangaistus antaa minkä tahansa ikäiselle, joka alkaa rikoksia tehdä. Kahden mielestä ikäraja voisi olla 13 vuotta ja yhden mielestä 10 vuotta. Kaksi vastaajaa koki, että 15 vuotta on ihan hyvä, mutta heidän mielestään ikäraja voisi olla tapauskohtainen ottaen huomioon henkisen iän ja rikoksen laadun (tappo vs. näpistys).

Toisaalta se on sopiva, mutta sen pitäis myös samalla olla myös vähän niinku tapauskohtainen, että että esimerkiks siinä ottaa huomioon henkisen ikä ja tolleen.

Se vois olla vaikka nuorempi, tai että nuorempiakin vois rankaista mun puolesta. En tiää, vaikka kymmenen. Viisas ku oisin ollu niin oisin ryöstäny pankin jo vaikka 14-vuotiaana.

Kyllä se varmaan tossa ihan hyvä on tuo 15-vuotias, sillä on joku käsitys jo teon seurauksista.

No, sekin nyt vähän riippuu. Että no jos joku vaikka 14-vuotiaana vaikka tappaa jonku tai jotain niin mun mielestä semmosen vois tuomita mut ei sit noista pikkurikkeistä.

No vois sitä varmaan periaatteessa vähän alentaa. No siitä asti ku ruppee tekemään jottain. En mä, en tiä minkä ikäisenä ruppee tekemään.

Esimerkiksi kansanedustajat ovat tehneet lakialoitteita, joissa ehdotetaan rikosoikeudellisen ikärajan poistamista ja alaikäisten tekemien rikosten käsittelyä tapauskohtaisesti, jolloin rangaistus muodostuisi muun muassa tekijän henkinen ikä huomioon ottaen. Nuorisorikostoimikunnan mietintö (2003, 176) toteaa, että oikeusjärjestelmämme luonteeseen ei sopisi tämänkaltainen asioiden käsittely ja rikosoikeudellisen ikärajan poistaminen olisi kaiken lisäksi Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen vastaista.

7.3.2 Rikokset ja valvonta

Neljä nuorta kertoi, ettei ole tehnyt valvonnan aikana uusia rikoksia. Kaksi myönsi tehneensä muutamia ja yksi kertoi tehneensä rikoksia, muttei ole jäänyt kiinni. Eräs nuorista sanoi valvonnan alussa tehneensä, mutta ei enää viime aikoina. Yksi nuorista, joka kielsi valvonnan aikana tehneensä uusia rikoksia, kertoi kysyttäessä, ettei myöskään kertoisi valvojalleen vaikka uusia rikoksia olisi tehnytkin. Hän perusteli kantaansa sillä, että haluaa valvonnan loppuvan määräaikaan mennessä. Muut nuoret, jotka ovat valvonnan aikana tehneet rikoksia, ovat kertoneet valvojalleen pääosin kaikista.

Oon (kertonut), se jos tenttaa, niin saahan noi kuitenkin, ku tulee tänne, saahan ne joskus kuitenkin tietää ne.

En (kertoisi) mä haluun edelleen käydä tän vuodessa läpi.

Kysyimme nuorilta, miten rikoksia on valvonnassa käsitelty. Nuorten mukaan valvonnassa on käyty läpi, mitä on tapahtunut (neljä vastausta) ja mistä rikokset ovat johtuneet (kolme vastausta). Kaksi nuorta vastaa, että he ovat puhuneet siitä, mitä voisi tehdä, etteivät rikokset toistuisi. Yksi nostaa esiin, että valvonnassa on juteltu siitä, onko nuori uusinnut rikoksia ja toisen mukaan on käsitelty nuoren omia tuntemuksia tehdyistä rikoksista.

Ei myö oikeestaan olla ees puhuttu niistä siis silleen. Jotain että onko mä uusinut ja mitä mä oon tehnyt ja. Ei me niistä olla juteltu silleen.

No esimerkiksi noita pahoinpitelyitä just että kuinka mulla menee hermot yhtäkkiä ja että mistä ne johtuu ja (...) No kyllähän nyt pääpiirteittäin puhuttu jotain mutta en mä muista.

Viiden vastaajan mielestä valvonta ei ole suuremmin muuttanut heidän suhtautumistaan rikoksiin ja rikollisuuteen. Yksi heistä kuitenkin toteaa, että lähtee valvonnasta aina positiivisemmalla mielellä ja toinen nuori sanoo, että hänen tekemisiään hillitsee ehdonalainen rangaistus. Kolme nuorta kertoi, että valvonta on auttanut heitä ajattelemaan positiivisemmin asioista ja muuttanut ajattelutapaa omia rikoksia ja rikollista käyttäytymistä kohtaan.

Ehkä se kaidalla tiellä kannattaa pysyä (...) Ettei tarvi täällä koko loppuelämänsä juosta.

No en mä nyt tiää vaikuttaako se valvonta erikoisemmin ainakaan minun kohalla mutta kyllähän täältä aina vähän positiivisemmalla mielellä lähtee aina silleesti ehkä.

No ei kai se ole muuttunut mitenkään, jos oliskin muuttunu niin tuskin tän valvonnan takia olis sitte muuttunu vaan ihan jostain muusta syystä.

Kyllä se periaatteessa on vaikuttanu silleen, että sitä ehkä ajattelee eritavalla positiivisemmin asioita ja eikä halua lähteä mihkää rikolliseen toimintaan mukaan niin helposti.

Haastattelussa kysyimme, osaavatko nuoret sanoa mitään tekijää valvonnan lisäksi, mikä voisi vaikuttaa heidän rikollisuuteen liittyvään ajatteluun tai käyttäytymiseen. Vain kaksi nuorista vastasi, että kukaan tai mikään ei voi vaikuttaa heidän ajatteluun tai käyttäytymiseensä vaan he itse tekevät omat ratkaisunsa. Kahden nuoren kaveri on joutunut vankilaan, ja tämä on saanut heidät ajattelemaan, etteivät he itse halua samanlaista tulevaisuutta. Muiden mielestä läheiset ja oman elämän rauhoittuminen sekä ympäristö voivat vaikuttaa heidän ajatteluun ja käyttäytymiseen. Läheisten välittäminen ja kaveripiiri voivat nuorten mukaan muuttaa rikollista käyttäytymistä suuntaan tai toiseen.

No mun mielestä kyl se vanhemmille kuuluu osana se vastuu nuorena henkilönä tehdystä rikoksesta nii se on ehkä niitten asia, niitten pitäis tietää mitä laps tekee.

Ei oikeestaan, tai onhan niitä paljonkin. Kavereita esimerkiksi, jotka istuu vankilassa vuosia tai jotaan vastaavaa nii ei sitä ite haluis. Et ennemmin sitä on vapaana ja elää.

Se on aika paljon ympäristö, joka siihen voi vaikuttaa, että minkälaisissa piireissä liikkuu. Jos jossain jengissä pyörii ja tulee kavereita niin alkaahan se siellä sit varmaan muuttumaan.

7.3.3 Suhteet kavereihin ja kanssarikollisiin

Viidellä haastatelluista ei ole heidän mukaansa tapahtunut muutoksia kaveripiirissä tai kanssarikollisten suhteen rikosten jälkeen tai valvonnan aikana. Kolme kertoo, että kaverisuhteet ovat muuttuneet jonkin verran. Yksi kertoo tietoisesti karsineensa sellaisia kavereita, joiden kanssa tulisi tehtyä rikoksia. Toinen taas kertoo valitsevansa nykyään kaveriporukat tarkemmin, ettei liiku kaikkien kanssa. Hän myös toteaa, että valvonnalla on voinut olla hieman vaikutusta kavereiden valikoimiseen. Yhden nuoren kaveripiiri on elämäntilanteen muutoksen vuoksi jonkin verran vaihtunut, tosin hän mainitsee, että nykyään myös entisten kavereiden elämä on rauhoittunut.

On ne, on ne jonkin verran. Että ennen tuli vähän joka porukassa liikuttua niin sit sitä vähän kattoo. Sitte vähän iänki myötä tullu semmosta, et ei viiti ihan kaikkien kans lähtee, missä tietää et tapahtuu rikoksia nii ei hakeudu seuraan.

No ei kaverit oo vaihtunu mihinkään suuntaa, samat ne on ku aina ennenkin.

No onhan tietysti. Monen kans semmosen ihmisen kanssa pyöri enää kehen kans näitä on tapahtunu että. No mä oon ihan tietosesti vähän niinkun karsinu kaveripiiriä ja yrittäny vähän rauhotella (...)

Haastattelemistamme nuorista kaksi kertoo tehneensä rikokset yhdessä joidenkin muiden kanssa ja kolme sanoo tehneensä rikokset yksin. Loput kolme haastatelluista kertoo tehneensä rikoksia sekä yksin että yhdessä. Kysyttäessä tulisiko rikoksia tehtyä yksin, viisi haastatelluista vastaa myöntävästi. Kaksi taas vastaavasti ei usko, että tekisi rikoksia yksin.

En mää niitä yksin kyhäile kyllä. Kyllä siinä on yleensä jotain muitaki sit taustalla.

On joskus ollu jotain joukkotappeluita tai jotaa vastaavaa. Mutta yksin mä oon niinku tapellu jonku kanssa, tai jotai vastaavaa.

Kyllähän porukassa tekee helpommin tietty jotain tyhmyyksiä vaikka humalapäissään mutta kyllähän mää nyt sitten yksinki ollessa (...)

7.4 Valvonta seuraamuksena

7.4.1 Valvonta ja säännöt

Kysyimme nuorilta, mitä mieltä he ovat valvonnasta oheisseuraamuksena. Neljä haastateltavaa kokee, että valvonta on aivan hyvä asia tuomion oheisseuraamuksena. Kaksi kokee, ettei valvonnasta ole heille mitään hyötyä, tosin toinen sanoo valvonnan pitävän ehdonalaisen rangaistuksen mielessä. Yhden mielestä valvonta on parempi oheisseuraamus kuin yhdyskuntapalvelu ja yksi ei osaa sanoa mielipidettään asiaan.

Mulle se on yks hailee, ihan sama, en mä tiää. Oishan se nyt rennompi, ettei täällä tarvis käydä, mutta en mä sitte tiää tulisko se toimimaan sitte siis silleen. Varmaan porukka välittäis silleen, tai ei osais ajatella sitä että ois niinku koetusajalla. Varmaan toistaisivat sit uudestaan ne (rikokset).

Kai se nyt oikeesti on ihan hyvä mutta, en mä tiää. No kai siitä jotain, ei kai sitä nytten ihan turhaan. Monia se varmaan auttaa mutta no mun elämään tää ei kyllä ole vaikuttanu vissiinkään mitenkään. En ainakaan koe näin.

Niin no, mä en ehkä nää sitä et se ois mitenkään hyvä asia. Mut ei tietyst, varmaan jolleki. Mut mä en tiää onko siitä jolleki hyötyä ja sillä lailla. Mut omasta mielestäni, mun mielestä onko siinä järkee. Että mun mielestä riittää ehkä se koeaika, mitä monelle annetaan. Joku kahen vuoden koeaika et sinä aikana ei saa niinku tehdä mitään. Se on melkein sama asia, paitsi että valvonnassa tietysti on käyntejä.

Väitetään, että etenkin uusintarikollisuuteen syyllistyneet nuoret eivät pidä ehdollista vankeusrangaistusta rangaistuksena vaan vapauttavana tuomiona (Mahkonen 1993, 47). Viideltä nuorelta kysyttiin erikseen, kokevatko he valvonnan rangaistuksena. Kaikki viisi olivat sitä mieltä, että valvonta ei ole heille rangaistus.

No eipä juurikaan, mutta siis silleen. Kyllä tää vähän rajoittaa menemisiä, ei voi ihan oman päänsä mukaan mennä.

En, ei tää oo mikään rangaistus. Eikä ehonalanenkaan (...) mikää rangaistus sinänsä oo. Se on vaa semmonen mahollisuus, sanotaan niin, että voit vielä olla muuallakin kun kaltereitten sisällä. Että se ei periaatteessa ole mikään rangaistus.

Kuten aiemmin on tullut ilmi, osa nuorista kuitenkin kokee rikosrekisterimerkinnän jokseenkin elämää rajoittavana tekijänä työpaikan saannin kannalta. Harvemmin rikosrekisteriä kuitenkaan ajatellaan rangaistuksena, vaikka se leimaakin ihmisiä erilaisissa tilanteissa, eli toimii ikään kuin epävirallisena rangaistuksena. Joidenkin mielestä Kriminaalihoitolaitokselle meneminen voi olla häpeällistä, mutta sitä ei kuitenkaan ajatella rangaistuksena. Myös esimerkiksi oikeudenkäynnin julkisuus on tietynlainen epävirallinen rangaistus, sillä kasvojen menettämisen pelko saattaa olla suurikin.

Kysyimme nuorilta, mitä he uskovat seuraavan siitä, jos laiminlyö valvontaa. Vastauksista kävi ilmi, että nuorilla ei ole selkeää kuvaa seuraamuksista, jos he eivät tule sovitusti tapaamisille, eli eivät hoida valvontaansa. Neljä nuorista voisi kuvitella, että heidät etsintäkuulutetaan ja poliisit tulevat hakemaan heidät kotoa. Kolme ajattelee, että tuomio voidaan muuttaa ehdottomaksi tai sitä voidaan lisätä. Yksi arvelee, että Kriminaalihoitolaitos antaa palautetta käräjäoikeudelle, jolloin saattaisi tulla kovempi tuomio.

Nykyisessä laissa ei säädetä, mitä seurauksia tulee ehdollisesti rangaistun nuoren laiminlyödessä valvontaansa. Tällä hetkellä suurin ongelma on, etteivät nuoret saavu ollenkaan valvontatapaamisille ja tämän vuoksi lakiin on ehdotettu säädettäväksi mahdollisuus antaa sanktioita valvonnan laiminlyömisestä. Aluksi voitaisiin antaa suullinen tai kirjallinen huomautus ja tarpeen tullen Kriminaalihoitolaitoksen virkamiehellä olisi oikeus pyytää poliisia noutamaan nuori valvontatapaamiselle valitsemaan ajankohtana. (Nuorisorikostoimikunnan mietintö 2003a, 106–108.)

Nuoret eivät varsinaisesti tiedä, mitä seuraa jos valvonnan aikana tekee uusia rikoksia. He arvelevat seuraavaa: seuraava tuomio on tiukempi ja edellinen tuomio muuttuu ehdottomaksi, valvonnan suorittamisesta tulee raportti käräjille ja negatiivinen palaute vaikuttaa yhdyskuntapalveluun pääsemiseen ja tulee linnatuomio herkemmin, uusi tuomio liitetään edellisen perään. Kaksi vastaajista ei osaa arvata, mitä uusien rikosten tekemisestä seuraisi.

Viime vuosina nuorille tuomituista ehdollisista rangaistuksista vain 30 (n. 2 % vuosittain valvontaan määrättävistä) on pantu täytäntöön. Ehdollisen vankeusrangaistuksen muuttaminen ehdottomaksi on siis hyvin harvinaista. (Nuorisorikostoimikunnan mietintö 2003a, 18.) Syyttäjän nostaessa nuorta kohtaan uuden syytteen voi hän pyytää

Kriminaalihuoltolaitosta tekemään nuoresta soveltuvuusselvityksen, jossa otetaan kantaa syytetyn mahdollisuuksista hoitaa yhdyskuntapalvelu. Tällöin jos nuori ei ole hoitanut valvontaansa kunnolla, soveltuvuusselvityksen kanta on todennäköisimmin kielteinen, eli nuoren ei uskota suoriutuvan myöskään yhdyskuntapalvelusta. (Tarvainen 2007.)

Yllätysimme siitä, millaisia seurauksia haastattelemamme nuoret uskoivat valvonnan laiminlyömisestä tulevan. Mielikuvilla todellisuutta suuremmista sanktioista saattaa olla vaikutusta siihen, että tutkimukseen osallistuneet nuoret tulevat sovitusti valvontatapaamisille. Tämän hetken lainsäädännöllä ei pystytä puuttumaan nuorten valvonta-asiakkaiden valvonnan laiminlyömiseen ja uskoaksemme sanktioiden määrääminen voisi auttaa siihen, että useampi hoitaisi valvontaansa paremmin.

Kysymys siitä, miksi jotkut nuoret eivät sitoudu valvontaan, tuotti hieman vaikeuksia. Kuitenkin hetken mietinnän jälkeen nuoret osasivat arvella joitakin syitä sitoutumattomuuteen. Nuoret ovat sitä mieltä, että jotkut ovat välinpitämättömiä, heitä ei kiinnosta ja he ehkä kokevat valvonnan turhana. Yksi nuorista kiteytti vastauksensa sanontaan ”tyhmästä päästä kärsii koko ruumis”.

Mä en osaa sitä sanoo, tuntuu aika tyhmältä että mun mielest se on vielä hyvä vaihtoehto linnan sijaan esimerkiks nii.

Oisko niillä sen verran välinpitämätön suhtautuminen niinku elämään tai silleen ja vastuunottamisessa ongelmia.

No niillä menee varmaan vähän turhan lujaa, sitä mää veikkaisin (...) douppaavat jossakin ja unohtavat aikoja ja kaikkee tollasta.

No ei kai yleisestikään varmaan nuoria silleen kauheesti kiinnosta käydä juttelemassa niinku silleen tuntemattoman ihmisen kanssa ja näin et kyllä mää tiedän että monia harmittaa, ärsyttää että pitää käydä krimissä et se on nyt varmaan siinä vaikuttaa.

Tarvainen (2007) toteaa, että jos nuori toistuvasti tekee rikoksia, niin tällöin myös sitoutuminen valvontaan on heikkoa. Tämä näkökulma on hieman yhteneväinen nuorten ajatuksen kanssa siinä osin, kun he arvelevat toisilla nuorilla ”menevän liian lujaa”. Nuorten vastauksista voisi päätellä, että valvontaan sitoutuminen voisi heidän mielestään olla muidenkin valvonta-asiakkaiden parhaaksi.

Haastattelemillamme nuorilla on erilaisia syitä, jotka motivoivat heitä käymään valvonnassa. Kaksi nuorta määrittelee syyksi sen, että valvonta sitten loppuisi jossakin vaiheessa, kolme kokee, että heidän on pakko käydä. Yksi nuori kokee valvonnan sopimukseksi, eikä halua rikkoa sopimusta vaan noudattaa aikatauluja ja sääntöjä. Eräs nuorista käy valvonnassa, koska hänellä on tulossa uusia tuomioita ja hän haluaa valvojalta positiivisen palautteen käräjäoikeuteen. Yksi ajattelee, ettei viitsi jättää käymättä koska jos nyt käy tunnollisesti, valvonta saattaisi loppua määrättyä aikaisemmin.

Kysyttäessä odotuksia valvonnan suhteen, seitsemän haastatelluista kertoi, ettei heillä ole ollut etukäteen mitään odotuksia. Kolme mainitsi suhtautuneensa valvontaan vain niin, että se täytyy suorittaa ja viisi nuorta kertoi, etteivät he etukäteen tienneet, mitä valvonta on. Yksi sanoi ajatelleensa valvonnasta negatiivisesti, hän luuli valvonnan olevan ”kyylläämistä”. Kysyimme nuorilta myös, että onko tullut mitään yllättävää valvonnassa kun ei ole ollut mitään odotuksia. Kaikki pääsääntöisesti kokivat, ettei mitään yllätyksiä ole tullut. Muutama totesi, ettei valvonta ollutkaan niin kauheaa mitä olivat ajatelleet vaan valvonnassa onkin ollut ihan mukava käydä.

No, mulla ei ollu mitään odotuksia. Ja täällä ei oo tehty mitään, että tää on menny aika silleen, mitä mä aattelink. (...) En mä kyllä tienny yhtään, en mä kyllä tiää vielääkään oikein, mitä täällä tehään.

7.4.2 Valvonta ja läheiset

Nuorista kuusi on kertonut avoimesti perheelleen, ystävilleen ja kavereilleen käyvänsä valvonnassa ja he sanovat, etteivät mitenkään salaile asiaa. Yksi nuori on kertonut vain muutamalle lähimmälle ihmiselle ja eräs ainoastaan perheelleen.

No vanhemmat, tuttavat. Et en mä sitä silleen salaile periaatteessa. En toki nyt huudakaan joka vastaantulijalle mutta en salailekaan.

Viiden haastatellun nuoren kavereita on valvonnassa. Kahden nuoren kaveri on vankilassa tai yhdyskuntapalvelussa. Nuoret eivät juuri keskustele kavereidensa kanssa valvonnasta. Jos jotakin puhetta tulee, se koskee lähinnä valvojia tai sitä, mitä nuoret valvonnassa tekevät ja mistä puhuvat ja miksi käyvät valvonnassa.

No joo joskus semmosia kavereita joilla on kans valvonta niin tulee joskus keskusteltua. Ihan perusasioista, mun kaveripiirissä ne kaikki näkee ainaki positiivisena asiana tän valvonnan.

Puhutaan me jotain joskus. Eipä me nyt hirveesti, on sitä muutaki puheenaihetta kun vittu valvonta.

Kuusi nuorista epäilee, ettei heidän vanhemmillaan ole suurempia odotuksia heidän valvontansa suhteen. Nuoret kertovat, että keskustelu valvonnasta vanhempien kanssa on vähäistä. Yksi mainitsee, että hänen vanhempansa odottavat hänen hoitavan valvontansa kunnolla, yhden mukaan myös vanhemmat odottavat vain valvonnan loppuvan jossain vaiheessa. Eräs nuorista uskoo vanhempien ajattelevan asioiden käsittelystä olevan hyötyä. Yksi kokee, että hänen vanhemmillaan on odotuksia lähinnä nuorta itseään kohtaan, että hän ”osaisi olla nätimmin”.

Eipä tuosta oo paljoo ollu puhetta. Ei kai niillä nyt erikoisemmin mitään odotuksia oo. Ku en tiä, tuskin ne ees tietää erikoisemmin, että mitä tää nyt tarkoittaa koko valvontasysteemi.

Kyllä ne varmaan kans ajatteli että kyllä tässä varmaan niinku asioitten käsittelystä on hyötyä. Tai en tiä, yleensähan varmaan tää valvonta on sitä just et pidetään kontrollissa ja katotaan, miten ihmisellä menee se elämä(...)

7.4.3 Valvonnan kehittäminen

Kysyimme nuorilta, mitä mieltä he olisivat ryhmävalvonnasta. Neljä torjui heti ajatuksen uskoen, että omia asioita olisi vaikea kertoa ryhmässä, valvoja ei pystyisi keskittymään tarpeeksi hyvin yksilöihin eikä valvoja voisi kysyä henkilökohtaisia asioita ryhmässä. Kaksi nuorta näki ryhmävalvonnan hyvänä asiana ja kaksi ei osannut sanoa kantaansa. Ryhmävalvonnan positiivisina puolina nähtiin näkökulmien monipuolisuus, uusien ihmisten tapaaminen, sekä samassa rikoksessa mukana olleiden yhteinen pohdinta tehdystä rikoksesta.

Kerroimme ryhmävalvonnan mahdollisuuksiksi esimerkiksi sen, että samalla valvontatapaamisella olisi samassa rikoksessa mukana olleita tai samanlaisia rikoksia tehneitä toisilleen mahdollisesti tuntemattomia nuoria. Kaksi haastatelluista mainitsi, että olisivat mieluummin valvonnassa tuttujen kanssa, yksi ennemmin vieraiden ja yhdelle

ryhmävalvonnan muodolla ei olisi merkitystä. Loput haastateltavista eivät osanneet kommentoida asiaa.

Neljä haastateltavista on sitä mieltä, että valvonta on hyvä sellaisenaan kuin se on eikä siinä ole mitään kehittämistä. Kaksi eivät osanneet sanoa, miten muuttaisivat valvontaa, yhden nuoren kehitysehdotuksen mukaan kaikki saisivat yhtä hyvät valvojat, kuin hänellä on. Erästä nuorta ärsyttää toisinaan huoneessa istuminen, joten hänen mielestään mielekkäämpää olisi, jos valvontatapaamisella olisi jotakin mukavaa tekemistä.

No se vois olla ehkä tuo huoneessa istuminen, se on vähän ärsyttävää ainakin minulle aina ollu että en tiää. Vois olla ehkä jottain tekemistä vaikka sammaan aikaan niin saattais olla vähän mielekkäämpääki.

Kysyimme nuorilta, mitä vaihtoehtoisia toimenpiteitä heidän mielestään voisi olla valvonnan tilalla. Vain kahdella nuorella oli oma näkemys asiasta. Toinen kannatti koeaikaa, jolloin rikoksenteijä olisi tarkemmassa seurannassa ja uusia rikoksia tehtyään hän saisi kovemman rangaistuksen. Toinen uskoi joillekin olevan hyödyksi esimerkiksi pakolliset tapaamiset mielenterveystoimistossa tai jokin muu terapiatyypin järjestely.

Vuonna 2003 valmistuneessa Nuorisorikostoimikunnan mietinnössä kritisoidaan suomalaisen seuraamusjärjestelmän joustamattomuutta ja vaihtoehtojen vähyyttä etenkin nuorten kohdalla. Rikoksettomaan elämään tukemisen kannalta olisi tärkeää pystyä ottamaan entistä paremmin huomioon nuoren rikoksenteijän henkilökohtaiset olosuhteet ja tilanne elämässä. (Nuorisorikostoimikunnan mietintö 2003a, 6)

7.5 Havaintojamme haastattelutilanteista

Nuoret suhtautuivat haastattelutilanteisiin eri tavoin, mielestämme jokainen haastattelu oli erilainen. Toisista nuorista huomasi jännittyneisyyden ja hermostuneisuuden heidän elekielestään, kuten käsien liikkeestä, katseen suunnasta sekä esimerkiksi mikrofonin johdon näpertämisestä. Joidenkin haastateltavien käytös taas vaikutti harkitun rennolta jolloin mieleemme tuli, että ehkä tämän rentouden takana on kuitenkin pieni epävarmuus. Jotkut yrittivät rentouttaa tunnelmaa ja mahdollisesti omaa oloaan muotoilemalla asiansa omasta mielestään hauskaasti ja vitsikkäästi.

Verbaalisilta taidoiltaan nuoret olivat hyvin eritasoisia. Toiset käyttivät puheessaan paljon erilaisia sanontoja ja lausahduksia. Muutama taas ei oikein osannut pukea ajatuksiaan sanoiksi vaan tyytyi usein vastaamaan ”en tiedä” tai ”en osaa sanoa”. Tarkennusta kysyttäessä saimme kuitenkin myös heiltä mielipiteitä. Yllättävää oli mielestämme se, että nuoret kiroilivat melko vähän. Joidenkin puhetyyliin kiroileminen kuului, mutta moni ei käyttänyt yhtäkään kirosanaa koko haastattelun aikana. Emme tiedä pyrkivätkö nämä nuoret tietoisesti vastaamaan asiallisesti, vai onko heidän kiroileminen muutenkin harvinaista ja tilannesidonnaista.

Toiset kysymykset olivat joillekin nuorille hankalia ymmärtää ja jouduimme itsekin koetukselle, että pystyimme avaamaan kysymyksiä tarkemmin. Joitakin kysymyksiä osa nuorista ymmärsi myös väärin. Joidenkin kysymysten kohdalla olisimme voineet tehdä parempia valmisteluja ja pyrkiä muuttamaan kysymysmuotoa. Suurin osa kysymyksistä oli yksinkertaistettu, mutta osaa olisi edelleen pitänyt muokata. Jos nuori ei ymmärtänyt täysin kysymystä, saattoi tämä vaikuttaa myös hänen motivaatioonsa vastata kunnolla.

Kaiken kaikkiaan voimme todeta sen, että puolistrukturoidun teemahaastattelun käyttö oli sopiva tutkimusmenetelmä aiheemme ja asiakasryhmämme kannalta. Kaikista tiedonkeruumuodoista teemahaastattelulle tyypillisiä etuja ovat sen joustavuus haastattelutilanteessa tilanteen edellyttämällä tavalla sekä mahdollisuus myötäillä vastaajia tarpeen mukaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 201). Juuri näin jouduimmekin joidenkin asiakkaiden kohdalla menettelemään ja onneksi kysymysrunkomme salli tämän mahdollisuuden käyttämisen.

7.6 Tulosten yhteenvetoa

Seuraavassa käsittelemme lyhyesti haastatteluista saamiamme tuloksia tutkimusongelmiemme mukaan.

1. Kuinka nuori kokee valvonnan?

Nuoret eivät pääsääntöisesti koe valvontaa kovinkaan merkityksellisenä elämässään, mutta he eivät myöskään koe sitä vastenmielisenä, vaan ajattelevat siitä positiivisesti. Monella nuorella suhtautuminen valvontaa kohtaan on muuttunut positiivisemmaksi

valvonnan aikana. Tämä kertoo mielestämme valvontatyön ja nuoren motivoimisen onnistumisesta. Eli vaikka nuoret eivät välttämättä itse tiedostakaan valvonnan vaikutuksia elämässään, on heidän vastauksistaan mielestämme tulkittavissa valvonnan vaikutus elämänmuutoksiin.

Mielestämme nuorten vastauksista korostuu, että valvojien merkitys on suuri ja he tulevat hyvin toimeen valvojiensa kanssa ja tämä vaikuttaa valvonnan mielekkyyteen ja siihen sitoutumiseen. Moni nuori toi esiin valvojan kanssa keskustelemisen. Näistä positiivisista kommentteista voisi päätellä heidän kokevan arvokkaaksi sen, että joku on kiinnostunut kuulemaan heidän kuulumisiaan ja keskustelemaan heidän kanssaan. Nuoret eivät osanneet tarkkaan määritellä, mitä asioita valvonnassa on käyty läpi. Nuorten kommentteista nousee meille ajatus siitä, että se, mitä asioita valvonnassa käsitellään, ei ole niinkään tärkeää kuin se, että nuori kokee tulevansa kuulluksi ja joku on kiinnostunut hänen asioistaan.

2. Millaisia ovat nuoren omat asenteet rikolliseen käyttäytymiseen?

Rikolliseen käyttäytymiseen yleensä nuoret suhtautuvat melko negatiivisesti. Toisaalta taas omaan rikollisuuteensa he mielestämme suhtautuvat pehmeämmin. Nuoret myöntävät pääosin, että ovat tehneet väärin ja jotkut kertovat katuvansa, mutta toisaalta he myös ”vesittävät” rikosten teon vakavuuden esimerkiksi toteamalla, että tapahtunut, mikä tapahtunut.

Pääsääntöisesti nuoret ajattelevat, etteivät heidän rikolliseen käyttäytymiseen voi vaikuttaa valvonta tai mikään muu, kuin he itse. Esimerkiksi kaveripiirin tapahtumat ovat kuitenkin saaneet nuoria ajattelemaan myös omaa tilannettaan ja tulevaisuuttaan. Kahdeksasta nuoresta viisi on sitä mieltä, että rikoksia tulisi tehtyä myös yksin. Tämä myötäilee mielestämme tutkimuksia, joiden mukaan rikosten tekemiseen liittyvä sosiaalisuus ja kaveriporukan merkitys vähenevät iän myötä.

3. Mitä nuori ajattelee valvonnasta rangaistuksen oheisseuraamuksena?

Nuoret näkevät valvonnan positiivisessa valossa ja hyvänä rangaistusmuotona, vaikka toiset kokevatkin, ettei valvonnasta ole heille mitään hyötyä. He eivät pääsääntöisesti koe valvontaa rangaistuksena. Haastattelemillamme nuorilla on ankarampi käsitys

valvonnasta oheisseuraamuksena, kuin mitä todellisuus on. Tämä ilmenee nuorten vastauksista kysymykseen, mitä he olettavat seuraavan jos valvontaa laiminlyö tai tekee uusia rikoksia. Uskomme, että rangaistuksen pelko vaikuttaa haastattelemiemme nuorten valvontaan sitoutumiseen.

On mielenkiintoista huomata, että nuoret eivät oikeastaan jaa sympatiaansa niille nuorille, jotka eivät sitoudu valvontaan. He pitävät näitä nuoria välinpitämättöminä ja kykenemättöminä sitoutumaan ja ottamaan vastuuta. Tämä kertoo mielestämme myös siitä, että nuoret uskovat valvonnasta olevan jonkin verran hyötyä ja he pitävät valvontaa hyvänä vaihtoehtona esimerkiksi yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeusrangaistuksen rinnalla.

Kysyttäessä valvonnan kehittämissuhteita, eivät nuoret osanneet suoraan tähän kysymykseen vastata. Emme tosin etukäteen ajatelleetkaan, että nuorilta nousisi välttämättä esiin selkeitä kehittämissuhteita. Kysymys on vaikea, koska siihen vastataksaan tulisi nuoren olla perehtynyt aiheeseen jonkin verran. Toisaalta keskustelujen aikana nuoret nostivat huomaamattaan joitakin valvonnan epäkohtia esille.

7.7 Johtopäätökset

Valvojat saivat loistavaa palautetta ja nähdäksemme valvojien vaikutus onnistuneen valvonnan kannalta on suuri, sillä mielekkäät valvojat tuovat nuorille motivaatiota käydä valvonnassa. Kaksi nuorta kuvasi valvojaa kaveriksi tai tukihenkilöksi ja monet mainitsivat valvojan kanssa keskustelemisen positiivisena asiana ja heidän kommentistaan välittyi toisinaan hyvin lämmin ja arvostava asenne valvojaa kohtaan. Valvojat saattavat olla nuorille lähes ainoita ihmisiä, joiden kanssa he voivat keskustella luottamuksellisesti, valvojilta he saavat ymmärrystä ja toisaalta kuitenkin palautetta toiminnastaan. Valvojien kautta nuoret kokevat todella tulevansa kuulluksi ja uskomme tämän olevan tärkeää. Valvojat saavat nuoret tuntemaan itsensä hyväksytyiksi ja tärkeiksi. Täten nuorten itseluottamus saattaa kasvaa ja tämä tukee arjessa selviytymistä ja jaksamista.

Meidän mielestämme nuoret kokevat valvontatapaamisilla tulevansa kohdelluksi oikeudenmukaisesti, heitä kuullaan ja he saavat valvojan taholta osakseen ymmärrystä. Kuitenkin he samalla tiedostavat valvojien aseman tietynlaisena auktoriteettina. Nuor-

ten kuvaamista kokemuksista siis huomaa, että Kriminaalihuoltolaitoksen arvot välittyvät nuorille valvojien kautta. Tämä kertoo valvojien ammatillisuudesta ja onnistumisesta työssään, sekä siitä että he tekevät työtään sosiaalialan näkökulmasta.

Nuorten haastatteluista kävi ilmi, että lukuun ottamatta yhtä nuorta kaikilla on valvoja vaihtunut valvonnan aikana vähintään kerran, joillakin on ollut jopa kolme eri valvojaa. Vaikka nuoret eivät koe valvojien vaihtumista kovinkaan negatiivisena, mainitsi kuitenkin muutama nuori, että asioiden kertominen aina alusta uudelle ihmiselle on rasittavaa ja vaihtuminen luonnollisesti vaikuttaa luottamuksen syntymiseen. Keskusteluista nuorten kanssa tuli sellainen kuva, että valvojien vaihtuminen on vaikuttanut enemmän kuin nuoret pystyvät itse sitä suoraan arvioimaan.

Valvojien vaihtuminen vaikuttaa varmasti säännöllisyyden ja luottamuksen syntymiseen. Nuori voisi myös mielestämme kokea valvojan vaihtumisen epärealistisena, koska häneltä odotetaan sitoutumista, mutta häntä voidaan kuitenkin Kriminaalihuoltolaitoksen taholta ”pompotella” työntekijältä toiselle. Ymmärrettävä syy valvojan vaihtumiseen on esimerkiksi se, että jos jonkun työntekijän kanssa työskentely ei suju niin pyrittäisiin vaihtamaan valvojaa, jotta henkilökemiat saataisiin toimimaan. Valvojan vaikutus valvonnan mielekkyyden kannalta on selvästikin huomattava.

Mielestämme valvojien vaihtuvuuteen pitäisi kiinnittää huomiota erityisesti nuorten kanssa tehtävässä työssä, sillä nuoret kaipaavat säännöllisyyttä ja luotettavia ihmissuhteita elämäänsä. Valvojien vaihtumisongelma tiedostetaan myös aluetoimistolla, mutta siihen on toisaalta hankala vaikuttaa, koska työntekijöiden vaihtuvuutta ei voi täysin estää. Ratkaisuna voisi mielestämme olla kahden valvojan käyttäminen yhdellä nuorella. Kummatkin valvojat tutustuisivat nuoreen ja olisivat ensimmäisillä tapaamisilla mukana. Jatkossa vain toinen hoitaisi nuoren valvontaa virallisesti, mutta niin sanottu varavalvoja kuitenkin olisi tietoinen siitä, miten valvonta etenee. Tällöin, jos vakituinen valvoja jostain syystä vaihtuisi, olisi nuorella tiedossa jo tuttu työntekijä, jonka kanssa hän työskentelyä jatkaisi. Näin ollen uusi valvoja olisi jo tietoinen nuoren tilanteesta ja siirtyminen toiselle valvojalle ei olisi nuorelle niin suuri muutos, kuin jos kaiken työskentelyn joutuisi tavallaan aloittamaan alusta.

Nuorilla ei ollut moniakaan ajatuksia valvonnan kehittamisestä tai siitä, mitä seuraamuksia valvonnan tilalla voisi olla. Mielestämme haastatteluissa nousi kuitenkin ilmoille muutamia kehittämisen arvoisia ideoita. Yksi totesi, että huoneessa istuminen on hänen mielestään melko yksitoikkoista. Kriminaalihuoltolaitoksen tilat ovat hyvin toimistomaisia, joten tämä on myös ymmärrettävää. Tämä saikin meitä pohtimaan, voisiko valvonta tapahtua jossakin muualla kuin Kriminaalihuoltolaitoksen tiloissa huoneessa istuen. Osan valvontatapaamisista voisi järjestää jossakin muussa ympäristössä kuin toimistolla. Yhteinen tekeminen voisi esimerkiksi saada nuoria avautumaan omista asioistaan paremmin. Toiminta voisi olla melkein mitä vain, mutta esimerkiksi jokin liikunnallinen toiminta sai kannatusta muutaman haastattelemamme nuoren osalta.

Välttämättä kaikkien nuorten sanallinen itseilmaisuus ei ole vahvaa ja valvonta perustuu pääsääntöisesti keskusteluun. Keskustelun lisäksi voitaisiin käyttää muitakin menetelmiä itseilmaisun apukeinoina, kuten kuvataidetta tai musiikkia. Mitä nuori ajattelisi, jos valvoja valvontatapaamisella pyytäisikin nuorta esimerkiksi maalaamaan senhetkisen tunteen? Joidenkin nuorten kohdalla maalauksista voisi nousta esiin monenlaisia tunteita ja ajatuksia, joista pystyisi keskustelemaan helpommin. Jo pelkästään maalaaminen tietystä aiheesta ja tuotoksesta kertominen voi riittää nuorelle purkautumiskeinoksi ja antaa valvojalle mahdollisuuden tehdä omia tulkintojaan nuoresta ja tämän tilanteesta.

Ryhmävalvonnasta nuoret eivät kovinkaan paljon innostuneet, toisaalta muutama nuori piti mielekkäänä, jos kohtaisi uusia ihmisiä ja pääsisi vaihtamaan mielipiteitä. Itse ainakin ajatteleimme ryhmävalvonnan myös keskustelunomaisena tilanteena, mutta entä jos ryhmävalvontaan liitettäisiinkin toimintaa. Yksilövalvonnan lomassa voisi olla toisinaan ryhmätapaamisia, jolloin tehtäisiin jotain yhdessä, esimerkiksi pelattaisiin jotakin joukkuepelejä. Tällöin nuoret oppisivat sosiaalisia taitoja ja saisivat vertais-tukea, ollen kuitenkin tietynlaisen kontrollin alaisena ohjatussa tilanteessa.

Erilaiset toiminnallisemmat vaihtoehdot saattaisivat myös lisätä nuorten motivaatiota käydä valvonnassa. Valvoja voisi palkita nuorta hyvin menneestä valvonnasta järjestämällä jotakin erityistä. Tietenkin toiminnan järjestäminen vaatii valvojilta paljon enemmän aikaa ja resursseja, mutta toisaalta nuoren palkitseminen olisi tärkeää ja eihän muun toiminnan järjestämisen tarvitsisi olla jatkuvaa.

Kysyessämme nuorilta heidän tulevaisuudensuunnitelmiaan, yllätyimme siitä, että nuoret eivät tavoittele kuuta taivaalta vaan kuvailivat tulevaisuutensa melko maltillisesti ja realistisesti. Jäimme pohtimaan, olisiko valvontaan sitoutumisella jokin yhteys realistiseen tulevaisuudensuunnitteluun ja minäkuvaan. Olisikin mielenkiintoista tietää, minkälaisia tulevaisuudensuunnitelmia valvontaan sitoutumattomilla nuorilla on.

Nuorten vastauksista kävi ilmi, että he kuvittelivat valvonnan laiminlyönnistä olevan kovia seurauksia. Uskomme, että sanktioiden pelko vaikuttaa jonkin verran nuorten valvonnan hoitamiseen. Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvontaan olisi hyvä saada joitakin rangaistuksia liittyen valvonnan laiminlyömiseen. Pienilläkin rangaistusuhilla, kuten esimerkiksi valvonta-ajan pidentämisellä jos valvontaa ei hoida, saataisiin varmasti joitakin nuoria käymään valvonnassa. Sanktioilla ei mielestämme kuitenkaan kasvateta varsinaisesti nuorten motivaatiota vaan se tulisi tehdä palkintojen avulla. Rangaistuksen pelko on kuitenkin varmasti yksi syy miksi haastattelemammekin nuoret käyvät valvonnassa, vaikka eivät sitä itse välttämättä tiedostakaan.

Nykyisessäkin valvontajärjestelmässä on vahvuuksia ja yksi niistä on ehdottomasti ammattitaitoiset valvojat. Kuten jo aikaisemmin on tullut ilmi, haastatellut nuoret lähes ylistivät aluetoimiston valvojia. Valvontatyötä tehdään selvästikin nuorten yksilöllisten tilanteiden mukaan. Valvonta suunnitellaan jokaisen nuoren tilanteeseen sopivaksi ja esimerkiksi tavoitteet asetetaan niin, että niiden saavuttaminen on mahdollista. Toisilla tavoitteet ovat vain pienempiä kuin toisilla. Yksilölliset tarpeet onkin hyvä huomioida, sillä huomasimme haastatteluja tehdessämme kuinka erilaisia nuoria jo meidänkin tutkimusjoukkoomme mahtui. Nykypäivänä rikosentekijöistä välitetään yhteiskunnalle hyvin heterogeeninen ja negatiivinen kuva, joka ei mielestämme pidä paikkaansa

8 PROSESSIN KUVAUS

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen loppuvuodesta 2005, jolloin päätimme tutkimuksen aiheen. Kevään 2006 aikana hahmottelimme tutkimussuunnitelmaa ja teemoja, sekä pyrimme rajaamaan tutkimusaluetta. Kesän aikana saimme valmiiksi kysymysrunгон, jota työstimme yhdessä Kriminaalihuoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimis-

ton silloisen valvontatiimin kanssa. Kesällä aloittelimme myös teoriaa ja meidän tarkoituksenamme oli saada se valmiiksi ennen syyskuussa alkavia haastatteluita. Käytännössä kuitenkin kirjoitimme teoriaa pikkuhiljaa koko prosessin ajan.

Haastattelut toteutimme syys- ja lokakuussa, vaikka aluksi oli tarkoitus saada haastattelut tehtyä jo syyskuun aikana. Haastattelut ajoittuivat pitemmälle aikajaksolle peruuntumisten ja aikataulumuutosten takia. Jokaiseen haastatteluun oli varattu aikaa noin tunnin verran, mutta suurimmasta osasta haastatteluista tuli noin puolen tunnin mittaisia. Litteroimme nauhoitukset lähes välittömästi haastatteluiden jälkeen. Analysointi toteutettiin marras- joulukuun aikana. Tämän jälkeen kirjoitimme vielä puuttuvaa teoriaa, tutkimuksen toteuttamista ja johtopäätöksiä sekä viimeistelimme opinnäytetyön teoriaosuuden. Opinnäytetyömme esityspäivän tammikuulle 2007 päätimme vasta joulukuussa 2006, teimme siis työtä joustavalla aikataululla.

Opinnäytetyön tekeminen osoittautui odotettua raskaammaksi ja pidemmäksi projektiiksi. Olemme tehneet työtä pitkällä aikavälillä, ja meidän kummankin henkilökohtaisessa elämässä on ehtinyt tapahtua tänä aikana paljon. Yhteisen ajan löytäminen ja aikataulujen yhteensovittaminen tuotti toisinaan vaikeuksia. Loppuen lopuksi teimme työtä sykleittäin, toisinaan tiiviisti ja välillä taas tuli pitkiä taukoja työn edistymisessä. Vaikka lopulta meille tulikin hieman kiire kirjallisen tuotoksen valmistumisen kanssa, niin ajattelemme, että työn hidas rytmi ja kypsytteleminen ovat sopineet hyvin tyylimme.

Olemme olleet koko opintojemme ajan samassa ryhmässä, mutta ennen opinnäytetyöstä sopimisesta emme olleet juurikaan tehneet yhdessä kirjallisia tehtäviä. Toisemme työskentelytavat eivät näin ollen olleet meille entuudestaan tuttuja. Työskentelytapamme osoittautuivat kuitenkin samanlaisiksi, olemme kumpikin olleet joustavia ja tavoitteemme ovat samansuuntaisia. Näkemyksemme tutkittavasta aiheesta ja yleensäkin sosiaalialan työstä kohtaavat toisensa. Näin jälkikäteen ajateltuna on ihmeellistä, kuinka helposti yhteistyömme sujui. Meillä ei ole ollut erimielisyyksiä tai riitoja ja tämän opinnäytetyön prosessin aikana meistä on tullut erittäin hyviä ystäviä.

9 POHDINTA

Koimme tutkimuksemme teoriaosuuden tekemisen työlääksi, koska meillä ei oikeastaan ollut käytössämme valmiita malleja vastaavien tutkimusten puuttuessa. Teoriatieto aiheestamme on melko vähäistä ja hajanaista, erityisesti nuorten valvontaa on tutkittu todella vähän. Jouduimme etsimään tietoa lukuisista eri lähteistä ja yhdistelemään löytämäämme pirstaleista aineistoa haluamiksemme kokonaisuuksiksi. Jouduimme käyttämään paljon voimavarojamme teoriaosuuden kokoamiseen ja hahmottamiseen.

Opinnäytetyömme tekeminen olisi varmasti myös jonkin verran helpottunut, jos heti alussa meillä olisi ollut käytössämme syksyllä 2006 ilmestynyt Päivi Honkatuen ja Janne Kivivuoren toimittama teos Nuorisoriikollisuus; Määrä, syyt ja kontrolli. Teoksesta olisi ollut apua niin teoriaosan hahmotteluun kuin luultavasti itse haastattelukysymysten luomiseen. Tähän työhön saimme kuitenkin joitakin poimintoja kirjasta, mutta meidän kannaltamme se ilmestyi hieman liian myöhään. Teos on varmastikin merkittävä kriminaalihuoltotyön ja varsinkin nuorten rikoksenteekijöiden kanssa tehtävän työn ja esimerkiksi koulumme kriminaalihuoltotyön opetuksen kannalta.

Mielestämme onnistuimme hyvin asiakasjoukkomme rajaamisessa. Teimme ensimmäistä tutkimustamme ja valitsimme näkökulmaksemme positiivisen lähestymistavan valiten haastatteluun nuoria, jotka ovat sitoutuneet valvontaan ja käyvät säännöllisesti valvontatapaamisilla. Koimme haastatteluiden tekemisen mielenkiintoiseksi, mutta myös sopivan haasteelliseksi. Emme usko, että olisimme tavoittaneet läheskään näin hyvin niitä asiakkaita, jotka eivät muutenkaan sitoudu valvontaansa ja silloin tutkimustuloksemme olisivat luultavasti jääneet häviävän pieniksi. Mielestämme pääsimme tavoitteeseemme ja saimme hakemaamme ja toivottavasti hyödyllistä tietoa nuorista, jotka käyvät säännöllisesti valvonnassa.

Opinnäytetyömme on täydentänyt hyvin sosiaalialan opintojamme ja sen tekeminen on opettanut paljon asiakkaiden kohtaamisesta ja heidän kanssaan työskentelystä. Tiedonhausta ja tiedon käyttämisestä lähteenä olemme myös saaneet paljon lisää kokemusta. Haastatteluja tehdessämme huomasimme myös ammatillisuuden itsessämme, sillä meissä heräsi halu motivoida ja kannustaa asiakkaita. Haastattelujen puitteissa ei luonnollisestikaan ollut mahdollista perehtyä yksittäisten asiakkaiden tilanteisiin syvemmin, eikä tämä olisi ollut relevanttia tutkimuksen kannalta.

Tutkimusta tehdessämme meille nousi mieleen monia uusia tutkimusten aiheita ja lisäkysymyksiä. Mielenkiintoista olisi mielestämme tutkia muun muassa laajemmin minkä ikäisinä nuoret tai lähinnä lapset aloittavat rikosten tekemisen. Meidän haastattelemissa nuorista toiset olivat aloittaneet rikosten tekemisen melko varhain kymmenen ikävuoden tienoilla kun taas toiset vastaavasti kohtalaisen myöhään vasta viidentoista vuoden ikäisinä. Omaa tutkimustamme olisi mielenkiintoista myös jatkaa suurentamalla tutkimusjoukkoa, tällöin mielipiteiden jakautuminen voisi olla selkeämpää ja tulokset paremmin yleistettävissä.

Kiinnostavaa olisi myös tehdä tarkempaa kartoitusta yksittäisten nuorten elämäntilanteista ja taustoista. Olisimme mielellämme kuulleet asiakkaiden elämäntarinoita, mutta tämän tutkimuksen puitteissa se ei ollut mahdollista. Toisaalta mielenkiintoinen tutkimuksen aihe voisi olla myös kerätä seuraavaksi samanlainen otos Jyväskylän aluetoimiston ehdollisesti vapautuneiden valvonta-asiakkaiden kokemuksista ja kenties vertailla saatuja tuloksia keskenään valvontatyön näkökulmasta. Vertailla voisi myös eri aluetoimistojen nuorten valvonta-asiakkaiden kokemuksia valvonnasta käyttämällä luomaamme haastattelujen kysymysrunkoa tai tutkia valvontatyötä valvojien näkökulmasta.

Tavoitteenamme oli, että Jyväskylän aluetoimiston työntekijät hyötyisivät tutkimuksestamme. Tulokset eivät ole kovin mullistavia vaan hyvinkin neutraaleja, mutta toisaalta tuloksista on poimittavissa kehitysehdotuksia valvonnan järjestämiselle. Luonnollisesti myös tulosten neutraalius kertoo hyvin, että haastattelemamme nuoret ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä valvontaan. Työntekijät kaipasivat palautetta omasta työstään ja nuorten kokemuksia siitä, miten he kokevat valvonnan. Tutkimuksen tulosten pohjalta työntekijät saavat haluamaansa palautetta ja voivat käyttää tätä tietoa hyödyksi tehdessään ja kehittäessään valvontatyötä.

Tutkimustuloksia käymme esittelemässä Jyväskylän aluetoimistolla, samalla voimme käydä tutkimuksesta keskustelua työntekijöiden kanssa. Tarkoituksenamme on myös kirjoittaa opinnäytetyöstämme lehtiartikkeli, jota tarjoamme julkaistavaksi Rikosseuraamusalan Haaste – lehdessä.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pohtineet, kuinka merkityksellinen aiheemme on sosiaalialan työn näkökulmasta. Vaikka asiakasryhmänä ehdollisesti rangaistut nuoret on marginaalisen pieni, monet sosiaalialan työntekijät kohtaavat näitä nuoria esimerkiksi sosiaalityössä, lastensuojelussa, tai päihdehuollossa. Yhteisenä tavoitteena näillä eri toimijoilla tulisi olla nuorten syrjäytymisen ehkäisy, sekä pyrkimys kuntouttaa heitä selviämään arjesta yhteiskunnassamme.

Monet ovat ihmetelleet valintaamme opinnäytetyön aiheeksi, jotkut jopa suorastaan kauhistelleet asiakasryhmän valintaa. Itse olemme kuitenkin yhä vakuuttuneempia, että työskentely rikollisten parissa olisi haastavaa ja mielenkiintoista. Haluaisimme välittää ajatusta siitä, että ehdollisesti rangaistut nuoret ja ylipäätään rikoksia tehneet ovat normaaleja asiakkaita muiden joukossa.

Olemme kiitollisia siitä, että saimme tehdä tutkimustamme yhteistyössä Kriminaali- huoltolaitoksen Jyväskylän aluetoimiston apulaisjohtajan ja työntekijöiden kanssa. Saimme heiltä tarvitsemaamme tukea ja apua koko prosessin ajan ja toivomme, että tutkimuksestamme todella olisi hyötyä heidän tekemäänsä työhön valvonnassa olevien nuorten kanssa. Haastattelemamme nuoret olivat rohkeita suostuessaan haastatteluihimme ja arvostamme heidän korvaamatonta panostaan, avoimuuttaan sekä osoittamaansa yhteistyökykyä.

Uskomme, että olemme oppineet opinnäytetyöstä niin ammatillisesti, kuin tutkimusprosessinkin erittäin paljon. Olemme todella tyytyväisiä siihen, että teimme opinnäytetyön haastattelemalla nuoria valvonta-asiakkaita. Asiakkaista saimme paljon voimaa ja intoa tehdä tutkimustamme ja emme varmasti koskaan unohda asiakashaastatteluita saamiamme kokemuksia. Opinnäytetyö on prosessina kulkenut pitkän matkaa mukana elämässämme ja ollut eräänlaisena päätöksenä ja yhteenvetona ammatilliselle kasvullemme sosiaalialan ammattilaisina. Uskomme, että vasta ajan myötä todella ymmärrämme tämän työn arvon ja opettavaisuuden niin ammatillisesti, kuin henkilökohtaisestikin.

LÄHTEET

A 18.12.1942/1001. Valtioneuvoston asetus nuorista rikoksentekeijöistä. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 27.3.2006.

[Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1942/19421001](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1942/19421001).

A 28.12.1990/1259. Valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 29.6.2006.

[Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901259](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901259).

A 21.6.2006/511. Valtioneuvoston asetus ehdonalaisen vapauden valvonnasta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 7.1.2007.

[Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060511](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060511).

Avoimet työpaikat. 2006. Rikosseuraamusviraston sivusto. Viitattu 13.9.2006.

[Http://www.rikosseuraamus.fi/15105.htm](http://www.rikosseuraamus.fi/15105.htm).

Bonta, J. 2003. Rikoksentekeijöiden kuntouttaminen – tutkimuksesta käytäntöön. Teoksessa What Works – Mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa? Toim. R. Järvenpää & M. Kempas. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen oppikirja 1/2003. Vantaa: Dark, 52-64.

Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta. 2006. Kriminaalihuoltolaitoksen sivusto.

Viitattu 30.6.2006. [Http://www.kriminaalihuolto.fi/15136.htm](http://www.kriminaalihuolto.fi/15136.htm).

Ehdonalainen vapaus. 2006. Kriminaalihuoltolaitoksen sivusto. Viitattu 29.6.2006.

[Http://www.kriminaalihuolto.fi/15138.htm](http://www.kriminaalihuolto.fi/15138.htm).

Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Harrikari, T. 2004. Alaikäisyys ja rikollisuuden muuttuvat tulkinnat suomalaisessa lainsäätämiskäytännössä. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. 7. p. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 5. p. Tampere: Tammi.

Historia. 2006. Kriminaalihuoltolaitoksen sivusto. Viitattu 29.8.2006.

[Http://www.kriminaalihuolto.fi/15140.htm](http://www.kriminaalihuolto.fi/15140.htm).

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorten rikollisuuden ja sen kontrollin kehitysuuntia. Teoksessa Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Toim. J. Kivivuori & P. Honkatukia. Helsinki: Hakapaino, 341–364.

Iivari, J. 1996a. Kapinoiva nuoriso yhteiskunnan tulkkina. Uusi Kriminaalihuolto 1/1996. [Http://www.vhkk.fi/ukh/961.htm](http://www.vhkk.fi/ukh/961.htm).

Iivari, J. 1996b. Osattomuudesta rangaistavaksi. Helsinki: Edita.

- Jyväskylän aluetoimisto. 2006. Kriminaalihuoltolaitoksen sivusto. Viitattu 28.6.2006. [Http://www.kriminaalihuolto.fi/15270.htm](http://www.kriminaalihuolto.fi/15270.htm).
- Kivelä, H. & Nordell, R. 2000. Jokaisen oikeustieto. 18.-19.p. Porvoo: WSOY.
- Kivivuori, J. 2002. Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino.
- Kivivuori, J. 2005. Piilorikollisuuden tutkimus. Teoksessa Nuorten rikoskäyttäytymisen 1995–2004 Teemana sosiaalinen pääoma. Toim. J. Kivivuori & V. Salmi. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino, 1-10.
- Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuuden kehitys. Teoksessa Nuorisoriikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Toim. J. Kivivuori & P. Honkatukia. Helsinki: Hakapaino, 15–55.
- Kostiainen, R. 2001. Kriminaalipolitiikassa tarvitaan harkintaa. Haaste 2/2001, 4-7.
- Kriminaalihuoltolaitos. 2006. Kriminaalihuoltolaitoksen sivusto. Viitattu 28.6.2006. [Http://www.kriminaalihuolto.fi/](http://www.kriminaalihuolto.fi/) .
- L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.12.2006. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001).
- L 31.5.1940/262. Laki nuorista rikosentekijöistä. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.6.2006. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400262](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1940/19400262).
- L 5.8.1983/683. Lastensuojelulaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.6.2006. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830683](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830683).
- L 20.8.1993/770. Rikosrekisterilaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 2.1.2007. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930770](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930770).
- L 12.12.1996/1055. Laki yhdyskuntapalvelusta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 29.6.2006. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961055](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961055).
- L 23.9.2005/767. Vankeuslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 7.1.2007. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767).
- L 23.9.2005/782. Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 7.1.2007. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050782](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050782).
- L 9.12.2005/1015. Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 19.12.2006. [Http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051015](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051015).
- Laine, M. 1994. Voidaanko vankeja ja rikollisia kuntouttaa. Katsaus historiaan ja tieteelliseen keskusteluun. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisuja 2/1994. Helsinki: Painatuskeskus.
- Laitinen, A. & Nyholm M-L. 1995. Luvaton nuoruus. Helsinki: Painatuskeskus.
- Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Toim. S. Janhonen & M. Nikkonen. Helsinki: WSOY, 21 - 43.

Lindfors, S. 1996. Severi, seikkailut, verkostot ja rikokset. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 3/1996. Helsinki: Edita.

Mahkonen, S. 1993. Nuori vastaan laki. Sisäasiainministeriö, poliisiosasto. Helsinki: Painatuskeskus.

Marttunen, M. 2005. Kontrollijärjestelmän erityispiirteitä. Nuorten rangaistukset. [Http://www.optula.om.fi/uploads/8blqclqngmn.pdf](http://www.optula.om.fi/uploads/8blqclqngmn.pdf).

Marttunen, M. 2006. Nuorten rangaistusjärjestelmän toiminta 1990-luvun alusta nykypäivään. Teoksessa Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Toim. J. Kivivuori & P. Honkatukia. Helsinki: Hakapaino, 281 - 314.

Motiuk, L. 2003. Rikollista käyttäytymistä selittävät teoriat. Teoksessa What Works – Mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa? Toim. R. Järvenpää & M. Kempas. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen oppikirja 1/2003. Vantaa: Dark, 11-51.

Nuorisorangaistus. 2005. Kriminaalihuoltolaitoksen esite.

Nuorisorangaistus. 2006. Kriminaalihuoltolaitoksen sivusto. Viitattu 29.6.2006. [Http://www.kriminaalihuolto.fi/15137.htm](http://www.kriminaalihuolto.fi/15137.htm).

Nuorisorikostoimikunnan mietintö. 2003a. I osa. Julk. oikeusministeriö. Helsinki: Edita. Komiteanmietintö 2003:2.

Nuorisorikostoimikunnan mietintö. 2003b. II osa. Julk. oikeusministeriö. Helsinki: Edita. Komiteanmietintö 2003:2.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 2005. Selvitys rikosseuraamusalan tutkimuksesta Suomessa. Viitattu 2.1.2007. [Http://www.optula.om.fi/uploads/yixlo0yt86hz.pdf](http://www.optula.om.fi/uploads/yixlo0yt86hz.pdf).

Organisaatio. 2007. Rikosseuraamusviraston sivusto. Viitattu 6.1.2007. [Http://www.rikosseuraamus.fi/15111.htm](http://www.rikosseuraamus.fi/15111.htm).

Outinen, M., Holma, T. & Lempiäinen, K. 1994. Laatu ja asiakas. Laatutyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Juva: WSOY.

Rangaistukset. 2006. Rikosseuraamusviraston sivusto. Viitattu 11.12.2006. [Http://www.rikosseuraamus.fi/15109.htm](http://www.rikosseuraamus.fi/15109.htm).

Rikoksettomiaan elämäntilanteeseen. 2001. Seuraamusjärjestelmän ja yhteiskunnan tukijärjestelmien yhteensovittamista selvittäneen toimikunnan mietintö. Julk. oikeusministeriö. Helsinki: Edita. Komiteanmietintö 2001:2.

Rikosseuraamusalan koulutusohjelma. 2006. Laurea-ammattikorkeakoulu. AMK-tutkinnot. Viitattu 6.1.2007. [Http://www.laurea.fi/net/fi/01_Koulutus/01_amktutk/05_soteli/Rise/index.jsp](http://www.laurea.fi/net/fi/01_Koulutus/01_amktutk/05_soteli/Rise/index.jsp).

Rikosseuraamusvirasto. 2007. Rikosseuraamusviraston sivusto. Viitattu 6.1.2007.
[Http://www.rikosseuraamus.fi/index.htm](http://www.rikosseuraamus.fi/index.htm).

Salmi, V. 2004. Varhaisnuorten normirikkomukset -ongelma vai osa nuoruutta? Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino.

Salmi, V. 2005. Sosiaalinen pääoma ja nuorten rikollisuus. Teoksessa Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004 Teemana sosiaalinen pääoma. Toim. J. Kivivuori & V. Salmi. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino, 71–110.

Salmi, V. 2006. Sosiaalinen pääoma ja nuorisorikollisuus. Teoksessa Nuorisorikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli. Toim. J. Kivivuori & P. Honkatukia. Helsinki: Hakapaino, 187–209

Tarvainen, T. 2005. Kriminaalihuoltotyön organisaation muutoksen vaiheita 1970-2000 -luvuilla. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Tarvainen, T. 2007. Apulaisjohtaja, Jyväskylän aluetoimisto, Kriminaalihuoltolaitos. Haastattelu 4.1.2007.

Tavoitteet, arvot ja periaatteet. 2006. Rikosseuraamusvirasto. Viitattu 16.10.2006.
[Http://www.rikosseuraamus.fi/15108.htm](http://www.rikosseuraamus.fi/15108.htm).

Tietopaketti nuorten rikosentekijöiden kanssa tehtävään työhön. 2002. Rikosseuraamusalan käsikirja 1/2002. Kriminaalihuoltolaitos.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työkalupakki. 2000. Välineitä rikosentekijöiden kanssa tehtävään työhön. Kriminaalihuoltoyhdistys. Helsinki.

Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2003. Rikosseuraamusvirasto. Viitattu 6.1.2007. [Http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/oo146zdzqky.pdf](http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/oo146zdzqky.pdf).

Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2004. Rikosseuraamusvirasto. Viitattu 6.1.2007. [Http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/wm3vzn7.pdf](http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/wm3vzn7.pdf).

Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2005. Rikosseuraamusvirasto.

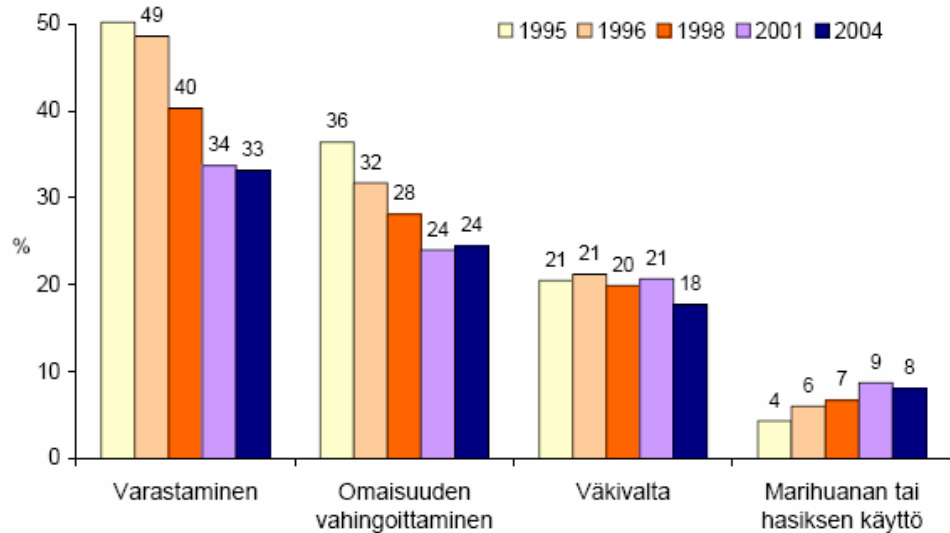
Vapautuminen. 2006. Vankeinhoitolaitoksen sivusto. Viitattu 29.6.2006.
[Http://www.vankeinhoito.fi/15121.htm](http://www.vankeinhoito.fi/15121.htm).

Vesikansa, Sari. 1993. Referoiva suomennos teoksesta: William R. Miller, Stephen Rollnick, Motivational Interviewing, Preparing People to Change Addictive Behavior, The Guilford press, New York & London 1992.

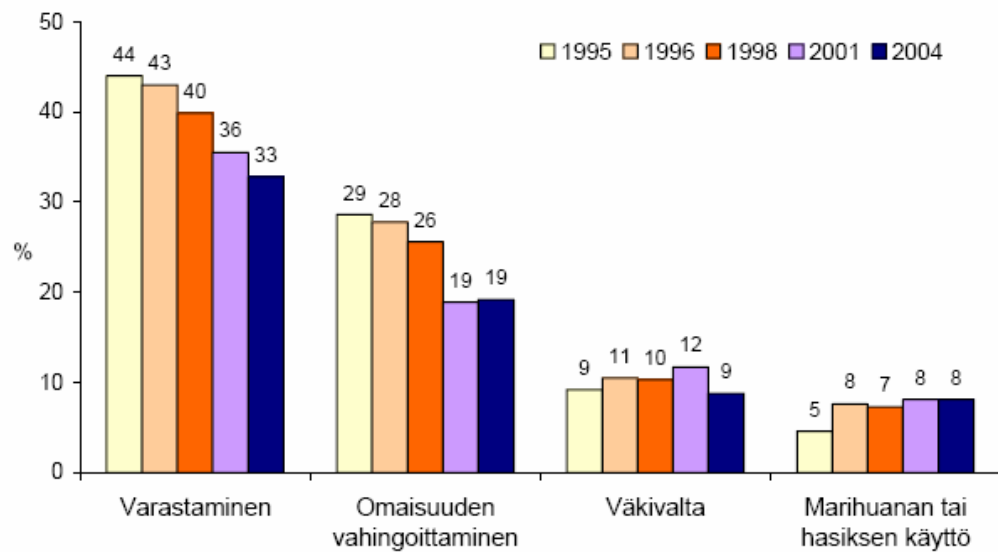
Yhdyskuntapalvelu. 2002. Kriminaalihuoltolaitoksen esite.

LIITTEET

Liite 1. Tekotyypin jakautuminen poikien ja tyttöjen välillä

Kuvio 3 Kuluneen vuoden aikana tekotyyppeihin osallistuneita, % 15–16-vuotiaista pojista 1995–2004

Kuvio 4 Kuluneen vuoden aikana tekotyyppeihin osallistuneita, % 15–16-vuotiaista tytöistä 1995–2004

Lähde: Marttunen, M. 2005. Kontrollijärjestelmän erityispiirteitä. Nuorten rangaistukset. <http://www.optula.om.fi/uploads/8blqclqngmn.pdf>

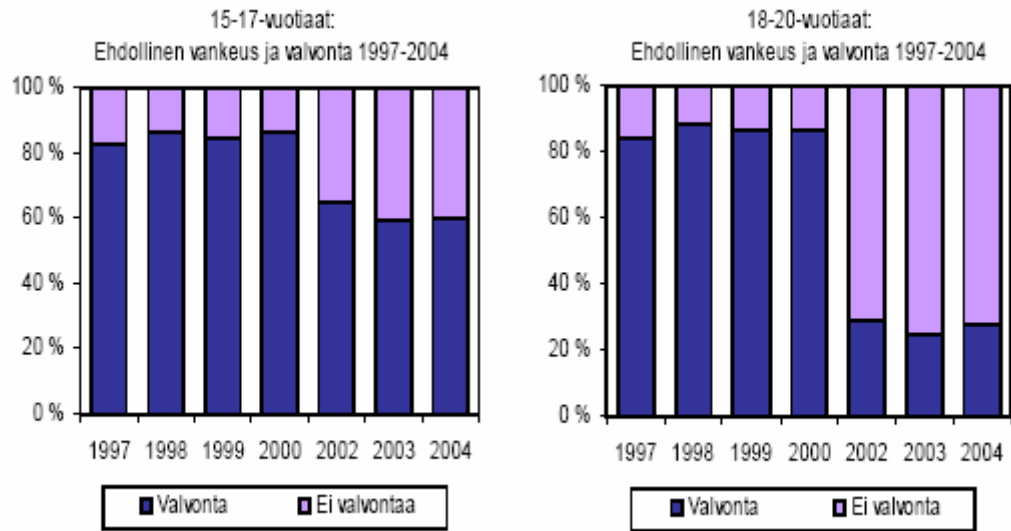
Liite 2. Eri ikäryhmille tuomitut rangaistuslajit vuonna 2004

Taulukko 87 Eri ikäryhmille tuomitut rangaistuslajit vuonna 2004

	15–17 v.		18–20 v.		21 v. täyttäneet	
	N	%	N	%	N	%
Tuomitsematta jättäminen	206	5	76	1	729	1
Sakko	3 244	74	6 000	61	30 176	55
Ehdollinen	824	19	2 513	26	12 828	24
Nuorisorangaistus	31	1	...	0	...	0
Yhdyskuntapalvelu	24	1	427	4	3 170	6
Ehdoton vankeus	60	1	761	8	7 695	14
Yhteensä	4 389	100	9 777	100	54 598	100
Rangaistusmääräykset	10 301		25 826		196 486	

Lähde: Marttunen, M. 2005. Kontrollijärjestelmän erityispiirteitä. Nuorten rangaistukset. s.350

Liite 3. Valvonta ehdollisen vankeusrangaistuksen oheisseuraamuksena

Kuvio 132 Valvonta ehdollisen vankeusrangaistukseen oheisseuraamuksena 1997–2004

Lähde: Marttunen, M. 2005. Kontrollijärjestelmän erityispiirteitä. Nuorten rangaistukset. s.359

Liite 4. Teemahaastattelun kysymysrunko

- **Asuminen**
- **Perhesuhteet (vanhemmat, sisarukset, seurustelu)**
- **Koulutus (peruskoulu käyty loppuun?)**
- **Työ**
- **Toimeentulo**

- **Milloin ensimmäinen rikos**
- **Mitä rikoksia tehnyt (minkä tyyppisiä) (2)**
- **Mistä rikoksesta valvontaa**
- **Onko kyseessä ensimmäinen valvonta**
- **Kuinka kauan valvonta kestänyt**
- **Rikokset yhdessä vai yksin**

TEEMAHAASTATTELU

1) Valvontatyön sisältö

- mitä asioita on käsitelty valvonnassa
- mitkä asiat ovat jääneet mieleen
- miten rikoksia on käsitelty valvonnassa (2)
- millaisia odotuksia on ollut valvonnasta (3)
- miten odotukset ovat toteutuneet (3)
- omat tavoitteet valvonnalle
- nimeä valvonnan hyviä puolia
- nimeä valvonnan huonoja puolia
- miten kuvailisit suhdetta valvojaasi (luottamus?)
 - miten tulette toimeen
- vuorovaikutuksen laatu
 - onko helppo keskustella
 - mikä on tapaamisten tunnelma
 - millainen on oma olosi valvontatapaamisilla
- onko valvoja vaihtunut, jos on niin miten vaikuttanut
- millainen olisi hyvä valvoja
- onko oma suhtautuminen muuttunut valvonnan aikana, miten, miksi
- onko valvonta saanut sinut ajattelemaan tulevaisuuttasi
- miten tulevaisuuden suunnitelmiasi on käsitelty valvonnassa
- minkälaisia tulevaisuudensuunnitelmia sinulla on

2) Rikollinen käyttäytyminen

- millainen käsitys (nuorten) rikollisuudesta yleensä Suomessa
- millaiset rikokset ovat hyväksyttäviä, millaiset eivät
- mitä mieltä ikärajoista (rikosoikeudellinen vastuu)
- asenne omiin rikoksiin ja rikollisuuteen yleensä
- onko tehnyt valvonnan aikana uusia rikoksia
- miten valvonta on vaikuttanut rikollisuuteen/rikoksiin suhtautumiseen
- mikä/kuka voisi vaikuttaa/muuttaa rikollisuuteen liittyvää ajattelua/käyttäytymistä
- mitä ajattelet siitä, kun sinulla on rikosrekisteri
- muutokset kavereisuhteissa/suhteissa kanssarikoksenteijöihin (rikoksen jälkeen ja valvonnan aikana)
- tulisiko rikoksia tehtyä yksin

3) Valvonta seuraamuksena

- mitä seuraa jos valvontaa laiminlyö
- mitä seuraa jos tekee uusia rikoksia
- arvioita siihen, miksi jotkut nuoret eivät sitoudu valvontaan
- mikä motivoi valvontaan (rangaistus, pelko, toivo?)
- ketkä tietävät että käyt valvonnassa
- valvonta oheisseuraamuksena (mitä mieltä siitä, että ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa tuomitaan valvontaa)
- puhe kavereiden kanssa
 - onko kukaan kavereista valvonnassa
 - puhutaanko kavereiden kanssa valvonnasta
- ”omaisten” odotukset
- mitä mieltä ryhmävalvonnasta (esim. sama tapahtuma, sama rikos)
- miten kehittäisit valvontaa
- mitä muita vaihtoehtoisia toimenpiteitä voisi olla valvonnan tilalle

Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa tai kysyä?

Mitä mieltä olet haastattelusta?

(Haluaako sähköpostilla valmiin työn?)

Liite 5. Kutsukirje

Hei!

Opiskelemme Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosiaaliajaa ja tässä vaiheessa opintomme ovat edenneet opinnäytetyöhön saakka. Teemme tutkimusta Jyväskylän Kriminaalihuoltolaitoksen Ehdollisesti rangaistujen nuorten kanssa tehtävästä valvontatyöstä. Olemme kiinnostuneita kuulemaan Sinun kokemuksiasi ja mielipiteitäsi valvonnasta ja sen vaikutuksesta elämääsi.

Olisimme kiitollisia avusta ja suostumuksestasi haastatteluun. Toteutamme haastattelut Kriminaalihuoltolaitoksen tiloissa ja haastattelu korvaa Sinulle yhden säännöllisistä valvontakäynneistä valvojasi luona. Haastattelut ovat täysin luottamuksellisia, meitä haastattelihoita sitoo vaitiolovelvollisuus, eli emme keskustele haastatteluiden sisällöistä edes Kriminaalihuoltolaitoksen työntekijöiden kanssa. Tutkimuksessa ei julkaista yksityiskohtaisia tietoja, joiden perusteella osallistuneiden henkilöisyyksiä pystyisi tunnistamaan.

Lisätietoja käytännön järjestelyistä saat omalta valvojaltasi ja vastaamme mielellämme kysymyksiin koskien tutkimusta ja haastattelua! Toivottavasti tapamme haastattelun ja kahvittelun merkeissä...

Terveisin
Sanna Lahtinen ja Heini Ekblom

Haastatteluni on ___/___ 2006 klo _____ Jyväskylän Kriminaalihuoltolaitoksella.

Opinnäytetyön aihe on ”Ehdollisesti rangaistujen nuorten ajatuksia valvontatyöstä”.

Suostun haastatteluun ja siihen, että haastattelusta saatuja tietoja käytetään tutkimukseen, joka julkaistaan opinnäytetyönä. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöisyyys säilyy salattuna, haastattelihoita sitoo vaitiolovelvollisuus. Haastattelu korvaa minulle yhden valvontakäynnin.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus ja nimenselvennys _____